

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 01219

BAYM KVAL

*Permanent preservation of this book was made possible
by Joseph A. Berman
in memory of
Tybel Berman & Pearl Berman*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פייס קוזאל

מאטעריאלן צום יידישן פאלקלאך

יידישע פאלקסלידער

געזאמלט, דערקלערט, קלאסיפיצירט, קאנטראָלירט און
איבערגעגעבן צום דרוק מיט אַ פאַרוואָרט פון זאַמלער

פון ש. באַמטאַמסקי.

פאַרלאַג „נייע יידישע פּאַרקטשור“

ווילנע 1923

דרוקעריי ש. פ. גאַרבער, זאוואלנע 25

אינהאלט.

זייט

3	I הקדמה פון זאמלער.
	II כללים ווי אזוי צו פארשרייבן ווערק פון פאָלקסשאַפונג—ש. אַנסקי.
	III יידישע פאָלקסלידער
5	(1) וויג-לידער
	(2) קינדער-לידער
26	(א) שפילן
31	(ב) ציילענישן
34	(ג) צונעמענישן, שפאט, און שפאסלידער
41	(7) פארשידענע קינדער-לידלעך
46	(3) לידער פון חדר און פון דער ישיבה
47	(4) ליבע-לידער
52	(5) באלאדנארטיקע לידער (אומטרייע און אומגליקלעכע ליבע א.א.)
66	(6) חתן-פלה און חתונה-לידער
70	(7) פאמיליען-לידער
82	(8) פרייוו און סאלדאטן לידער
86	(9) היסטארישע לידער
88	(10) ארבעטער-לידער
91	(11) יום-טוב-לידער
93	(12) רעליגיעז-נאציאנאלע און חסידישע לידער
98	(13) פאראדיעס און פאָלקסהומאַרעסקעס
102	(14) סאטירישע לידער
104	(15) יידישע לידער אין אנדערע שפראכן.
106	(16) מלחמה-לידער
113	(17) פארשיידענע
123	(18) קינדער-לידער, צוגעקומען אין משך פון זעצן.
125	(19) לידער, וואס זיינען צוגעקומען אין משך פון דרוקן.
135	(20) באַמעריקאנען צו די לידער.
	IV אויפרוף — צו אלע פריינט פון דער יידישער שפראך
135	און פון דער יידישער פאָלקסשאַפונג

פֿיִים קוואַל

מאטעריאלן צום יידישן פּאָלקלאָר

יידישע פּאָלקסלידער

געזאמלט, דערקלערט, קלאסיפֿיצירט, קאָנטראָלירט און
איבערגעגעבן צום דרוק מיט אַ פּאַרוואָרט פֿון זאַמלער.

פֿון ש. באַטאָמסקי.

פּאַרלאַג, נײַע ייִדישע פּאַרקטשוף

ווילנע 1923

דרוקעריי ש. פ. גארבער, זאוואלנע 25.

S. Bastomski

„Beim Qual“

Zbiór Żydowskich piosen ludowych.

Wilno, Druk. F. Garbera , Zawalna 25.

1923

מאטעריאלן צום יידישן פאלקלאָר

איינער פון די וויכטיקסטע צווייגן פונם פאלקלאָר בכלל און פונם יידישן פאלקלאָר בפרט איז אַן שום ספק דאָס פאלקס-ליד.

אין די פאלקסלידער שפיגלען זיך אָפּ, הגם אין אַ פרימיטיב-ווער, אָבער אין זייער אַ האַרציקער און אייגנאַרטיקער פאַרם, די אַנשוואַונגען, פאַרשטעלונגען און זכרונות פון דעם אָדער יענעם פאלק, זיין באַציאונג צו די אַרומיקע דערשיינונגען, זיין פרייד און טרויער, צער און צאַרן, ליבע און האַפענונג, זיינע גייסטיקע אייגנשאַפטן.

דאָס פאלקסליד פירט אונז אַריין אין דער אינטימער וועלט פון דעם פאלקסלעבן, אין די פאַרבאַרגנסטע ווינקעלעך פון דער פאלקס-נשמה. סיי דער היסטאָריקער און סיי דער עטנאָגראַף גע-פינען אין די פאלקסלידער אַ מאַטעריאַל גיט אַפצושאַצן פאַר זייערע פאַרשוונגען און אַפהאַנדלונגען.

דער מחבר פון די פאלקסלידער איז דאָס פאלק אליין, די אומבאַקאַנטע פאלקסדיכטער אָדער פאלקסזינגער, וואָס האָבן גיט בדעה דורך זייערע שאַפונגען צו מאַכן זיך אַ נאָמען. דער פאלקס-דיכטער שטייט גיט העכער פון דער אַלגעמיינער מאַסע, זיין קוק אויף דער וועלט און אויף די דערשיינונגען פון לעבן איז דער זעלבער ווי פון דעם ברייטן המון. דאָס איז דער פאַעט פון דער מאַסע. זיינע געדאַנקען שעפט ער דירעקט פון דעם אַרומיקן לעבן. פון דעם פאלקסמויל און פון זיין אייגענער נשמה. אין דעם "קליין מענטשעלע" מאַלט אונז מענדעלע מוכר-ספרים אַ בילד, ווי אזוי אַ יידיש פאלקסליד פלעגט אַמאַל געשאַפן ווערן.

... "עס שטייט זיך אַ שטייגער איציק דאָס שניידערל מיט אַ פרעסל אין דער האַנט איבער אַ שטיקל אַרבעט, הייבט אָן אויף אַ קוויטש אַ מאַרש, צוקלאַפּנדיק צום טאַקט מיטן פרעסל, און חברה פּועלים, בחורים, אַרום טיש, אַרבעטנדיק געשווינט מיט דער נאָדל, העלפּן אונטער, דער אויפן געלענקל, יענער אויפן בייקעכל, איטלעכער מיט וואָס ער קען..."

"דאָרט ביי זיי פּועלים, ווערן אָפט געזונגען לידלעך, אייִגענע אַרבעט טאַקע, וואָס גייען דערנאָך אַרויס אויף דער וועלט, צווישן עולם, פּאלן אַריין אין מויל צו מיידלעך, דינסטמיידלעך און באַקומען דעם נאָמען "פּאַלקסלידלעך".

וואָס איז דער אינהאַלט פון די יידישע פּאַלקסלידער?
די דאָזיקע טעמע איז זייער אַ ברייטע און אַ פאַרצווייגטע.
די ראַמען פון דעם אַריינפירוואָרט ערלויבן אונז ניט צו באַהאַנדלען די פּראָגע אין דער גאַנצער ברייט.
מיר וועלן דעריבער נאָר אונטערשיידן אייניקע מאַמענטן, ברענגען עטלעכע אילוסטראַציעס.

אויף דער געשטעלטער פּראָגע גיט אונז, אויף זיין שטייִגער, אַן ענטפּער ווידער מענדעלע מוכר־ספרים:

"דער תּוֹך פון די לידלעך איז געווען זייער פאַרשיידן.
"ס'איז געווען אַווינע איבער ליבעס: אַ דינסטמיידל, אַ שטייִגער, פאַרבענקט זיך אין דער פרעמד נאָך איר געליבטן, דערמאָנט זיך וויינענדיק אין די גוטע, זיסע מינוטן, ווי זיי פלעגן פאַרברענגען צוזאַמען, ווי אַ פּאַר טויבן, אויפן שפּאַציר, אַמאָל אין די געדיכטע וועלדער, און אַמאָל צווישן ווייץ און קאַרן; אָדער סתּם אַ מיידל גיסט אויס איר האַרץ, ציט זיך מיט דער נשמה צו עפעס אַ חתן ווי אַ קליין קינד מיט די הענטלעך צו דער שיינענדיקער לבנה. און לידלעך פון אַ שנור איבער אַ בייזער שוויגער, פון אַ יתומה איבער שטיפּמוטער, לידלעך פון יידישע רעקרוטן, ווי זיי געזעגענען זיך מיט אַלע זייערע ליבע פאַרן אַוועקגיין אויף דינסט אויף לאַנגע יאָרן.

„צווישן די לידלעך איז דאָ פילע איבער נגידים, קהלס=לייט און פלי=קודש, אין וועלכע די בעלי=מלאכות רעכענען זיך אָפּ מיט די אַלע פיינע=בריות, פאַר די צרות און לייד, וואָס זיי שטייען פון די לייט אויס“.

דאָס יידישע פּאָלקסליד איז זייער אַלט. פאַראַן לידער, וואָס זיינען געשאפן געוואָרן אין XV יאָרהונדערט, ווען קאַמ=פאַקטע יידישע מאַסן האָבן נאָך געוואוינט אין דייטשלאַנד און אין אַנדערע לענדער פון מערב אייראָפּע*.) צום באַדויערן איז פון די אַלטע לידער פאַרבליבן זייער אַ קליינע צאָל. דער גרעס=טער טייל פון די פאַרעפנטלעכטע לידער איז געשאפן געוואָרן אין די שפעטערדיקע צייטן אין די לענדער, וואו ס'האַט זיך דורות לאַנג קאַנצענטרירט דער רוב מנין ורוב בנין פון פּאָלק. אין די יידישע פּאָלקסלידער געפינען מיר אַ גרויסן עטנאָ=גראַפיש=לעבנסשטייגערלעכן מאַטעריאַל. זיי גיבן אונז אַן עכטן שפיגל פון דעם אַמאָליקן פאַטריאַרכאלישן יידישן לעבן, ווען דער לייט=מאָטיוו פון דער מאַמעס וויגליד איז געוועזן:

... „וואָס איז די בעסטע סחורה?

דאָס קינד וועט לערנען תורה,

תורה וועט ער לערנען, ספרים וועט ער שרייבן,

אַ גוטער ייד וועט ער פאַרבלייבן“...

ס'איז גענוג איבערצוליינען די זאַמלונגען פון די יידישע פּאָלקסלידער פדי דאָס בילד וואָל זיך אַנטפלעקן פאַר אונזערע אויגן מיט אַלע פיינסטערע און ליכטיקע זייטן.

חוץ דעם לעבנסשטייגער פאַרנעמען זייער אַ וויכטיקן אָרט אין דעם אונזר פון דעם יידישן פּאָלקסליד די אַזוי גערופענע „היסטאָרישע לידער“ אין די דאָזיקע לידער האָט דאָס פּאָלק רע=

(* זע דעם אינטערעסאַנטן אַרטיקל פון ד"ר י. שיפער—פון דער גע=שיכטע פון טעאָעטיקונסט ביי י"ד" אין אַלמאַנאַך צום 10-יאָריקן יוביליי פון מאַמענט, וואַרשע, 1921.

אגירט אויף די אלע געשעענישן, אַנשיקענישן, גורות, פּאָגראַמען, פּורעניות פון פּאַרשיידענע זייטן. די צאָל פון די היסטאָרישע לידער דאַרף זיין זייער רייך. גאַנץ טרעפלעך דריקט זיך אויס וועגן דעם נח פּרילוצקי: „א ליד ווערט געשאפן, ווען די נשמה צאפלט און ביי וועמען צאפלט די נשמה אזוי אָפט ווי ביי יידן?“ צום באַדויערן זייגען נאָך ווייט ניט אלע לידער צונויפֿ-געזאַמלט געוואָרן.

פון די אלע גורות פון פּאַריקן יאָרהונדערט האָט דעם שטאַרקסטן אַיינדרוק אויף די יידישע פּאָלקסמאַסן אין רוסלאַנד געמאַכט די גורה פון ניקאָלאַי דעם I-טן וועגן כאַפּן און אָפּגעבן יידישע קינדער פאַר סאָלדאַטן.

די דאָזיקע גורה איז פאַר יענער צייט געוועזן אזוי שרעק-לעך, אַז אפילו די שפּעטערדיקע זכּרונות וועגן איר זייגען פול מיט גרויל. און אין דער אמתן: מ'דאַרף זיך נאָר אַריבערטראַגן אין יענער צייט און זיך פּאַרשטעלן, ווי אזוי עס האָט אויסגעזען דאָס דאַמאָלסטיקע יידישע לעבן.

די יידישע עדה איז געוועזן אָפּגעשלאָסן און אָפּגעצאַמט פון דער אַרומיקער וועלט. דאָס פּאַרלאָן די היים אליין איז שוין אויך געווען אַ גרויסער ריס. היינט די דאַמאָלסטיקע „סלוזשבע“ בכלל, די „סלוזשבע“ פון דער צייט פון ניקאָלאַי דעם I-טן, ווי אזוי האָט זי געווירקט אויפן יידישן יונגמאַן, וואָס פלעגט נאָר-וואָס אַוועק פון דער גמרא און פון בית-המדרש!...

איינ קוק פון אַ פּאַניע איז גענוג געווען, אַז ביי דעם יידישן יוון זאָלן אָפּגענומען ווערן הענט און פיס און ער זאָל ווערן „טויט ווי אַ מת“, די באַציאונג פון די יידן צו דער גורה איז דעריבער גאַנץ פּאַרשטענדלעך. יעדערער האָט זיך געפּרויבט ראַטעווען ווי נאָר ער האָט געקאָנט, אַנטלויפן וואו די אויגן וועלן טראַגן. אין אַ ליד פון יענער צייט ווערט דער דאָזיקער מאַמענט אזוי געשילדערט.

„דער ערשטער אוקאז איז אַראַפּגעקומען אויף יידישע זעלנער,

זייגען זיך אלע צעלאָפּן אין די פּוסטע וועלדער.
אוי וויי, אוי וויין

אין אלע פּוסטע וועלדער זייגען מיר צעלאָפּן.
אין פּוסטע גריבער זייגען מיר פּאַרלאָפּן.
אוי וויי, אוי וויין

בין איך געלעגן אין גרוב אַ טאָג מיט דריי מעת-לעת.
בין אַיך געוואָרן טויט ווי אַ מת.
אוי וויי, אוי וויין

צו דער גרויסער יידישער הרפה מוז דערמאָנט ווערן, אַז
צווישן די יידן גופא האָבן זיך אין יענער צייט געפונען אַזוינע
פאַרשויןען, וואָס פלעגן זיך פאַרנעמען מיט דער שענדלעכער
אַרבעט פון כאָפּן יידישע רעקרוטן. דאָס זייגען געוועזן די אויס-
ווארפן פון דער געזעלשעפט, ווער עס פלעגט זיך קענען אויס-
קויפן, פלעגט פון זיי באַפרייט ווערן. אין דעם זעלבן ליד ווערט
געזונגען:

קומט אַריין דער כאַפּער מאיר,
טראָג איך אים אַריין דעם ווייטן צווייער.
אוי וויי, אוי וויין

דעם ווייטן צווייער צוגענומען, צוגענומען
און מיך פאַר קיין רעקרוט ניט גענומען.
אוי וויי, אוי וויין

אַפּטמאָל פלעגט אָבער דאָס געלט אויך ניט העלפן. דער
כאַפּער פלעגט צונעמען דאָס געלט און דאָך ניט שאַנעווען דעם נפּש:

„קומט אַריין דער כאַפּער מענדל
טראָג איך אים אַריין דאָס רויטע רענדל.
אוי וויי, אוי וויין

דאָס רויטע רענדל צוגענומען, צוגענומען
אין מיך פאַר אַ רעקרוט מיטגענומען.
אוי וויי, אוי וויי!

פון דער דאָזיקער גזרה האָבן דאָס רוב געליטן די אָרימעלייט
און אין די פּאָלקסלידער דריקט זיך אויס זייער שאַרפער פּראָ-
טעסט ווי קעגן דער גזרה בכלל, אַזוי אויך קעגן די יידישע
גבירים און כּלי-קודש, וואָס העלפּן מיט, אַז פון די גזרות זאָל
ליידן נאָר דער אָרימאַן.
אַלס בעסטע אילוסטראַציע פון דעם מין לידער קען דינען
דאָס פּאָלגנדיקע ליד:

טרערן גיסן זיך אין די גאַסן,
אין קינדערשע בלוט קען מען זיך וואַשן.
געוואָלד וואָס איז דאָס פאַר אַ קלאַג? —
צי דען וועט קיינמאַל ניט ווערן טאַג?

קליינע עופּהלעך רייסט מען פון חדר,
מע טוט זיי אָן יונישע קליידער.
אונזערע פּרנסים, אונזערע רבנים
העלפּן נאָר אָפּצוגעבן זיי פאַר יונגים.

ביי זושע ראַקאווער זיינען דאָ זיבן בנים,
און פון זיי ניט איינער אין יונגים,
נאָר לאה די אלמנה איינציק קינד
איז אַ כּפּרה פאַר קהלשע זינד

עס איז אַ מצווה אָפּצוגעבן פּראָסטאַקעס,
שוסטער, שניידער זיינען דאָך ליידאַקעס.
קרעציקע כּייציקלעך פּין אַ משפּחה אַ שיינער,
טאָר ביי אונז ניט אַוועקגיין ניט איינער.

צווישן די היסטאָרישע יידישע פּאָלקסלידער זיינען פּאַראַן
אויך אַזוינע, אין וועלכע עס האָט זיך אָפּגעשפּיגלט דער אָנטייל
פון די יידן אין דעם פּוילישן אויפּשטאַנד. אַ שטאַרקן אַיינדרוק
מאַכט דאָס ליד, אין וועלכן עס ווערט געשילדערט, ווי אַזוי איינער
אַ ייד ווערט פאַרמשפּט צום טויט פאַר דעם דאָזיקן פאַרבּרעכן.
צום לעצטן מאָל קוקט ער אָן די שטאַט פון זיין געבורט און
זעגט זיך מיט איר מיט אַזוינע ווערטער:

... „ווילנע, ווילנע, קלאַג צו מיין קלאַג,
איך זע דאָך דיר דעם לעצטן טאַג...“

(ג. מ.)

די פּאָגראַמען אין רוסלאַנד האָבן געמאַכט אַ גוואַלדיקן
אַיינדרוק אויף די יידישע מאַסן, און דאָס פּאָלק האָט אויסגעדריקט
זיין שרעקלעכן צער און ווייטאַג אין אַ סך לידער. אין אַ ליד,
וואָס שטאַמט פון די פּאָגראַמען אין רוסלאַנד אין די 80-קער יאָרן
פון פּאַריקן יאָרהונדערט געפינען מיר אַזוינע כאַראַקטעריסטישע
שטעלן:

... „אוי, די ווילדע קאַצאַפּעס

מיט זייערע לאַפּעס,

זיי האָבן אַלעס פאַרדאָרבן,

די הויז צעבראָכן,

דעם פּאָטער דערשטאַכן,

די מוטער איז פון שרעק געשטאַרבן,

דער ברודער פון צאָרן אַנטלאָפּן געוואָרן

און ערן האָט אויך איין מערדער דערשאָסן.

אך, רואיק לעבן, עס קען דאָך ניט געבן,

מע האָט אים אין קייטן געשלאָסן...“

(זע אינווער זאַמלונג)

דאָס ליד וועגן דעם שרעקלעכן פּאָגראַם אין אַדעס אין
יאָר 1905 הייבט זיך אָן מיט אַזוינע ווערטער:

„ווער עס האָט די בלאַט געלעזן
פון דער באַרימטער שטאַט אָדעס,
וואָס פאַר אַן אומגליק ס'האָט געטראָפן
אין איינע צוויי דריי מעת=לעת...“

(זע אונזער זאַמלונג)

מיטן אָנהייב פון דער יידישער אַרבעטער-באַוועגונג הייבט
דיך אָן אויסצוקריסטאליזירן אַ נייער קלאַס, וואָס הייבט אָן צו
שאַפן אַ נייעם מין לידער. דאָס זיינען די לידער פון קאַמף קעגן
דער צאַרישער זעלבסט־הערישונג פאַר פּאָליטישער פּרייהייט און
סאַציאַלער גערעכטיקייט.

„שוועסטער און ברידער,
לאָמיר זיך ניט אירצן,
לאָמיר מיקאַלאַיען
די יאַרעלעך דערקירצן!..“—

דאָס איז דער הויפט־מאָטיוו פון דעם נייעם אַרט לידער.
די נייע צייטן רופן אַרויס אַפילו נייע וויגלידער. די מאַמע פאַר-
וויגט שוין ניט דעם קינד מיטן לידל „תורה איז די בעסטע סחורה“,
נאָר אַנדערע טענער און אַנדערע ווערטער קלינגען אין איר וויגליד:

„שלאָף, מיין קינד, מיין קינד, מיין שיינער,
שלאָף מיין זונעניו,
אַ יונגער סיבירניק איז דער טאַטע דיינער,
שלאָף, ליו=ליו, ליו=ליו.“

אַ דו, מיין קינד, וועסט עלטער ווערן,
וועסטו וועלן וויסן וואו דיין פאָטער איז פאַראַן,
דו זאָלסט צערייסן די אַייזערנע קייטן,
דו זאָלסט געמען ראַכע פון דעם טיראַן.

אז דו, מיין קינד, וועסט עלטער ווערן
און דו וועסט זיין מיט לייטן גלייך,
דעמאלט וועסטו געוואָר ווערן,
וואָס הייסט אַרים און וואָס הייסט רייך.

די טייערע פּאַלאַצן מיט די טייערע הייזער,
דאָס מאַכט אַלץ דער אַרימאָן,
און ווייסט ווער עס טוט אין זיי וואוינען?
אַלץ ניט ער, נאָר דער רייכער מאָן.
(פון ש. לעהמאַנס זאַמלונג)

די שרעקלעכע וועלט-מלחמה האָט געבראַכט אַ גרויסן חורבן
אין דעם לעבן פון די יידישע פּאָלקסמאַסן. די אַלע אַנשיקענישן
פון דער מלחמה: די מאַביליזאַציעס, אַקופאַציעס, פּאַגראַמען,
גרושים, צוואַנג-אַרבעט, הונגער, שרעק און אַלע איבעריקע צרות
האַבן געמאַכט אַ גוואַלדיקן רושם אויף די פּאָלקסמאַסן.

אַ סך איז אויסגעקומען אויסצושטיין, פיל האָט מען איבער-
געלעבט. און די אַלע געפילן און איבערלעבענישן האָבן געקראָגן
זייער אויסדרוק אין פאַרשיידענע שאַפונגען פון פּאָלק, ווי לידער,
לעגענדעס, ווערטלעך א. ד. ג. פאַראַן אַ פּאָלקסווערטל: ווען זינגט
דער ציגינער?— בשעת ער איז הונגעריק. דאָס דאָזיקע ווערטל
קען אָנגעווענדט ווערן צו דער יידישער פּאָלקסשאַפונג אין דער
צייט פון דער מלחמה. אין די שווערסטע מאָמענטן פון זיין לעבן
האַט דאָס פּאָלק געשאַפן, אויסגעגאַסן דאָס ביטערע האַרץ, אויס-
געדיקט זיין קוק אויף די אַלע געשעענישן אין הונדערטער
לידער, לעגענדעס און מעשיות.

פון דעם ערשטן טאָג אָן, ווי נאָר די מלחמה איז ערקלערט
געוואָרן, האָבן זי פריער פאַר אַלעמען גלייך דערפילט די יידישע

פאלקסמאסן. דער צוזאמענשטויס צווישן דייטשלאנד און רוסלאנד איז פאָרגעקומען אין די געביטן, וואָס זיינען געוועזן געדיכט באַ-זעצט מיט די יידישע מאַסן, אין דעם אַזוי-גערוּפּענעם תּחום-המושב. די דאָזיקע געגנטן האָבן דעריבער מער פּאַר אַלע גע-ליטן פון דער מלחמה. ניט נאָר די שטעטלעך, וואָס האָבן זיך געפונען האַרט ביים פּראָנט (וועגן זיי איז שוין אָפּגערעדט, זיי זיינען חרוב און מוחרב געוואָרן), נאָר אפילו די אַלע איבעריקע שטעט און שטעטלעך האָבן אויך דערשפּירט דעם שרעקלעכן עקאָנאָמישן קריזיס.

דעם ערשטן טאָג פון דער מאָביליזאַציע איז געוואָרן אַ טומל און אַ גרויס געוויין, דעם צווייטן טאָג פון דער מאָביליזאַציע זיינען אַלע געשעפּטן געבליבן שטיין.

די ברייטע יידישע פּאלקסמאסן האָבן זיך די ערשטע צייט ווייניק פונאנדערגעקליבן אין די סיבות פון דער וועלט-מלחמה. די בלוטיקע געשעענישן זיינען פאַר זיי ווי פון הימל אַראָפּגעפאלן. אָבער שטאַרקער פאַר אַלעמען האָבן דאָס דער-פילט די אַלע, וואָס האָבן אָפּטמאָל אין 24 שעה געדאַרפט אים בעררייסן מיטן פּריערדיקן אַרט לעבן און אַריין אין דעם גרויען געוואַנט, און פון קאַזאַרמע—גלייך אויף דער פּאַזיציע:

„אוי וויי צום פּאַטער, אוי וויי צו דער מוטער,
וואָס האָבן אַ זון אַ זאַפּאַסנאָי,
מע טוט אים אָן סאַלדאַטסקע קליידער
און שיקן שיקט מען אים אין באַי.

וואָס פון טאָג האָבן זיך גענומען אַרויסווייזן די שויעקלעכע גרוילן פון דער מלחמה, וואָס ווייטער האָט מען גענומען שיקן

אהין אלץ מערער מענטשן. די מאַסן איז דערשלאָגן געוואָרן,
מ'האַט גיט געזען קיין אויסוועג. איין מיטל איז גאָר פאַרבליבן —
דאָס איז געוועזן די טענה צום רבש"ע:

„גרויסער גאָט, אוי, גאָט אין הימל
וואָס האָסטו אָנגעשיקט אַזא מין שטראַף,
מע נעמט צונויף אַ וועלט מיט מענטשן
און מע טרייבט זיי ווי די שאַף“.

דער לעצטער זאָץ כאַראַקטעריזירט שוין אַ ביסל די באַ-
ציאונג פֿון דער מאַכט צו די פשוטע גרויע יוונים. די אַזוי-גע-
רופענע „פאַרטידיקער פֿון פּאַטערלאַנד“.

אין עטלעכע ייִדישע פּאָלקסלידער ווערט די דאָזיקע באַ-
ציאונג שאַרף אונטערגעשטראַכן. גיט-געקוקט אויף דעם גרויסן
פאַטריאַטישן טאַראַראַם און האַרמידער, האָט מען דאָך פאַרן
סאָלאַט גיט אָנגעהויבן צו זאָרגן און אַ סך פלעגט אויסקומען צו
ליידן פֿון הונגער און פֿון שמוץ.

אין די קאָזאַרמעס זיינען מיר געזעסן,
גיט געטרונקען, גיט געגעסן...

איידער מיר זיינען צום פּאָזיציע געקומען —
דריי חדשים אין איין העמד...

צוגלייך מיטן אָנהייב פֿון דער מלחמה האָט זיך אָנגעהויבן
די אויסוואַנדערונג פֿון די ייִדישע פּאָלקסמאַסן פֿון זייערע אַלט-
געזעסענע היימען. וויבאַלד אַז דער ייִדישער תּחום איז געוואָרן
דער קאַמפּפּלאַץ, האָט שוין די פּרידלעכע באַפעלקערונג פֿון די
שטעטלעך גיט געקאָנט פאַרבלייבן רואיק אויף די ערטער, חוץ
דעם — אין די שטעטלעך ווייטער פֿון פּראָג, האָבן זיך קאָג-

צענטרירט גרויסע אַרמייען, די יידישע באַפעלקערונג פלעגט מען פסדר טעראַריזירן און אַנטאָן די גרעסטע נגישות. דער עולם האָט גענומען אַנטלויפן און ס'האָט זיך אָנגע-הויבן אַ סדרה אַנטרוּנענע, היימלאָזע — „בעזשענצעס“, צווישן די אַלע אויסוואַנדערונגען איז שטאַרקער ווי אַלע געבליבן אַיינגע-קריצט אין זכרון פון די יידישע מאַסן דער באַרימטער גרוש פון קאָוונע און אומגעגנט. די רוסישע צאַרישע רעגירונג האָט אויס-געלאָזט דעם גאַנצן פעס פאַר די אַלע מפלות פון רוסישן חייל צו די יידן און צענדליקער טויזנטער נפשות זיינען אין אַ שיינעם טאָג פלוצלונג אומגליקלעך געוואָרן. די גרויסע צרות פון יענע צייטן האָבן די אַנטרוּנענע אויסגעדריקט אין אַייניקע לידער. פון דעם מין לידער האָט זיך אונז דערווייל אַיינגע-נעבן צו פאַרצייכענען נאָר אַיינס — דאָס ליד באַרירט אַ צווייטע פלאַג פון די אַנטרוּנענע, — די לאַגע פון די פאַריאַגטע און פאַר-וואַגלטע איז געוועזן זייער אַ טרויעריקע. און דאָ מוז ווייטער אונטערגעשטראַכן ווערן, אַז ניט-קוקנדיק אויף דעם גרויסן טומל פון די פאַרשיידענע יידישע הילפס-חברות האָט מען די „בעזשענ-צעס“ זייער ווייניק געהאַלפן.

אַט ווי אַזוי עס שילדערט די לאַגע דאָס פאַלקסליד:

„אין קאָמיטעט נאָך די ברויט,
עס קומט אָן מיט דעם טויט..“

אין קיך נאָך די זופ,
עס הערט זיך — עס פעלט בולבע,
עס פעלט קרופ,
זואַ מול אויף זיי, וואָס פאַר אַ זופ!

דאָרט האָט זיך אַיינגעטשעפעט אַיינער
ווי אַ פיאָוקע:

גיט מיר א ביסל א דאָבאווקע,
דאָרט איז געוואָרן איינעם ניט גוט.

ס'איז אַריבער דער ערשטער מלחמה-יאָר און די רוסישע
חיילות האָבן געמוזט פאַרלאָזן אַ גאַנצע ריי גובערניעס פון יידישן
תּחום. און די געגנטן זיינען פאַרגומען געוואָרן פון די דייטשן.
און דאָ הייבט זיך אָן אַ נייע סדרה פון נייע שרעקלעכע
ליידן. די דייטשע אָקופאַציע וואָרט נאָך אויף איר היסטאָריקער-
ווער עס האָט נאָר איבערגעלעבט דעם „ויהי בימי“... וועט שוין
קיין חיבוט-הקבר ניט דאַרפן ליידן. אַפילו אַיצט, ווען מען נעמט
זיך דערמאַנען יענע צייטן, קען מען זיך גאָר ניט פאַרשטעלן ווי
האָט מען דאָס געקענט אריבערטראָגן.

גיט דאָ איז דאָס אָרט גענוי צו באַשרייבן די דאָזיקע צייטן.
מיר ווילן נאָר באַטאָנען די מאַמענטן, וואָס ווערן אָנגערירט אין די
פאַרעפנטלעכטע פּאָלקסלידער.

דאָס שרעקלעכסטע אין דער דייטשער אָקופאַציע איז
געוועזן דאָס, וואָס די אָקופאַנטן האָבן געקוקט אויף דער אָרטיג-
קער באַפעלקערונג ווי אויף שקלאַפן. ס'איז אַראָפּ די מענטשן-
ווערדע, דער זעלנער האָט געמעגט טאָן מיט די אָרטיקע אַייגן-
וואוינער, וואָס זיין האַרץ האָט געלוסט. די באַצייאונג איז געוועזן
ווי צו בהמות, מ'האָט געכאַפט אינמיטן גאָס אויף דער אַרבעט,
געטריבן מיט בייטשן, געשלאָגן מיט שטעקנס.
די לאַגע פון די צוואַנגאַרבעטער איז גאָר ניט צו באַ-
שרייבן.

אָט ווי אזוי דער צוואַנגאַרבעטער באַקלאַגט זיך אויף זיין
ביטערן מול:

„דאָרט אין ניישטאָט אין די באַראַקן,
דאָרט ליגט דער צוואַנג-אַרבעטער און וויינט,
צו זיין גרויסן אומגליק איז ניטאָ קיין גלייכן,
ווייל זיין האַרץ איז אין אים פאַרשטיינט.

ווי מע האָט אים פון זיין היים אַרויסגעטריבן,
און קיין ניישטאָט אין פלען געבראַכט,
צעבראַכן זיין האַרץ און זיינע געפילן,
און פון זיין קערפער אַ סקעלעט געמאַכט."

אין זייערע באַריכטן וועגן די אויפטוען אין די אַקופירטע
געביטן האָבן זיך די דייטשן באַרימט, אַז זיי האָבן די דאָזיקע
געביטן אויסגעבויט, דורכגעפירט שאַסייען, בריקן, באַנליניעס
א. א. וו.

די אַרטיקע אַיינוואוינער ווייסן גאַנץ גוט, מיט וואָס פאַר
אַ פרייז זיי האָבן באַצאָלט פאַר דער דאָזיקער אויפבויוונג. די
אַלע שאַסייען זיינען אויסגעלייגט מיט די ביינער פון די צוואַנג-
אַרבעטער.

דער צוואַנגאַרבעטער האָט אזוי געוונגען:

"אויב די שטרעקע וועט פאַרטיק ווערן,
אויסזען וועט זי ווי אַ זיידן קלייד,
און מיר וועלן ליגן אין די בעטלעך קראַנקע,
און ראַנגלען וועלן מיר זיך מיטן טויט."

מיט פאַרביסענע ליפן האָט דער אַרבעטער געקרעכצט אונ-
טער דעם שווערן יאָך פון דעם פרייסישן שטיוול, געקרעכצט און
מיט טויטע קללות געשאַלטן דעם טיראַן:

"עמלקים איר טיראַנען,
וועלכע האָבן אונזער פרייהייט גערויבט,
פאַרניכט זאָל ווערן זייערע לענדער
און צעשמעטערט זאָל ווערן
זייער קייסערס קרוין."

צו פרי איז נאך ביי היינטיקן טאג אונטערצופירן דעם סך-הכל פון די אלע פלאגן און קלאגן, וואָס די יידישע פּאָלקסמאָסן זיינען אויסגעשטאַנען פאַר די פינסטערע און ביטערע מלחמה-יאָרן. אַ גע-וויסע תקופה איז שוין אָבער דורכגעמאַכט און די מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע מוזן שוין געזאַמלט ווערן. די פּאָלקסשאַפונג וועט געוויס פאַרנעמען אַ בכבודיקן אָרט צווישן די מאַטעריאַלן פאַר דער געשיכטע פון די מלחמה-יאָרן. די אויפגאַבע פון דער יידי-שער אינטעליגענץ באַשטייט דעריבער אין צונויפזאַמלען דעם גאַנצן מאַטעריאַל, וואָס איז פאַר דער צייט געשאַפן געוואָרן. די אַרבעט איז אמת ניט קיין לייכטע. די קיבוצים זיינען צעוואָרפן און אָפּגעריסן איינע פון די אַנדערע. יעדערער אויף זיין אָרט מוז אָבער טאָן אַלץ, וואָס ס'איז מעגלעך. אין ווילנע, אין דער אַלטער פּאָלקסטימלעכער יידישער ווילנע, האָט אַלע מאָל גע-שלאָגן דער קוואַל פון דער יידישער פּאָלקסשאַפונג. דאָ איז פאַר דער שרעקלעכער צייט פון דער מלחמה אויך זייער אַ סך גע-שאַפן געוואָרן: ביי אונז זיינען שוין פאַרצייכנט אייניקע וואַריאַנטן פון דעם ליר וועגן די מאַביליאַציעס, לידער פון צוואַנג-אַרבעט פאַר דער צייט פון דער דייטשער אַקופאַציע א. אַנד. עס איז נאָך אָבער אַ טראָפן אין ים. תיכף מוזן אָנגענומען ווערן אַלע מיטלען די גאַנצע פּאָלקסשאַפונג צונויפזאַמלען.

דאָס פּאָלקסליר איז איינער פון די פּאָפּולערסטע און אָנער-קענטסטע צווייגן פון יידישן פּאָלקלאָר. אויב בנוגע צו אייניקע צווייגן פון פּאָלקלאָר מערקט מען נאָך עד-היום אַ געוויסן ביטול מצד דער יידישער אינטעליגענץ, קען מען דאָס אָבער ניט זאָגן בנוגע צו דער באַציאונג צום פּאָלקסליר. אַ גרויסע ראַלע שפּילט דאָ די מעלאָדיע. די נאָענטע טע-נער פון דער פּאָלקסמעלאָדיע געמינען אַן אָפּקלאַנג ביי יעדערן אין האַרצן. מיט די פּאָלקסלידער האָט מען זיך זייער פאַראַינטע-

רעסירט און מ'האָט זיי פאַר דער געצטער צייט ענערגיש אָנגע-
הויבן צו זאָמלען. דעם זאָמלער פון די טעקסטן קומט צו הילף
דער זאָמלער פון די מעלאָדיעס. ניט קוקנדיק אָבער אויף די
אַלע באַמלאונגען האָט מען נאָך ביי היינטיקן טאָג צונויפגעזאָמלט
נאָר אַ טייל פון דעם, וואָס ס'איז פונם פּאַלק געשאפן געוואָרן.
ביז איצט זיינען ערשינען פּאַלגנדיקע זאָמלונגען פון
פּאַלקסלידער:

(1) יידישע פּאַלקסלידער אין רוסלאַנד, געזאָמלט און אַרויס-
געגעבן אונטער דער רעדאַקציע און מיט אַ הקדמה פון ש. מ. גינז-
בורג און פ. ש. מאַרעק.

צום סוף פון בוך איז בייגעלייגט אַן אָנווייזער פון די לי-
דער-זאָמלונגען אין יידיש, וואָס געפינען זיך אינם אַזיאַטישן מוזיי
פון דער קייזערלעכער וויסנשאַפטלעכער אַקאַדעמיע, צונויפגעשטעלט
פון ס. מ. ווינער.

דער שער און די הקדמה צום בוך זיינען געשריבן אין רו-
סיש, דער טעקסט פון די לידער מיט צווייערליי אותיות: יידישע
און לאַטיינישע. קיין מעלאָדיעס צו די טעקסטן זיינען אין בוך
ניט פאַראַן. אַרויסגעגעבן איז דאָס בוך פון דער רעדאַקציע
„וואָסכאָד“ אין פעטערבורג אין יאָר 1901.

(2) יידישע פּאַלקסלידער מיט מעלאָדיעס אויס דעם פּאַלקס-
מויל, געזאָמלט פון י. ל. פּהן (2 בענד), אַרויסגעגעבן פון דער
אינטערנאַציאָנאַלער ביבליאָטעק, ניו-יאָרק 1912. אין ביידע בענ-
דער זיינען פאַראַן לידער.

(3) יידישע פּאַלקסלידער געזאָמלט פון נח פּרילוצקי. 1-טער
באַנד—רעליגיעזע לידער (101), 2-טער באַנד—א) לידער און
מעשהלעך פון טויט, ב) באַלאַדעס און לעגע־דעס מיט און אָן אַ
נוטר השכל (96), נייער פאַרלאַג, וואַרשע, תרע"ג.

(4) פון פורים-רעפּערטואַר — געזאָמלט פון נח פּרילוצקי,
זאָמליכער פאַר יידישן פּולקלור, פּילולוגיע און קולטורגעשיכטע.
II ב. נייער פאַרלאַג, 1917

60 פאָלקסלידער מיט נאָטן, געזאַמלט פֿון מ. קיפּניס, וואַרשע, פּאַרלאַג פֿון א. גיטלין.

אין דער דאָזיקער זאַמלונג געפֿינט זיך אַ טייל פֿאָלקסלידער, וואָס איז שוין געדרוקט אין אַנדערע זאַמלונגען און אויך אייניקע פֿאָלקסמאָטיוון פֿון באַוואַוסטע מחברים.

די דאָזיקע ווי אויך אייניקע אַנדערע זיינען אויך אַרויסגעגעבן געוואָרן פֿון „קיפּניס=פּאַרלאַג“ איינציקווייז אויף באַזונדערע בויגנס פֿון גרויסן פּאָרמאַט.

6) ייִדישע פֿאָלקסלידער געזאַמלט פֿון ל. ב—ן, חווה פֿיין און ד. א—ן. „פּנס“ אונטער דער רעדאַקציע פֿון ש. ניגער, תּרע"ג, פּאַרלאַג פֿון ב. קלעצקין.

7) אַרבעט און פּרייהייט—זאַמלונג פֿון לידער, וואָס זיינען אַנטשטאַנען אין פּאָלק אין דער צייט פֿון דער פּרייהייט=באַוועגונג אין צאַרישן רוסלאַנד, ווערטער און מעלאָדיעס געזאַמלט און דערקלערט פֿון שמואל לעהמאַן, וואַרשע, „פּאָלקלאָר=ביבליאָטעק“ 1921. אייניקע ייִדישע פֿאָלקסלידער זיינען אויך געווען אָפּגעדרוקט אין „לעבן און וויסנשאַפֿט“ ווילנע (1910) און אין די דייטשע אויסגאַבן „Mitteilungen“ און „Am Urquell“, ווי אויך אין זאַמלונגען, וואָס זיינען אַרונדן לידער ניט צוגעגאַנגען.

דער מאַטעריאַל, וואָס ווערט דאָ איצט פּאַרעפּנטלעכט, איז נאָך אין ערגעץ ניט געדרוקט געווען. דער מחבר פֿון דעם אַרטיקל האָט דורכגעקאָנטראָלירט די אַלע אָנגעוויזענע לידער=זאַמלונגען. אין האָט אויסגעשלאָסן פֿון זײַן זאַמלונג די אַלע לידער, וואָס זיינען שוין איין מאָל געדרוקט געווען*.) געבליבן זיינען נאָך די וואַריאַנטן, ווייל יעדער וואַריאַנט איז זייער כאַראַקטעריסטיש. דער גרעסטער טייל פֿון דעם געגעבענעם מאַטעריאַל איז געזאַמלט

(* צוליב אַ פּאַרזען איז צום באַדויערן פּאַרבלײַבן דאָס ליד פֿון קיפּניסעס רעפּערטואַר „אַ חברטע“, ווי אויך דאָס ליד „קאַרמאַניאַל“, וואָס איז ש. אַנסקיס אַן איבערזעצונג פֿון דעם באַקאַנטן רעוואָלוציאָנערן ליד.

געוואָרן פון דעם מחבר דירעקט פון פּאָלקסמיל (* אין משך פון אַ יאָר צען אין ווילנע און אין די שטעטלעך פון ווילנער גובערניע. די איבעריקע לידער געהערן צום מאַטעריאַל פון דער ווילנער היסטאָריש-עטנאָגראַפישער געזעלשאַפט אויפן נאָמען פון ש. אַנסקי. אין דער לעצטער זאַמלונג האָט אַ גרויסן אַנטייל גענומען דער סעקרעטאַר פון דער געזעלשאַפט, ה' חייקל לונסקי (**).
דער גאַנצער מאַטעריאַל איז פאַרטיילט געוואָרן אין פּאָלגנ-דיקע אָפטיילונגען:

I (וויגלידער; II קינדער לידער; א) שפילן, ב) ציילענישן, ג) צונעמענישן, שפּאַס און שפּאַט-לידער, ד) פאַרשיידענע קינדער-לידלעך; III לידער פון חדר און פון דער ישיבה, IV ליבע-לידער; V) באַלאַנדנאַרטיקע לידער (אומטרייע און אומגליקלעכע ליבע א. א. א.), VI חתן-כלה און חתונה-לידער, VII פּאַמיליענלע-דער; VIII פּרייוו און סאָלדאַטן-לידער; IX היסטאָרישע לידער; X אַרבעטער-לידער; XI יום-טוב-לידער; XII רעליגיעז-נאַציאָנאַלע און חסידישע לידער; XIII פאַראַדיעס און פּאָלקס-הומאַרע-סקעס; XIV סאַטירישע לידער; XV יידישע לידער אין אַנדערע שפּראַכן; XVI מלחמה-לידער; XVII פאַרשיידענע לידער.

די פּאַרגעלייגטע אַרבעט אונזערע איז שוין די צווייטע אויפן געביט פון זאַמלען די מאַטעריאַלן פון יידישן פּאָלקלאָר (***)

(* די דאָזיקע לידער זיינען באַצייכנט מיט איין שטערנדל (*).
(**) מיט צוויי שטערנדלעך זיינען אָנגעוויזן די לידער, וואָס זיינען גע-זאַמלט געוואָרן ביי דער ליטעראַרישער סעקציע פון ערשטן יידישן קינדערקליב וורך עמינדב מאַרגאַלין; מיט דריי שטערנדלעך — די זאַמלונגען פון ה' יצחק ברוידעס, מיט פיר שטערנדלעך — די זאַמלונגען פון ה. לונסקי, און מיט פינף שטערנדלעך אייניקע לידער, געזאַמלט פון ע. מאַרגאַלין.
(***) זע: I) יידישע פּאָלקסרעטענישן, געזאַמלט און דערקלערט פון ש. באַסטאָמסקי, ווילנע 1919, פאַרלאַג „די נייע יידישע פּאָלקסשול“, 3-טע אויפֿגאַבע מיט אַ ביילאָגע פון ש. אַנסקי'ס רעצענזיע.
2) „ביים קוואַל“—יידישע שפּריכווערטער, ווערטלעך, גלייכווערטלעך, רעדנס-אַרטן, פאַרגלייכענישן, ברכות, חיינטשענישן, קללות, חרמות, סימנים, סגולות זאַבאַבאָנעס א. א. געזאַמלט און דערקלערט פון ש. באַסטאָמסקי, רעדאַקטירט פון ז. רייזען.

דער זאמלער האָט זיך ספעציעל פאַרנומען מיט אַנדערע צווייגן פון דעם יידישן פּאָלקלאָר. ער האָט אָבער נישט געקאָנט אויסזיידן דעם וויכטיקן צווייג פון דעם יידישן פּאָלקסליד און צו דעם אויך, ווי מע זאָגט, „צוגעלייגט אַ האַנט“. אין דער אַרבעט זיינען געוויס געמאַכט געוואָרן טעותן. שוין דאָס אַליין, וואָס דער טעקסט פון די לידער אין דער זאַמלונג (אַזוי ווי, צום באַדויערן, אויך אין דעם גרעסטן טייל פון די איבעריקע זאַמלונגען) איז פאַרצייכנט גע- וואָרן נישט אין דער אויסשפראַך פון זינגער, נאָר אין דער אַלגעמיינ אָנגענומענער ליטעראַרישער שפראַך, — אָנערקענט דער זאַמלער אַליין פאַר אַ גרויסן פעלער*.) עס פעלן אויך די מעלאָדיעס צו די לידער. דער קענער פון דער זאך וועט געוויס נאָך פעלערן געפינען. דער זאַמלער וועט זייער דאַנקבאַר זיין, ווען די אַלע פעלערן וועלן אָנגעוויזן ווערן, דער ציל פון דעם זאַמלער איז געוועזן אַ גאַנץ באַשיידענער — פאַרצייכענען כאַטש וויפיל נישט אין פון די פּאָלקס- לידער און וואַריאַנטן, וואָס זיינען נאָך עד-היום נישט פאַרעפנטלעכט געוואָרן, און מיט דעם ווירקן אויף אַנדערע, זיי זאָלן די אַרבעט פאַרזעצן. וועגן דער וויכטיקייט פון דער אַרבעט דאַרף מען קיין סך נישט ריידן. די יידישע פּאָלקסאינטעליגענץ און דערהויפּט די יידישע לערערשאַפט מוז זיך תיכף נעמען צו דער דאָזיקער אַרבעט. קיין איינציקע פּאָלקסשאַפונג זאָל נישט פאַרלאָרנגיין. עס מוז וואָס גיכער צונויפגעזאַמלט ווערן דאָס גאַלדענע בוך פון דער יידישער פּאָלקסשאַפונג.

כ ל ל י ם

ווי אַזוי צו פאַרשרייבן ווערק פון פּאָלקסשאַפונג**.)

(1) איידער מען הייבט אָן צו פאַרשרייבן, דאַרף דער פאַר-

* זע די ביילאָגע צו דער זאַמלונג — פּללים ווי אַזוי צו פאַרשרייבן ווערק פון פּאָלקסשאַפונג פון ש. אַנסקי.

** צונויפגעשטעלט פון ש. אַנסקי פאַר דער היסטאָריש-עטנאָגראַפישער קאָמיטע.

שרייבער פארצייכענען זיין אייגענעם נאָמען, פאָמיליע, עלטער, באַשעפטיקונג, געבורטס-אַרט, אָרט וואו עס ווערט פארשריבן, דאַטע.

(2) ביי יעדער פארשריבענער זאָך מוז פארצייכנט ווערן, פון וועמען עס איז פארשריבן: נאָמען, פאָמיליע, עלטער, באַשעפטי- קונג, געבורטס-און וואוינאָרט.

(3) עס איז באַגעריק, אַז יעדע זאָך (מעשה, ליד, וויץ וכדומה) זאָל פארשריבן ווערן אויף אַ באַזונדער זייטל. שרייבן דאָרף מען נאָר אויף איין זייט מיט אַ קלאַרן לעזבאַרן פּתב.

(4) איידער מ'פארשרייבט, דאָרף מען זיך איבערצייגן, אַז דער דערציילער קלייבט זיך ניט דערציילן אַ זאָך, וואָס ער האָט געלעזן.

(5) פארשרייבן מוז מען פונקט און בוכשטעבלעך ווי עס ווערט דערציילט. אויב דער דערציילער טראָגט אַריין אומנוצלעכע ווערטער, חזרט איבער צוויי מאָל איין וואָרט, שטעלט אַריין באַ- מערקונגען, דאָרף עס אַלץ פארשריבן ווערן בוכשטעבלעך.

(6) בשעתן פארשרייבן טאָר מען דעם דערציילער קיין פראַגן ניט שטעלן, ניט אויפווייזן אים, ניט פארריכטן זיינע טעותן, נאָר נאָך דעם ענדיקן פארשרייבן קען מען ביי אים פּרעגן און צושרייבן זיין ענטפער ווי אַ באַמערקונג.

(7) ניט פארשטענדלעכע אָדער אָרטיקע ווערטער און אויס- דריקן דארפן פארשריבן ווערן בוכשטעבלעך און נאָך דעם דער- ציילן דאָרף מען פּרעגן, וואָס זיי באַדייטן און פארצייכענען וו' אַ באַמערקונג.

(8) עס דאָרף פארשריבן ווערן יעדער וואָרט אַקוראַט, ווי דער דערציילער רעדט אים אַרויס. דהיינו: אין איין אָרט זאָגט מען: דאָס, וואָס, טאַטע, מאַמע, ליכט, אין אַן אַנדער אָרט: דעם, וואועס, טאַטע, מאַמע, לעכט. עס דאָרף אָפּגעהיט ווערן שטרענג דער אויסרייד (די אויסשפראַך).

9) מען דארף זיך ניט אָפּשטעלן פון צו פאַרשרייבן די גרעפּטסטע, צינישע ווערטער און אויסדריקן, פאַר ענטנאַגראַפיע איז ניטאָ קיין ציניזם און גראַבֿהייט.

10) עס איז באַגעריק, אָז בשעתן פאַרשרייבן פון מעשיות און לעגענדעס זאָלן זיך אין חדר וואו עס קומט פאַר דער פאַר-שרייבן, געפינען נאָר דער דערציילער און פאַרשרייבער. איין אויסנאַם דארף געמאַכט ווערן, ווען דער דערציילער איז מער באַלעבט, אָז ער האָט פאַר זיך מער צוהערער. אין דעם פאַל דארף זיין שטרענג פאַרבאָטן די צוהערער אַרײַנמישן זיך, איבערריסן די דערציילונג מיט פראַגן, פאַרריכטונגען וכדומה.

11) לידער און ניגונים איז באַגעריקער צו פאַרשרייבן אין אַ גרעסערער סביבה, וואו איינער קען דערמאָנען דעם אַנדערן נייע זאכן.

12) אַ מעשה אָדער אַ לעגענדע האָט אַ פיל קלענערן ווערט, ווען זי ווערט פאַרשרייבן פון דעם דערציילער גופא, איידער זי ווערט פאַרשרייבן פון אַ צווייטן לויט זיין דערציילן. ביים דערציילן זיינען דאָ אויסדריקן, וועלכע ווערן אויסגעטייט אין שרייבן. דרום, ווען עס איז נאָר מעגלעך צו פאַרשרייבן פון אַן אויס-ווייניקסטן דערציילן דארף מען ניט דערלויבן דעם דערציילער פאַרשרייבן זיין דערציילונג.

13) בשום אופן דארף מען ניט דערלויבן דעם דערציילער פריער דערציילן די מעשה נאָר צום הערן און נאָכדעם איבער-חזרן עס צום פאַרשרייבן. בשעתן איבערחזרן ווערט די דערצייל-לונג פאַרקירצט און אין איר חזרן זיך ניט איבער די כאַראַקטע-ריטישע ווערטער און אויסדריקן, וועלכע האָבן דעם גרעסטן ווערט אין דער פּאָלקשאַפונג.

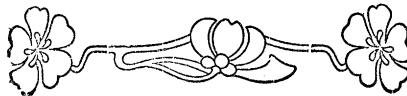
14) זאכן, וועלכע האָבן אַ באַשטימטן אומגענדערטן גוסח (לידער, שפּריכווערטער, פאַרשפרעכענישן) קענען פאַרשרייבן ווערן פון דעם מאַטעריאַל-געבער אַליין, נאָר ער זאָל שרייבן, אַקוראַט ווי ער רעדט זיי אַרויס.

15) פאר היסטאָרישע מאַטעריאַלן, אין וועלכע דער הויפט-ווערט איז ניט די פּאַרם, נאָר דער פּראָקטישער אינהאַלט, זייַנען ניט וויכטיק די פּללים פּון § 5, 6, 8, 10, 12 און 13. ביים פּאַרשרייבן ערינערונגען, ביאָגראַפיעס, היסטאָרישע פּאַקטן און פּאַרקערט, נייטיק שטעלן פּראָגן, איבערהויפט וועגן בעמען, מענטשן און ערטער, וועגן דאַטן און דאָסגלייכן, אָבער קיין אונטערזאָגונגען, וועלכע קענען צעמישן דעם זכרון פון דערציילער, דאַרפן ניט געמאַכט ווערן.

16) אַלע מאַטעריאַלן דאַרפן איבערגעגעבן ווערן דעם סעק-רעטאַר פון דער היסטאָריש-עטנאָגראַפישער קאָמיסיע און טאָרן ניט פאַרעפנטלעכט אָדער אַנדערש אויסגענוצט ווערן פון דעם פּאַרשרייבער אָדער אַ פּריוואַטער פּערזאָן אָן דער דערלויבעניש פון דער היסטאָריש-עטנאָגראַפישער קאָמיסיע.

17) דער סעקרעטאַר נומערירט די מאַטעריאַלן און טראָגט אַרײַן אין אַ בוך דעם נומער און כאַראַקטער פון דער זאַך, לויט דער אַפטיילונג, צו וועלכער עס געהערט.

xxxxxxxxxxxx

י י ד י ש ע פ א ל ק ס ל י ד ע ר .

I. ווינלִידעֶר.

1**

אונטער באַלדעלעס וויגעלע
שטייט אַ ווייסע ציגעלע,
די ציגעלע איז געפאַרן האַנדלען
ראַזינקעס מיט מאַנדלען.

ראַזינקעס מיט מאַנדלען
איז זייער זיט.
נאָלדעלע וועט זיין
געזונט און פֿריש.

ראַזינקעס מיט מאַנדלען
איז די בעסטע סחורה,
באַלדעלעס חתן וועט זיצן
און לערנען תורה.

תורה צוה מורשה,
באַלדעלעס חתן וועט דרשענען אַ דרשה,
אַ דרשה, אַ דרשה איז וואויל געיאַכט,
באַלדעלעס חתן וועט לערנען סיי
טאַג, סיי נאַכט.

וואַר. ג. מ.—60, 61, 62.

וואַר.— 2**

אונטער באַלדעלעס בעטעלע,
וואַקסט אַ גרינינקע בלעטעלע,
גרינינקע וואַלד,
באַלדעלעס טאַטע וועט קומען באַלד.

אונטער באַלדעלעס בעטעלע
וואַקסט אַ גרינינקע בלעטעלע,
ווער עס וועט די בלעטעלע אַפֿרייסן
יענעם וועט מען אַפֿשמיסן.
יענקעלע האָט די בלעטעלע אַפֿגעריסן,
יענקעלען האָט מען אַפֿגעשמיסן.

3***

אַי לי ליו, ליו ליו לי,
טאַטע נישטאַ הי,
וואו איז טאַטע געפאַרן?
קיין סטרי.

וואָס וועט טאַטע קיינן?
אַ קעלבעלע מיט אַ קי,
ווער וועט זי מעלקן?
איך און די.

אך, באשיצן זאל דיר דער שלאף מיט זיין פליגל,

ביסקן דעם העלן טאג,
איבער דיין עלנטן וויגל
זיך איך דיין מוטער און קלאג.

איך קלאג וואס איך האב דיר געבארן
אויף צרות, אויף עלנט, אויף שמערץ,
אוי, ווען איך האב דיין פאטער פאר-
לארן,
ביסטו מיר נאך געלעבן אונטערן הערץ.

אוי, קיין פאטער, מיין קינד, האסטו
ניט,
ער האט ניט דערלעבט דיר צו זען,
ווען דו ביסט ארויס מיט מיין בלוט,
אוי, איז ער שוין ביי אונז ניט געווען.

טא וויין זשע מיין קינד ניט און דרעמל
וויילע דו ביסט נאך יעצט קליין,
שפעטער וועסטו עלטער ווערן,
וועסטו שוין דיין אומגליק פארשטיין.

פון קיין נחת, מיין קינד, וועסטו ניט
וויסן,
דען מיט מי וועסטו פארדינען דיין
ברווט,
מיט בלוט וועסטו דיין הערץ פארגיסן,
אוי, אז דיין פאטער, דיין פאטער איז
טויט...

II. קינדער-לידער.

(א) ש פ י ר נ.

1*

קארע ראד, קארע ראד,

4*

שלאף זשע, מיין קינד, אין דיין
דרעמעלע

ביז דעם העלן טאג,
און לעבן דיין עלנט וויגעלע
שטייט דיין מאמע און קלאגט.

די קלאגט, וואס זי האט דך געבוירן
אויף צרות, אויף ליידן און שמארץ,
בשעת איך האב דיין פאטער פארלוירן
בינסטו נאך געלעבן אונטער מיין
הארץ.

קיין פאטער, מיין פייגעלע, האסטו ניט,
ער האט דיר ניט דערלעבט צו זען,
בשעת איך האב דיר געבוירן
איז דיין פאטער אויף דער וועלט
ניט געווען.

איבערן ווייטן ים וועסטו שווימען,
די וועלן וועלן דיר טראגן,
צו א ברעג וועסטו צוקומען
און וועסט זיך ניט קענען דערשלאגן.

איבערן ווייטן ים וועסטו שווימען,
שווער וועט דיר אָנקומען דיין ברויט,
וויפיל טרערן דו וועסט פארגיסן,
וועסטו זיך דערמאָנען, אז דיין
פאטער איז טויט.

5*

וואר.—

(א טראגעדיע-ליד מיט דער אלמנה).
פארשליס שוין די אייגעלעך, מיין קינד,
נעם מיר מיין חיות ניט ארויס,
פון דיין אומגליק ווייסטו ניט אצינד.
באטש איך זאג דיר דאס שטענדיק אויס.

ווערן אויסגעקליבן דורך א ציילעניש צוויי: אייבער—אן עלטערער און א צווייטער—קאָטער פּלאַטער (ענלעך צום טרייפניאָק פון אַן אַנדער שפּיל). די קינדער זעצן זיך אויס אין איין שורה און האַלטן אויסגעשטרעקט די פאַרמאַכטע הויפּנס. דער עלטערער האַלט אַ שטיינדל אין האַנט, ער גייט פון חבר צו חבר און לאָזט איבער ביי אימיצן פון זיי דעם שטיינדל. קאָטער פּלאַטער "פאַרקוקט" זיך. אז דער עלטערער גייט פאַרביי אלע קינדער, רופט ער צו דעם "קאָטער פּלאַטער" און פרעגט ביי אים:

קאָטער פּלאַטער,
טרעף ביי וועמען איז דאָס,
צי ביי מיר,
צי ביי דיר,
צי ביים גלח
הינטערן טיר?

"קאָטער פּלאַטער", קוקט זיך צו צו די קינדער און דאַרף נאָכן פנים דערקענען, ביי וועמען דאָס שטיינדל געפינט זיך. אויב ער טרעפט, גייט איבער דער "געפאַנגענער" צו אים, אויב ניט, גיט קאָטער פּלאַטער אַ פאַנד. אז אלע קינדער גייען אריבער צו "קאָטער פּלאַטער", ווערט ער אַן עלטערער.

(דעווענישאָק, ווילגער גוב.)

6**

— קאָטער קאָטער קאָטער, קאָטער, קאָטער, קאָטער
— קום אריין צו מיר אין הויז
— אַוואו ברענט?
— אין יענעם הויז,
— לויפט לעשן

עפנט אויף דעם טויער?
ווער פאַרט? ווער פאַרט?
דער קייסער מיט דער קייסערינע?
איבן אָן
שטייט אַ האָן
אין ווייסע לאַפּטשעס
אַנגעטאַן.

וואַר. ג. מ. 85.

י. פּערעלמאַן.
(האַזאַרדי, מינסקער גוב.)

2**

רינגעלע, ראַנגעלע, ראַנגעקראַנג,
שפּיל מיר אויף דער געטע,
ווען די געטע קלינגען אָן
טיון טאָן זיבן מאָל.
גאַלדעלע האָט זיך אומגעקערט,
צווי האָט איר אַ קראַנג באַשערט.

3*

אַדער רינגע ראַנגע,
זיס ווי די פאַנגע,
זיבן מאָל אַרום,
מיין ליבער היים
קער זיך אום.

וואַר. ג. מ. 86.

4*

אהרן, גיב באַרן,
שאַסערן, גיב אַשרן
וואַהין צו שיסן,
אהין צי אַהער,
גיב זיך אַ קער.

5*

קאָטער פּלאַטער.
פון דער גאַנצער גרופע קינדער,
וואָס זעמען אַן אַנטייל אין שפּיל,

פרובט די מאדאם צוגיין גאר נאָענט,
נאָר אלע זאָגן איר דאָן אַדיע! אַדיע!
אַדיע! און נייגן זיך, לאַכן פון איר און
טרעטן אָפּ אויף עטלעכע טריט אַהינטער.
אויב ס'גייט זיך דער מאדאם איין אָנצו-
כאַפּן אַ מיידל, הייבט זיך די שפּיל
אָן פון דאָסגיי.

דאָן זאָגט די מאדאם—די צווייטע,
דריטע טאַכטער א. א. וו. אזוי כאַפּט
די מאדאם אויס אלע טעכטער און
די איינע, וואָס פּלעגט איר ענטפּערן,
פּאַרנעמט איר אַרט.

9*

„גענוועלעך“

(א קינדערשפּיל)

(פּאַרצייכנט אין דעווענישאַק
וויילנער גוב. 1912).

—אויף יואָס גראַבסטו אַ גריבעלע?
—צו שטעלן אַ דרייפּוס!
—וואָס וועסטו שטעלן אויפן דרייפּוס?
—אַ טעפעלע!
—וואָס וועסטו לייגן אין טעפעלע?
—גענוועלעך!
—וואו וועסטו נעמען?
—ביים גלח!

—דער גלח וועט ניט געבן
(וואַר. —איך וועל אויסזאָגן..)

—דאָן געט איך ביי דיר!
—געב!.. (וואַר. —קענסטו מעגסטו?)

דער דיאַלאָג קומט פאַר צווישן
צוויי קינדער, איינער האַלט הינטער
זיך „גענוועלעך“ (די קינדער, וואָס
האַלטן זיך איינער הינטער דעם אַנדערן),
דער צווייטער גראַבט אַ גריבעלע.

7*

— וואו פאַרקויפט מען בייגעלעך?
— אַן דאָרטן!

8*

אַ קינדערשפּיל

(פאַר מיידלעך)

(פּאַרצייכנט אין מערעטש
וויילנער גוב. 1912).

מאדאם—ס'איז געקומען אַ מאדאם פון
שווימענלאַנד?

אלע—אַדיע! אַדיע! אַדיע!
איינע—וואָס דאַרפט איר, מאדאם פון
שווימענלאַנד?

אלע—אַדיע! אַדיע! אַדיע!
מאדאם—די ערשטע טאַכטער וואָלט
איך וועלן!

אלע—אַדיע! אַדיע! אַדיע!
איינע—די ערשטע טאַכטער קען איך
איך גיט געבן?

אלע—אַדיע! אַדיע! אַדיע!
מאדאם—ברעך איך אויס די שויבן!
אלע—אַדיע! אַדיע! אַדיע!

איינע—מאָך איך צו די לאַדן!
אלע—אַדיע! אַדיע! אַדיע!

די שפּיל קומט פאַר אויף אַזא
אָפּן; אַ סך מיידלעך שטעלן זיך
אויס אין אַ האַלבער ראַד, איינע,
די „מאדאם“ שטייט ביים וואַנט. זיג-
גענדיק „ס'איז געקומען אַ מאדאם פון
שווימענלאַנד...“ גייט די מאדאם צו
צו די טעכטער. די טעכטער דאַרפן
זיך היטן, די מאדאם זאָל זיי גיט
אַברירן. ביי די ווערטער—„די ער-
שטע טאַכטער וואָלט איך וועלן...“

13*

שעפסעלעך.

פון דער גאנצער גרופע קינדער,
וואָס נעמען אָן אַנטייל אין שפּיל,
טיילט מען אויס דורך אַ ציילעניש
דרייען; אַ באַלעבאַס, אַ שומר און
אַ גנב.

דער גנב ליגט באהאלטן.

דער באַלעבאַס דאַרף אַרועקגיין.
פאַרן אַרועקגיין ציילט ער אויס
די שעפסעלעך און גיט זיי איבער
דעם שומר:

א, ב, ג, ד, . . . א. א. וו.

14**

טינטאַלער,
אַך, געשווינגער,
אַך, מיין קינד,
צי ביטטו בלינד,
צי ווייסט גיט אורא
דער טאַלער ליגט?
קאַץ, קאַץ, קום עסן קאַלטע לאַקשאַן.

15*

די שפּיל פון שטאַק.
די שפּיל פון שטאַק איז זייער שיין,
ווער גאַר איר פאַרשטייט

16**

— הקי"ב איז באַקאַנט
אויף וועמעס האַנט האַלט אידן
— אויף רחלס
— גיין, גיין, אויף חנהלעס האַנט.
הקי"ב איז באַקאַנט,

צאָכן דיאַלאָג גיט זיך דער צווייטער
אַ לאַז און פּרובט כאַפּן מיט גוואַלד
די "גענוועלעך". וועלכע גענוועלע עך
כאַפט אָן, די גייט אַריבער צו אים.

10*

- ייִגעלע, וואו שטייטו?
- אויף אַ באַנק
- ייִגעלע, וואָס טרינקסטו?
- אַ זיס געטראַנק
- ייִגעלע, וואָס עסטו?
- אַ בייִגעלע.
- ייִגעלע, טאָ כאַפּ זשע
- אַ פייִגעלעו

11**

- אורא שטייטו?
- אויף אַ טון
- וואָס איז אין טון?
- עפעלעך
- וואָסטו פאַרלאָחן?
- אַן עפעלע
- אויף וועלכער גאַס?
- אויף דייַטשישע
- גיי זוך.

12**

- אַ שעפסעלעך פאַרקויפּן,
- ווי טייער?
- אַ דרייער
- ווי דער מקח?
- אַ שטיקל לעקעך
- ווי שאַץ?
- אַ פאַטש
- אַ בוס?
- אַ קוש.

קאשקע ווארילא,
 נא פריפעטשאַק נאסטאָווילא,
 טעמו דאלא, טעמו דאלא,
 אי זא סעבע נע דאָסטאלא
 כאָדוי באַבא זא יאַיצא
 אי נאלאזלא פטיצא,
 דיק, דיק, דיק!
 וואר. ל. ב-ן 23 פּנקס
 מערעטש 1913.

21**

טא איין קאפ,
 טא צוויי קאפ,
 טא דריי קאפ,
 טא פיר קאפ,
 טא פינף קאפ,
 טא זעקס קאפ,
 טא זיבן קאפ,
 טא אַכט קאפ,
 טא ניין קאפ,
 טא צען קאפ,
 טא עלף קאפ,
 טא צוועלף קאפ,
 טא דרייצן קאפ,
 טא פערדישע קאפ.

22

דערציילן דיר א מעשה מיט
 א ווייסן אָקס?
 — יע
 — איך זאג יע, דו זאָגסט יע
 אין אלע זאָגן יע.
 — דערציילן דיר א מעשה מיט
 א ווייסן אָקס?
 — ניין.
 — איך זאָג ניין, דו זאָגסט ניין.

אויף וועמעס האנט האלט איך?
 — אויף יענקעלעס
 — יע, יע אויף יענקעלעס האנט.

17**

(שפיל אויף די פינגער).
 ראַטאי ראַטאי
 באלדאמאי,
 אין וועמעס האנט פאלט אריין
 ראַטאי.

18**

(ביים שפילן אין צייכן)
 קיין,
 פריץ,
 פאל חלק
 אָדער קער.

19**

סאַראַקע וואַראַנע
 פיפע קאשע ווארילא,
 נא פריפעטשיק שטודילא,
 דעטיי קארמילא,
 טעמו דאלא (4 מאל)
 מאלענקאָמו ניע דאלא,
 טו כאַל,
 טי קרופי ניע דראַל,
 טי דראַוואַ ניע שולקאל,
 טי וואַדי ניע זאַטיל,
 טוט פיען,
 טוט קאַלאַדא,
 טוט גראַניצא,
 טוט כאַלאַדניקא וואַדיצא.

20*

סאַראַקע וואַראַנא

4*

איינס, צוויי—
פאליציי,
דריי, פיר—
אפיציר.
פינף, זעקס—
אלטע עקס,
זיבן, אכט—
א גוטע נאכט.
ניין, צען—
שלאפן קען.
עלף, צוועלף—
שלאף מיט וועלף,
דרייצן, פערצן—
בלויע סערצן (?)

וואר.—"פנקס" ל. ב—ן—27.

5**

איינס, צוויי, דריי, פיר
ביי דעם מלך אין טיר,
ביי דעם גאלדשמיד אין פענסטער
שטייען א פאר טויבן,
אין די רויטע (ווייסע) הייבן
פענדאם לויפן זיי,
פאסט פאפיר קויפן זיי,
בריוועלעך שרייבן זיי,
שוועבעלעך רייבן זיי,
ליכטעלעך צינדן זיי,
אין חלשות בלייבן זיי.

6**

איינס, צוויי, דריי
אדער לידער ליי,
אקום באקום,
בענדישיק לאקום,
ציגעלע, מיגעלע פוקס,

און אלע זאגן ניין.
— דערציילן דיר א מעשה מיט
א ווייסן אַקט?
א. אז. וו.

(ב) צוויי ענגלישן.

1*

(די נעמען פון די פינף פינגער).
גוי,
פלוי,
מיטלמעסער,
האָניקפּרעסער,
זוציקל—
אין הימל אריין

2*

איינס, צוויי,
דריי, פיר,
פינף, זעקס,
זיבן, אכט,
ניין, צען,
עלף, צוועלף,
גאט העלף.

3*

איינס, צוויי, דריי
לודא, לודא, לי,
ענעס, בענעס,
הענטלעך, פענעס,
גאפל, מעסער,
עמער, פעסער,
ס'ליד איז אויס,
איינער גייט ארויס.

"פריינד" נומ. 99 וו. זעניעס
"מאָטעלעס ל"ג בעומר".

מאדמאזעל איוויר די וואטער,
מאדמאזעל איוויר די וואו
איין האז ביטו.

(ווילנע)

10

אינדל, בינדל,
שטופא, צינדל,
אָשער, באָשער,
גאַלע, שוואַרצע,
ווער דיין חתע,
גיי אן ערשטע טאנצן.

11*

עבידע, פעבידע,
צוגידע, מע,
אָבול, פראָבול,
דאָמינע איקע,
איקע, פיקע,
בראָמאַטיקע,
איינס, קליינס,
זיין ס'טו.

12*

איך בין אין גארטן געגאנגען,
ווימיל טויבן האָב איך געפאָנגען?
ניט איינס, ניט צוויי, ניט דריי.

.....
ניט צוועלף, ניט דרייצן.

דו גיי קלייב בייטשן,
דו גיי קלייב קאַרן,
דו זיי אויף לאַנגע יאַרן
(וואַר. — דו גיי אין אלע שוואַרציאַרן).

13**

שפּאַן אַיין, שפּאַן אַיין,
די פּערד אין וואַגן,

אברעמל האָט געהאט דריי ווייבער,
איינע פעשע,

די אנדערע געשע,

די דריטע חנה,

געמאַלטע פאנע,

לאַקשן ברעט,

חלה קנעט,

מיידל ציר,

חופּה פיר,

אור, אור, אור,

סקאַצל קומט

די שוור,

שפּיגלען ארום וואנט,

די שוויגער בעבליבן אן א האנט.

7**

איין קאַטלער באַטלער האָט געהאַט
12 קעסטלעך צו באַשלאַגן,

האָט ער ניט געוואוסט

וויפיל בעגל אַריינצושלאָגן,

האָט ער געציילט ניט איינס, ניט

צוויי, ניט דריי, ניט פיר, ניט

פינף, ניט זעקס, ניט זיבן, ניט אַכט,

ניט ניין, ניט צען, ניט עלף, ניט

צוועלף, האָט ער באַגעגנט אַ פאַר

וועלף, האָט ער געפּרעגט ווי פרי

איז דער זייגער? האָבן זיי אים גע-

זאָגט—פּונקט האַלב צוועלף."

8*

ען, דען, די,
אַ שאַוועלע קאַטי,
אַ שאַוועלע, קאַטי, קאַטאַ,
איילע, ביילע, באַט.

9**

ען, דע, טרואַ, קאַטער.

15*

והוא רחום יכפר עין
 ולא ישחית והרבה להשיב אפו
 ולא יעיר כל חמתו.
 אבקע דג ריבקא,
 יצטקע דג פיפקא,
 סענדער קאמענדער.
 פוקס ארויס.

ווצר. "פנקס" 14

16*

שטייען מלאכים אונטער די בערג,
 זעען זיי הימל און ערד.
 הימל און ערד גיט אויפצוהייבן,
 האלט די תורה גאנץ דערהייבן
 לאמיר רייען (לויבן) נאך אמאל:
 שם אלהי איז אונזער גאט,
 אויפן הימל פייער פיל,
 יעדער מלאך מיט זיין שפיל,
 שפילן, טאנצן, לויבן גאט,
 גאט האט פארבאטן א שייגעס געבאט.

ווצר. — 17**

שטייען די ישראל אונטער די בערג:
 זעען זיי הימל און ערד,
 אויפן הימל פייער פיל,
 יעדער מלאך האט זיין שפיל,
 שפילן, טאנצן, לויבן גאט,
 גאט ט'געבאטן צען געבאט,
 נשמת כל חי איז זייער פיין,
 די הייליקע תורה מקבל זיין.

18*

חיים, חיים, הער און זע—
 קומט די ציגעלע מאכט מע

שוין צייט שוין צייט

די מתנות טראגן.
 — ביילע, ביילע,
 גרייט צום טיש,
 — וואס וועלן מיר עסן?
 — הון מיט פיש.
 — וואס וועלן מיר טרינקען?
 — מעד און וויין,
 וועלן מיר אלע געזונט זיין.
 גייט די כלה
 צאפן ביר,
 פאלט זי ארונטער
 אונטערן טיר,
 פרעגט דער חתן
 וואס איז דיר,
 ענטפערט זי,
 א ריך אין דיר.

א. לאווארישעק
וויילנע 1920.

14*

דארטן, דארטן,
 ביי המנען אין גארטן
 זיצט מיין ברודער
 און שפילט אין קארטן.
 איינס, צוויי, דריי,
 אדער לידער ליי,
 אקו, פאקן,
 ביידע בלאקן.
 צירל, פערל,
 יוקס ארויס,
 קומט די פויגל,
 גיט א פיק,
 לויפט אוועק
 אין יאנישעק.

ווצר. — "פנקס" ל. בן 19.

כאפט ארויס
די גרעסטע בעסטע
שטיק פיש.

**ג) צונעמענישן, שפאס און
שפאָמ-לידער.**

1

א יוקס,
א פוקס
אויף אלעמאל!
דיר דעם הזיר,
מיר דעם טייגעכץ.
ווען קינדער צוקריגן זיך.

2*

בערעלע בו,
כאפ די קי;
נעם א ליילעך,
דעק זיך צו.

3*

לייבע באַמבע,
קישקע טראַמבע,
אצע באַצע,
געפגרטע קליאטשע,
אויבן אָן שטייט אַ האַן,
אין ווייסע לאַפטשעס אַנגעטאַז.

4**

עזר,
בייזער
הינטעלע,
גיי שטעל זיך
אין אַ ווינקעלע.

קומט דער זיידע רויכערט ליולקעס,
קומט די באַבע באַקט בולקעס,
קומט דער האַן טוט אַ קריי,
קומט די הון—לייגט אַן איי.
איינס, צוויי, דריי,
דו ביסט פריי.

19**

אַמאַל בין איך געפאַרן
אויף גיט הי,
האַב איך געקויפט
אַ פאַר קי,
ווער האַט געמאַלקן?
איך און ער,
שוויגער און שווער
יענקל דער הויכער, פידל קאַץ,
פידל מויו
פריי ביסטו ארויס.

יצחק רובינשטיין
ווילגע.

20

פישעלעך אין וואסער מערן זיך,
פאלטע צינגער שווערן זיך,
אַז מע וויל עסן, עסט מען ברויט,
אַז מע שטאַרבט, איז מען טויט.
אַז מע וויל טרינקען, טרינקט מען
ביר
שיינע מיידעלע (יינגעלע) קום צו מיר.
א. בולקין.

21*

אונע, דונע,
קוויצע, צונע,
פאַרט אַ וואַגן
גאַכצויאַגן,
סליט אַ פויגל.

געשמין מיט א ריטעלע,
אויפן גנב ברענט די היטעלע.

11*

ליאָוקע קאַפּאָוקע,
צירע בירע וואָוקע,
גיי אין קראָם,
כאַפּ אַ פּלעשל,
גיי אין קלויז,
כאַפּ אַ מויוז,
צוקיי, צוקיי,
און ווצרף אַרויס!

12*

אינדל,
בינדל,
צוקער שטיינדל,
אַקער,
באַקער,
טייולשער ק...
אונק,
בונק,
שטונק.

מעריעטש 1913.

13**

ריווע פיווע,
קאָזשע נאַטע,
קומט דער טאַטע,
לייגט אַ לאַטע,
קומט די מאַמע,
רייסט אַפּ,
קומט דער טאַטע,
שמייסט אַפּ.

14**

יענקל מיינער.

5***

ליו ליו ליו, שמואלעליו,
דיין טאטן רופט מען שלמה,
ביסטו א בהמה,
דיין מוטער רופט מען מלכה,
ביסטו א ליצלקע.

6*

היי, היי,
יאָסקע דריי,
פאַרפּל צימעט
אַן אַן איי.

7*

אַנדריי, אַנדריי,
לייג אַן איי,
היינט איינע,
מאַרגן צוויי.

(ווילנע)

8**

צפורה, צפורה,
האַפּ גיט מוראַ,
נאָ דיר בעלט
גיב מיר סחורה.

(ווילנע)

9**

איטשע, פיטשע
נאָדל פּרעסער,
גנבע אַ מעסער
שנייד דעם בויך
עס תורשע* יויך.

(* נ, א. ציגענע.
וואַר. פּהן.)

10*

אַ גנב איז יאָטעלע,
געשמין אים אין טאַטעלע.

- אונטער א פוטער!
— וואס האסטו געווען?
— חלה מיט פוטער.
וואר. — כהן.
- 17** — וואר. —
יענקעלע פאנקעלע,
ציבענע קאפ,
בליענע אויגן,
אריבערגעפלוין.
- 18** — וואר. —
יעקעלע מיינער,
שווארצער ציגיינער,
קריך אויף די ברעטער,
קוש דעם אלטן פעטער.
וואר. — כהן 52.
- 19**
צפורה איז מיינע,
— וואו האסטו איר גענומען?
— אונטער די לאַדן.
— וואסטו איר געגעבן עסן?
— בייגל מיט פלאַדן.
- 20**
שרהלע איז מיינע,
וואו האסטו איר גענומען?
אונטער א פוטער.
— וואסטו איר געגעבן עסן?
— בייגל מיט פוטער.
— וואסטו איר געגעבן טרינקען?
— מעד מיט וויין.
— א געוונט אין דיר אריין?
- 21**
ענדע, קאמענדע,
- שווארצער ציגיינער,
וואו ביסטו געווען?
— אין א קליין שטעטל.
— וואסטו געבראכט?
— א טאפ לאַקשן.
— וועמען האסטו געגעבן?
— דער מאמען.
— וואס האט זי געזאגט?
— גוט.
— וואסטו געזאגט?
— שלעכט.
— וואס האט זי געזאגט?
— ביי צום טיורל!
— וואס האסטו געזאגט?
— ביי אליין. (וויילנע)
- וואר. — 15**
יענקעלע מיינער,
שווארצער ציגיינער!
וואו ביסטו געווען?
— אין א קליין שטעטל
— וואסטו געהאנדלט?
— מילך א פלעשל.
— האסטו געבראכט אין שטוב?
— יע.
— בעוויזן דער מאמען?
— בעוויזן.
— וואס ט׳וי געזאגט?
— גוט.
— וואסטו געזאגט?
— שלעכט.
- וואר. — 16**
יענקעלע מיינער,
שווארצער ציגיינער,
וואו ביסטו געווען?

— פון פערעוואָד.
— וואָס טוט מען דאָרט?
— מע טרינקט בראַנפן,
און מע היליעט,
און מע טאַנצט אַ קאַראַהאַד

26**

— פון וואַנען זייט איר, ר' יידן
— פון לוקאַווניע, נו.
— וואָס פאַרקויפט איר?
— אויבערקעס.
— ווי טייער אַ צענדליק?
— אַ גילדן.
— פאַרוואָס אזוי טייער?
— ווי איר ווילט זיך.

(ווילנע)

27*

קוקרעקן, האָן,
וואָס וועט די באַכע טאַן?
האַלץ האַקן,
בולקעס באַקן,
קישקעס קאַכן.
ווער וועט עסן?
איך און ער,
שוויגער און שווער.
זלמן דער הויכער,
וועלוול דער סוחר.
הייקע די מאַטקע

זי בעקראַכן איבער אַ קלאַרקע,
ס'געכאַפט אַ באַראַנקע,
געוואָרן אַ ציגאַנקע.

28**

איך אין ער,
שוויגער אין שווער,
צוויי צווילינגס,
דריי דריילינגס.

באַליע נע מענדע,
פון מיר צו דיר
בערל די קאַץ.
(אַסיפּאַוויטש, מינסקער גוב.)

22**

צוויי קאַטשקעלעך גייען זיך באַדן,
גייען זיי אַ ביסעלע ווייטער,
באַגעגנט זיי אַ רייטער.
דער רייטער וויל זיי שלאַגן,
גייען זיי צום פריץ קלאַגן,
דער פריץ האָט אַ הינטעלע,
וואָס שפילט זיך אויפן ווינטעלע.
אַלע מענטשן פאַסטן,
משהלע ליגט אין קאַסטן.
ווילנע 1920.

23**

האַמער, האַמער, קלאַפּ אין שול,
גרויסע מיידלעך גייען אין שול,
קליינע קינדער פאַסטן,
שמעון ליגט אין קאַסטן,
הוי הוי הוי,
שמעון איז אַ גוי,
האַץ, האַץ, האַץ,
שמעון איז אַ קלאַץ.

(ווילנע)

24*

שלום עליכם, — אַ קרומער ייד?
די לינקע פּוס האָט ער אַפּגעברייט.
איין פּוס איז אַרועקגעשוואַומען,
און אַן אנדער פּוס איז צוגעקומען.
(ווילנע 1919)

25***

— שלום עליכם, אַ ייד,
פון וואַנען איז אַ ייד?

טי דוראק,
סערעלע,
מערעלע,
וואָט כאַראַשאַ.

33***

דיר איז הייס,
טאָ עס פלייש,
דיר איז קאלט,
טאָ גיי אין וואַלד.
דיר איז וואַרים
טאָ מאַך אַ ליאָרים.

34**

שבת גויע,
לאַדאָנאָיע,
אינדערוואַכן
קישקעס קאַכן,
שבת—פלייש.

(ווילנע)

35**

— קום עסן, קום עסן!
— גיי אַליין, גיי אַליין!
— אײ, איך וויל ניט, אײ, איך וויל
ניט.
— קום שוין גיכער, קום שוין גיכער,
— ווער עס האָט געבעסן בעבראָ-
טענע לאַטקעס מיט יויך,
יענעם זאָל וויי טאָן דער בויך.

36*

קישקעס קאַכן
אין דער וואַכן.
מיר אַ ברויט,
דיר אַ טויט.
מיר אַ וואַגן,
דיך באַגראַבן.

און דעם קליינעם קינד,
וואָס איך האַלט אייפן האַנט.

29***

אלה תולדות נח,
פון בראַנפן האָט מען כוח.
אַ גלעזעלע וויין דער עיקר,
פון בראַנפן ווערט מען שיכור.
אַ שיפור איז לויט,
פון בראַנפן ווערט מען רויט.
אַ גלעזעלע לחיים,
לשנה הבאה בירושלים.

י. ברוידעס.

וואַר.—ג. מ. וואַר.—בהן I. 78.

30*

איכה ישבה בדד העיר,
בין איך געפאַרן אין וואַלקעמיר,
האַב איך באַגעגנט אַן אָפיציר,
האַט ער געהעטן ביי מיר ביר,
האַב איך אים געזאָגט: אַ ריח אין דיר!
האַט ער מיר אַריינגעזעצט אין אַרע-
סטאַנטסקע ראַטע,
האַב איך אים געמאַכט אַש אין
בלאַטע.

31**

אַ הון בין איך,
אייער לייב איך,
באַרוועס גיי איך,
גיט מיר אַ פאַר כאַדאַקעס,
גיט מיר אַ פאַר כאַדאַקעס.
(ווילנע)

32**

יאַ סאַלדאַט,
טי סאַלדאַט,
יאַ פאַלקאַוויק,

א מכה דיר אין שטערן,
 אין שטערן דיר א מכה,
 עסן זאלסטו פלאקע,
 פלאקע זאלסטו עסן,
 גאט זאל אן דיר פארגעסן,
 פארגעסן זאל אן דיר גאט,
 ברענגען זאל מען דיר אין שטאט,
 אין שטאט זאל מען דיר ברענגען,
 אויף א תליה זאל מען דיר הענגען,
 הענגען זאל מען דיר אויף א תליה,
 אריינרוארפן זאל מען דיר אין וויליע,
 אין וויליע זאל מען דיר אריינרוארפן,
 משקע*) פומפיאנער זאל דיר באדארפן.
 (* משקע פומפיאנער—אן אמאליקער
 באוואוסטער ווילנער קברן.

41*

יאַסקע פאָנדרע ליגן אפן באַנק,
 אז מע שמייסט אים, זאָגט ער אַ דאַנק.
 יאַסקע פאָנדרע ליגט אין שניי,
 אז מע שמייסט אים, טוט אים וויי.
 יאַסקע פאָנדרע ליגט אין בלאַטע,
 אז מע שמייסט אים, האָט ער חרטה.
 יאַסקע פאָנדרע ליגט לעבן טיר,
 אז מע עפנט, טרינקט ער ביר.
 יאַסקע פאָנדרע ליגט אויפן גאַס,
 אז מע שלאַגט אים, שלאַגט מען
 אים מיט אַ קאַלאַש.
 יאַסקע פאָנדרע איז אַ גוי,
 אז מע שמייסט אים, שרייט ער „אויי“.

42**

ברובע, בובע, לייזעלע,
 אין קראַקע שטייט אַ הייזעלע.
 דיצן דריי פאַנעס.
 איינע שפּיגט גאַלד.

מיר אַ שליטן,
 דיר באַשיטן.
 ש. ע. מדי גרויסע בהלה אין
 פּתרילעטווקע“.

37**

איינס, צוויי, דריי, פיר, פינף,
 זעקס, זיבן, אַכט, ניין, צען,
 אלע יידן זאָלן זען,
 אלע גוים אין די גריבער,
 אלע יידן אין די שטיבער.
 אַ וואָגן גאָך אַ וואָגן
 מע זאָל זיי באַגראָבן,
 אַ שליטן גאָך אַ שליטן,
 מע זאָל זיי פאַרשיטן,
 אלע גוים אין די גריבער,
 אלע יידן אין די שטיבער.

וואר. פון די ערשטע צוויי שורות:
 „היינט איינער, מאַרגן צען“.
 (ווילנע)

38*

היינט איינער,
 מאַרגן צען,
 אלע יידן
 זאָלן זען.

39*

אַ וואָגן גאָך אַ וואָגן
 זאָלן אים באַגראָבן,
 אַ שליטן גאָך אַ שליטן
 זאָלן אים פאַרשיטן.

40*

טעאַסינקע, מיין קינד,
 ווערן זאָלסטו בלינד.
 בלינד זאָלסטו ווערן,

חנהלען האב איך האַלט.
 די אנדערע שפינט זילבער,
 רחלען האב איך נאך ליבער.
 איינע שפינט זייד,
 שרען האב איך פיינט.
 (ווילנע)

43*

בובע, בובע, ליזעלע,
 קום צו מיר אין היזעלע,
 ווער וועט דאָרטן וואוינען?
 יאַשקע מיט מאַריינען,
 יאַשע, יאַשע, קום אַריין,
 איך וועל דיר מכבד זיין,
 מיט אַ גלאַז מעד און וויין.
 ש. ש.

וואַר. פּאָקס ל. ג-ן 49.

44*

זיי געזונט, פעטער שלום,
 די וועלט איז אַ חלום,
 אַ חלום איז די וועלט,
 די וועלט שטייט אויף געלט,
 פאַר געלט קויפט מען ביר,
 וואָס דריי איז ניט פיר,
 וואָס פיר איז ניט דריי,
 וואָס אַלט איז ניט ניי,
 וואָס ניי איז ניט אַלט,
 וואָס וואַריס איז ניט קאַלט,
 וואָס קאַלט איז ניט וואַריס.
 וואָס רייך איז ניט אַריס,
 וואָס אַריס איז ניט רייך,
 וואָס קרום איז ניט גלייך,
 וואָס גלייך איז ניט קרום,
 אַ פּויער איז ניט פּרום,
 ניט פּרום איז אַ פּויער,
 וואָס זיס איז ניט זויער,

וואָס זויער איז ניט זיס,
 וואָס הענט איז ניט פיס,
 וואָס פיס איז ניט הענט,
 צום זיצן אָנגעלענט,
 אָנגעלענט צום זיצן,
 אַ לייב איז צום שוויצן,
 צום שוויצן איז אַ לייב,
 אַ מאַן איז ניט קיין ווייב,
 אַ ווייב איז ניט קיין מאַן,
 אַ טאַפּ איז ניט קיין פּאַן,
 אַ פּאַן איז ניט קיין טאַפּ,
 קימל איז ניט קיין קראַפּ,
 קראַפּ איז ניט קיין קימל,
 די ערד איז ניט קיין הימל,
 דער הימל איז ניט קיין ערד,
 אַ ביקס איז ניט קיין שווערד,
 אַ שווערד איז ניט קיין ביקס,
 אַ פּוטער איז ניט קיין פּיקס,
 אַ פּיקס איז ניט קיין פּוטער,
 שמאַלץ איז ניט קיין פּוטער,
 פּוטער איז ניט קיין שמאַלץ,
 אַ מצה איז אָן זאַלץ,
 אָן זאַלץ איז אַ מצה,
 אַ פּערד איז ניט קיין קליאַטשע,
 אַ קליאַטשע איז ניט קיין פּערד,
 אַ פּויער ליגט אין דר'ערד.
 וואַר. ג. מ. נומ. 124.

45*

ליזער ביזער הינטעלע,
 זעצט זיך אין אַ ווינקעלע,
 אַ מען גיט אים אַ באַקע,
 בייסט ער אָפּ די באַקע,
 אַ מען גיט אים ברויט,
 מאַכט ער דעם טויט.

ד) פֿאַרשיידענע קינדער־
לידלעך.

1*

אם,
באם,
גאַרבעלע—
האַם!

ווען מ'ביט א קינד טרינקען.

2*

וועסטו ליגן ביים וואנט,
וועסטו האָבן א גילדערנע האנט.
וועסטו ליגן ביים ברעג,
וועסטו האָבן א גילדערנעם וועג,
וועסטו ליגן אין מיטן,
וועסטו האָבן א גילדערנעם שליטן.

3**

וואר. ביים וואנט—
אין גאַטס האנט.
אין מיטן—
אין גאַטס שליטן,
ביים ברעג—
אין גאַטס וועג.

4

ביים שלום ווערן.
ווען צוויי קינדער צוקריגן זיך
און ווילן ווערן צוריק שלום, נעמען
זיי זיך פאר די קליינע פינגער און
אייבער זאגט: „חבר לאווער, וואָס
ווילסטו בלוט צי העכט?“ אויב יענער
זאָגט העכט,—זיינען זיי ביידע שלעכט.
אַבער, אויב יענער זאָגט בלוט,—
זיינען זיי קיידע גוט.

5*

משה רבינוס קיעלע,
ווען וועט זיין א רעגן,
זונטאָג צי מאַנטאָג,
דינסטאָג צי מיטוואַך,
דאָנערשטאָג, צי פרייטאָג,
צי שבת?

6*

וואר. משה רבינוס קיעלע,
וואָס וועט מאַרגן זיין,
א רעגן צי א שניי,
א גוטער טאָג צי א שלעכטער?

7*

בוטשאַן, בוטשאַן,
דיין שטוב ברענט!
אַזוי שרייען קינדער, ווען זיי
דערזעען א בוטשאַן.

8**

— אַברעמעלע, מײן זון, וואו ביסטו
בעווען?
— אויף יענער וועלט.
— וואָס האָסטו געטאָן אויף יענער
וועלט?
— איך האָב געפונען א זעקעלע געלט.
— וואָס האָסטו געטאָן מיטן זעקעלע
געלט?
— איך האָב געקויפט א בהמהלע.
— וואָס האָסטו געטאָן מיט דער
בהמהלע?
— איך האָב געמאַלקן מילכעלע.
— וואָס האָסטו געטאָן מיט די
מילכעלע?

צו דער חופה וועט ער פסקענען שאלות,
דרשות וועט ער דרשענען,
די ס'קינד איז ווערט
א פולע געלט.

און מזל-ברכה,

די ס'קינד קומט ארויס
פון א שיינער משפחה,
ערלעכע לייט.

א חתונה אָפגעשטעלט

אויף א קורצער צייט.

א קורצע צייט

טוט מען געדענקען,

שיינע מתנות

טוט מען שענקען.

שיינע מתנות,

שיינע קליידער,

גאר די זאך

גייט כסדר.

(ווילגע)

11*

דריי ראָן אין באָרטן,

פיר בלומען אין וואַלד,

דער זומער איז לעפלעך,

דער ווינטער איז קאלט.

קאַרן געזייט,

גערשטן געשפרייט,

א הער מיט א דאמע

אויסגעדרייט.

12*

דער אַלף-בית.

I

א. — אַן אַלער.

ב. — אַ בוים.

ג. — אַ גלח.

דער אַלער טוט אין דערהייך פליען,

דער בוים טוט זומער בליען,

— כ' האָב געשלאָגן פוטערל.

— האַק פוטער, שלאָג פוטער,

— האַק פוטער, שלאָג פוטער.

(אַסיפּאָוויטש, מינסקער גוב.)

9**

האַרצעניו קרוינעניו,

לאָז מיך לעבן,

קיעלע מילכעלע

וועט מיר געבן,

קעצעלע איר פעלכעלע

וועט מיר געבן,

פעלכעלע באַרבערל

וועל איך געבן,

באַרבערל, לעדערל,

וועט מיר געבן

שוסטערל לעדערל

וועל איך געבן,

שוסטערל שיכעלעך

וועט מיר געבן.

פון שיכעלעך וועל איך

מאכן א קראַם בלייד,

און וועל ווערן

ווי מלך סאַבעצקעס יאַרן רייך.

א. לאַוואַרישעק

ווילגע.

10**

איכעלע, מיכעלע,

פאַטש אַ קיכעלע,

ער וועט זיין אַ יינגעלע,

וועט מען נייען שיכעלעך.

אין חדרל לויפן,

לויפן אין חדר,

לערן כסדר,

אַ פאַר שררות,

אַ פאַר מעלות.

און דער גלח צו עבודה-זרה קניען.

II

ד. — א דאָקטער.

ה. — א הימל.

ו. — א ווייבער.

דער דאָקטער גיט רפואות צו שוויצן,
און פון הימל טוט דובערן און בליצן,
און ביי א ווייבער טוט דער שטערן
שוויצן.

III

ז. — א זעלנער.

ח. — א חזן.

ט. — א טייך.

דער זעלנער טוט אין דערהויך שיסן,
און דער חזן אין טרוים טרערן פארגיסן,
און אין א טייך איז פארשיידענע פישן.

IV

י. — א יאטקע.

יא. — א פאדקע. *

יב. — א לאַפאטקע.

אין א יאטקע טוט מען פלייש האקן,
און אין א פאדקע אייער פארפאקן,
און אויף א לאַפאטקע טוט מען ברויט
באקן.

V

ג. — א מיידל.

ג. — א נאָז.

ס. — א ספר.

זיי מיידל טוט זומער שטאַלצירן,
און ווינטער דעם גאָז אַפּפּירין,
און אין א ספר איז פארשיידענע
פאפירן.

ש. — ביי לייט.

וואר. בהן 72 פ. I

* פאדקע — кадка

וואר. 13***

אן אָדלער טוט הויך פליען,

א בוים טוט אלע זומער בליען,

א גלח טוט ביי דער עבודה-זרה קניען,

א זעלנער טוט אין דער מלחמה גיין,

א חזן טוט ביים עמוד שטיין,

א טייך טוט אלעמאָל גיין.

14**

קליפ קלאפ אין גאָלדן טיר,

— ווער איז דאָ?

— דעם מלכט קנעכט.

— קליפ-קלאפ, עפן אויף,

— סיי דו שלאָפסט, סיי גיט.

— שלאָפן שלאָף איך גיט

און עפענען וועל איך אויך גיט.

— וואוהין זשע זאָל איך רייטן,

— או מע שלאָפט ביי אלע לייטן?

— א רעגן גייט, וועל איך איינגעצן

מיין זיידן קלייד.

— קער אויס דיין זיידן קלייד אויפן

לינקן זייט,

און לייב זיך אויף די ברעזעלעך,

דער בלאט פון בוים וועט דיך

צודעקן.

דער שיין פון טאָג וועט דיך

אויפוועקן.

וואר. ג. מ. 136.

וואר. בהן.

15**

ציפ צאפ עמערל,

קום צו מיר אין קעמערל,

איך וועל דיר עפעס ווייזן,

א שיכעלע פון איין,

א טעפעלע פון לויטער באַלד,
 חתן בלה זייער האַלט.
 די רעדעלע דרייט זיך,
 חתן בלה פרייט זיך,
 די רעדעלע צוגעמאכט,
 חתן בלה א גוטע באכט,
 רעדעלע אָפן,
און בלה שלאָפן.

וואַר. פּהן ב. II.

16**

היי איי העמערל,
 קום צו מיר אין קעמערל,
 איך וועל דיר עפעס ווייזן,
 שיטעלעך מיט רייון,
 שיטעלעך מיט לויטער באַלד,
 חתן בלה האָבן זיך האַלט.

וואַר. פּהן II.

17**

זייסטו מאַמע, ווייטו וואָס,
 וואָס דער טאָטע האָט צוטאָן?
 האָט צוקוילעט אלע הענער
 און געלאָזן דעם אלטן (געלן, ווייסן
 א. א.) האָן.

וואַר. ג. מ. 107.

18**

קוקרעקי האָן,
 וואָס וועט די באַבע טאָן
 האַלץ האַקן,
 בולקעס באַקן,
 קישקעס קאַכן,
 אינדערוואַכן,
 שבת פלייש.

19**

הוטעא, הוטעא,
 (היידא דא היידא דא)
 פאַר אין מאַרק
 געפין אַ קאַפיקע,
 קויף אַ בייגעלע,
 דעם טאַטן אַ שטיקעלע,
 דער מאַמען אַ שטיקעלע,
 און דיר צו לאַנגע יאָר,
 אַ גרויסע שטיקן

ווילגע.

20*

— איך, איך!
 — גיי אויפן קיך,
 פאַרברען די שניך!

21

אַ יינגל איז געפאַרן
 אויף אַ פערד
 אין האָט געריסן זיין עק,
 איז די מעשה אַוועק.

22**

אַמאָל האָט אַ מיידעלע פאַרבלאָנד-
 זשעט אין וואַלד. מיט אַמאָל האָט
 זי דערזען אַ גולן. האָט דער גולן זי
 געוואַלט הרגענען, האָט די מיייל
 אים געזאָגט:
 לאָז מיך אויסשרייען דרייצן גע-
 שרייען און דערנאָך וועסטו מיר
 הרגענען.
 דעם ערשטן געשריי שריי איך דאָך,
 דעם ליבן טאַטן רוף איך דאָך,
 העלף מיר, טאָטע, אין מיינע נויטן,
 צו דער גולן וויל מיך טויטן.

טימדי—דע—ראַלע באַלדעלע.

די פערטע האָט געהייסן דאָבעלע,
די פינפטע " " הענעלע,
די זעקסטע " " וויכנעלע,
טימדי—דע—ראַלע וויכנעלע.

די זיבעטע האָט געהייסן זעלדעלע,
די אַכטע " " חיהלע,
די ניינטע " " טייבעלע,
די צענטע " " יכבדל.

טימדי—דע—ראַלע יכבדל!

אַלטעלען גון אַרבעסלעך,
ביילעלען " בעבעלעך,
באַלדעלען " באַגעלעך,
דאָבעלען " דגימלעך,
הענעלען " הערינגלעך,
וויכנעלען " וויימפערלעך,

טימדי—דע—ראַלע וויימפערלעך!

זעלדעלען גון זעמעלעך,
חיהלען " רינדעלעך,
טייבעלען " טייבעלעך,
יכבדלען " יאיכעלעך.

טימדי—דע—ראַלע יאיכעלעך!

אַלטעלען אַ מאַן אברהמעלע,
ביילעלען " ברוכל,
באַלדעלען " גרשונדל,
טימדי—דע—ראַלע גרשונדל.

דאָבעלען אַ מאַן דודל,
הענעלען " הענעלע,
וויכנעלען " וועלוועלע.

טימדי—דע—ראַלע וועלוועלע.

דער ליבער מאַמען,
דעם ליבן ברודער,
זער ליבער שוועסטער,
דעם ליבן פעטער,
דער ליבער מומען,
דעם ליבן זיידן,
דער ליבער באַבן,
דעם ליבן שכן,
דער ליבער שכנטע,
דעם ליבן חבר,
דער ליבער חברטע,

דעם דרייצנטן געשריי שריי איך דאָך,
דעם ליבן באַט רוף איך דאָך.
העלף מיר באַט אין מיינע גויטן,
אַז דער גולן וויל מיך טויטן.
איז טון הימל אַראַפגעפאלן אַ פייער
און פאַרברענט דעם גולן.

23**

איך האָב זיך באַרעכנט זונטאָג,
אַז איך וועל אַיינפאַקן מאַנטאָג,
און אַרויספאַרן דינסטאָג,
האַב איך זיך מיישב געווען מיטוואַך,
אַז איך וועל אַרויספאַרן דאָנערשטאָג
איז פרייטאָג ערב שבת.

ווילנע.

24**

צמאל איז געווען אַ ישובניקל, אַ
ישובניקל,
האַט ער געהייסן רב אליעזרל, ר'
אליעזרל,
האַט ער געהאַט צען טעכטער, צען
טעכטער,
די ערשטע האָט געהייסן אַלטעלע,
די צווייטע " " ביילעלע,
די דריטע " " באַלדעלע,

— הינטערן טיר.
 — ווער וועט דאס טרינקען?
 — איך מיט דיר.
 וואר. ג. מ. — 108, 109, 110.
 111.

29

טאנץ, טאנץ, טאנץ, וועווערקע,
 מיר וועלן אלע זינגען.
 ווארף אראפ דעם ניסעלע,
 מיר וועלן אלע שפרינגען.

30*

איינס—א ניסל,
 צוויי—א פיסל,
 דריי—מוומן,
 פיר—געוואונגען.
 י. זאוועלס.

III. לידער פון חדר
און פון דער ישיבה.

1

אין חדר.

זו איך בין א קליין קינד געווען,
 האב איך זיך א פולע געשפילט,
 אז איך בין א קליין קינד געווען,
 האב איך זיך געפלושקעט אין טייך.
 געפלושקעט, געפלושקעט,
 אהיים בין איך געקומען.
 ווי דער טאטע האט מיר דערוען,
 האט ער מיר מיטן רימען מכבד
 געווען.
 פריעג איך פארוואס קומט דאס מיר?
 זאגט ער, אז א יינגעלע מוז אין
 חדר גיין.

זעלדעלען א מאן זעליקל,
 חיהלען " חיימל,
 טייבעלען " טעוועלע,
 יכבדלען " יאסעלע.
 טימדי—דע—רעלע יאסעלע.

וואר. ג. מ. 133.

25

אמאל איז געווען אַ הון מיט א האָן,
 די מעשה הייבט זיך אָן.
 אמאל איז געווען אַ קר מיט אַ קאלב—
 די מעשה איז האלב.
 אמאל איז געווען אַ קאָץ מיט אַ מוין—
 די מעשה איז אויס.
 וואר. פהן.

26

זעליק, זעליק, קער זיך אים,
 נעם מיין טאכטער פאר דיין זון.
 טיסל, לעפל קען זי וואשן,
 פון די טעפ קען זי נאשן.
 פון די פלעשער מאכט זי בעסער,
 פון די קויפן טרינקט זי בראנפן.
 פון די ליאקעס
 גיט זי קולאקעס.
 באַמערקונג. קויפן איז דער טייטש
 הויפן.

27

— קוקרעקן, דער מלאך איז אוועק.
 געפארן קיין פאמאָר.
 — וואָס האָט ער געבראַכט?
 — אַ פלעשעלע ביר.
 — וואו שטייט דאָס?

ה'ר א בארג איז דאך זייער הויך,
אז מע דערזעט דעם בבאי, ווערט
מען טויט אין בלייך.

כאָר . . .

זיי געזונט, מיין ליבער פאטער,
אז א פאָר אַוועק, ווערסטו דאָן
פון מיר פֿור.

כאָר . . .

פאָטש די באַלעבאָסטעטשקע טוט זאָגן—
עס, ייִגעלע, ניט שעם זיך,
אַבעה אין האַרצן טראַכט זי—גאָר ציט
לעבעלע ברויט ניט נעם זיך.

כאָר . . .

טייכן טרערן טוט זיך פון אויבן גיטן,
אז מיר דארפן זיצן ביי פּרעמדע טישן.
כאָר . . .

יאָ, גאָט, ביסט גערעכט,
אַבער צו זיין אַ פּאַטראָן איז זייער
שלעכט.

כאָר . . .

ח. א. מאַטיקאָנסקי
אייִשישאַק, ווילנער גוב-
וואַר. ג. מ. 315.

IV. לייבע=ליידער.

1

לאַמיר זיך איבערבּעטן, איבערבּעטן,
שטעל דעם סאַמאָואַר.
לאַמיר זיך איבערבּעטן,
זייִזשע ניט קיין נאַר.
לאַמיר זיך איבערבּעטן, איבערבּעטן,
קויף מיר אַ פּונט פּיסטאַשקעט,

אין הדר,
אין חדר
פסדו גיי
און רייד ניט קיין ווארט

סאָניע פּין.

2***

דער קלויזניק.

אַ שרוך האָט מען מיר גענומען ריידן,
האַב איך זיך געטאָן פון דער גמרא
אַפּשיידן.

דער שדכן מיטן שמש,
האַבן מיר ביי דער גמרא ניט גע-
לאָזן זיצן.

פון רבנים איז ער געקנאַטן,
תורה האָט זיך פון אים געשאַטן.

3

אַ ישיבה=לייד.

אַז אַך און און און וויי צו אונזערע
יארן,

אז מיר זיינען פּאַטראָנעס געוואָרן.
כאָר } למה לי חיים, חיים כּוֹזאָת,
עני ראביון חשוב כּמת.

בַּעסער צו עסן ברעקלעך ווי אַ האָן,
איידער צו האָבן דעם גאַמען פּאַטראָן.
כאָר . . .

גאָר די שטאַט טוען ברומען,
אז די פּאַטראָנעס טוען אַנקומען.
כאָר . . .

דער בבאי טוט זאָגן: קליינער יונגאַטש,
אין אז ער האָט חשק גיט ער אַ פּאַטש.
כאָר . . .

— שלאָפן, שלאָפן, שלאָפן, שלאָפן איך ניט
עפענען וועל איך דיר אַוודאי ניט
(2 מאָל).

— דער ווינט וויינט, דער רעגן גייט,
איך וועל אַיינגעצן מיין זיידן קלייד
(2 מאָל).

— קער אום די זיידן קלייד אויפן
לינקן זייט
און לייג זיך שלאָפן אויפן גרינעם
גראָז (2 מאָל).

— ווער וועט מיר צודעקן
און ווער וועט מיר אויפוועקן?
— דער בלאַט פון בוים וועט דיר
צודעקן
דער שיין פון הימל וועט דיר אויפן-
וועקן.

ווער. ג. מ. 136.

4*

אַז איך בין אַלט געווען 14 יאָר,
האַב איך פון קיין ליבע ניט געוואוסט,
און ווי איך בין אַלט געוואָרן 15 יאָר,
האַט צו מיר אַ בחור באַקומען לוסט.

ער האָט געזאָגט, אַז איך וועל אים
ליבן, וועט זיין זיין וועלט,
ער וועט מיר געמען אָן איין קאַפּיקע
געלט.

מיינע עלטערן האָבן גאַרניט געטראַכט,
מע האָט זיי געזאָגט, אַז איך שפּיל
אַ ליבע,

האַבן זיי זיך אויסגעלאַכט.
אוי, איך שפּיל אַ ליבע שוין באַלד
(2 יאָר,
און אַם ענדע איז נאָך ניט גאַר.

לאַמיר זיך איבערבּעטן,
שענק מיר דיינע לאַסקעס.

לאַמיר זיך איבערבּעטן, איבערבּעטן,
קויף מיר אַ פאַר מאַראַנצן,
לאַמיר זיך איבערבּעטן,
וועלן מיר גיין טאַנצן.

לאַמיר זיך איבערבּעטן, איבערבּעטן,
אין האַרצן ברענט אַ פּייערו
לאַמיר זיך איבערבּעטן,
ליבע איז דאָך טייער.

לאַמיר זיך איבערבּעטן, איבערבּעטן
איך וועל זיין דיין חתן.
לאַמיר זיך איבערבּעטן,
וועט זיין שמחה וששון.

2**

איך גאַרטן וואַקסט אַ מער,
אויפן מער—אַ צאַצקע.

קום אַהער, מיין ליבער פּריינד,
שפּיל מיר אַ קאַזאַצקע.

איך האָב דיר גערופּן,
דו בינסט ניט געאַנגען

איך האָב אָן אַנדערן,
דו ווער אויפּגעהאַנגען.

איך אויף אַ שיף,
דו אויף אַ לאַדקע,

מיר די גוטס,
זייר (ווער. צום סטראַזש) די טשעכאַטקע.

3*

אויפן באַרג און אויפן בוייק...
אויפן באַרג און אויפן בוייק,

צוויי געזעלן האָבן זיך אויפּגערעדט
(2 מאָל).

קליפּ קלאַפּ אין גאַלדן טיר
— מיין זיס לעבן עפּן מיר! (2 מאָל).

וואָס איך ביי אזוי אַראָפּ פון לוֹטט.
 איין אַוונט איז ער צו מיר געקומען
 אין טעאָטער האָט ער מיר געבומען,
 פּרעג איך ביי אים וואָס איז אזוי
 שפּעט,
 זאָגט ער—מ'האָט מיר אַ שידוך גע-
 רעדט.
 אַך, זע, מיין לעבן, דו זאָלט זיך
 פאַר מיר ניט שעמען,
 אפשר ווילסטו אַ צווייטע געמען.
 האָט ער זיך געטאָן מיט טרערן בא-
 גיסן,
 מיט דיר, מיין דושינקע, מוז איך
 מיין לעבן באַשליסן.

5***

זיי זון האָט געשיינט
 איבער דער גאַנצער וועלט,
 ס'איז געקומען אַ וואַלקן פון דער זייט
 און האָט מיר מיין ליכטיקייט פאַר-
 שטעלט.
 שפּאַצירן זיינען מיר געבאַנגען
 איבער אַן אייזערנעם בריק,
 פיל מענטשן זיינען אַריבערגעבאַנגען,
 מקבא געווען מיין גליק.
 שפּאַצירן זיינען מיר געבאַנגען
 פאַרביי אַ בערגעלע היי,
 מיר דאַרפן זיך ביידע צושיידן,
 אזוי ווי פייבעלעך צוויי.
 סאָניע פּאָן.

6**

שטייט די טויב אויפן דאַך
 און טוט טרויעריק פּרומען,
 כ'האָט געהאַט אַ גוטן פּריינד,
 און ווייס ניט וואו ער איז אַהינט.
 געקומען.

יענע צייט איז געבאַנגען פאַרביי,
 יעצט האָט זיך אָנגעהויבן גאַר פון
 דאָס ניי.
 מינע צרות האָבן מיר אַרומגערינגלט,
 אזוי ווי דער באַנדער די פּאַס,
 איך האָב זיך געוואַלט פאַרויכערן
 פון ווילנער שאַרלאַטאַנעס,
 האָב איך טאַגווייז געפּאַסט.
 שיינ איז ער אזוי ווי גאַלד
 פאַר אַלעמען זאָגט ער, אז איך האָב
 אים האַלט,
 און ביי דעם אמת האָב איך אים
 טאַקע ניט פיינדט,
 ווייל ער איז מיר אַ גוטער פּריינד.
 איך האָב געוואַלט וויסן צי ער האָט
 מיר ליב,
 בין איך אַוועקגעפאַרן פון זיין שטיב,
 ווי איך בין פון זיין שטיב אַוועק-
 געפאַרן,
 אזוי איז ער בלייבן קראַנק געוואָרן.
 האָט ער גענומען צו מיר בריוו
 שרייבן,
 בין איך קאַריק צו אים געקומען,
 ווי אַ פייגעלע אין נעסט האָט ער
 מיר צוגענומען
 און ער האָט געזאָגט—יעצט איז מיין
 וועלט,
 איך וועל דיר געמען אַן איין קאַ-
 פּיקע געלט.
 ליב האָב איך אים ווי מיין לעבן,
 ער האָט מיר אַ פּרעזענט געגעבן,
 קיינער ווייס ניט פון דערפון,
 אז אַליין איז ער לעווינט אַ זון,
 אונזער ליבע האָט זיך פּעסט פאַרגימען
 אַלע גאַונט פלעגט ער צו מיר קומען
 און מינע עלטערן האָבן גאַרניט גע-
 וואוסט,

עס רוקט זיך אן א כמארענעס
מיט א טאָטשנעם רעגן,
וואָלט בעגאנגען זוכן אים,
זיינען פארגאסן געוואָרן די וועגן.
(אָסיפּאָוויטש, מינסקער נוב. 1918)

7.

האַב איך שפּאַצירט...

1. האָב איך שפּאַצירט
נ'אָ סעדעלע אַ קליינס,
האַב איך דאָרט דערזען
אַ מיידעלע אַ שיינס.
2. האָב איך איר געפּרעגט,
צי זי וויל מיט מיר פּאַרברענגען.
האַט זי מיר געענטפּערט:
— קום צו מיר אַהיינס
3. בין איך בעגאנגען
גלייך צו איר אַהיינס.
די מיידעלע זי קלייבט זיך
מיט אַן אנדערן אדוּ גיין
4. בין איך בעגאנגען
אין אַן אנדער גאָס,
זאל זי נישט מערקן
ווי כ'בין געוואָרן כּלמס.
5. היינט שטעלט זיך שוין פּאַר
ווי מיר איז געוואָרן,
די מיידעלע זי קלייבט זיך
מיטן אנדערן צו פּאַרן.

8.

וואָריאַנט (האַלברייטס, דאָלבי ירוש).
1. יא גוליאָל

וואָ סעדעלע אַ קליינס,
יא טאָם אווידעל
אַ מיידעלע אַ שיינס.

2.

יא או נייע ספּראַשווואָל,
צי זי וויל מיט מיר פּאַרברענגען.
אַנאָ מניע אַטוועטילאַ:
"קום צו מיר אַהיינס"

3.

פּאַשאַל יא פּריאַמאַ
גלייך צו איר אַהיינס,
אַנאָ סאָביראַיעטסאַ
מיט אַן אנדערן צו גיין

4.

פּאַשאַל יא פּריאַמאַ
אין אַן אנדער גאָס,
שטאַבי ניע זאַמעטילאַ
ווי כ'בין געוואָרן כּלמס.

5.

פּרעדסטאַווטע סעכע,
ווי מיר איז געוואָרן—
אַנאָ סאָביראַיעטסאַ
מיטן אנדערן צו פּאַרן.

מערעטש 1914

9.

די מיידעלע האָט אָנגעהויבן

וויינען, קלאָגן...

די מיידעלע האָט אָנגעהויבן וויינען,
קלאָגן

"פיר מיר צו מיין מאַמען"
—שאַ, דו שיינדיקע מיידעלע,

מיר וועלן זיך נישט פּאַרוואַמען

די מיידעלע האָט אָנגעהויבן וויינען,
קלאָגן

דו האַסט פילייכט פאַרנעסן,
וואָס עס איז געוועזן דאָן.
דו האַסט מיר צוגעזאָגט
נעמען פאַר אַ מאָן.

— די מאַמע קאָן דיר נישט לייַדן,
ווייל דו ביסט אַ שאַרלאַטאַן,
און איבער דעריבער
קענסטו נישט זיין מיין מאָן.
מערעסט 1913.

11*

ליב האָב איך דיר, קעצעלע,
ליב האָב איך דיר, דושינקע,
נישט פאַר זיינע שיינקייט אליין, אליין,
ליב האָב איך דיר, דעם גרוגט פון
מיין האַרצן,
ווייל דו קענסט זיך אוי מיט מיר
באַגיין. (2)

אַ שטייגעלע פון וויצקעלעך
וועל איך פאַר דיר מאַכן,
אַריינזעצן וועל איך דוּ און אים,
גאַר שונאים זיי הערצער וויל איך
נישט דערפרייען,
נאַר איין זאַך וויל איך נאָך פּרעגן
ביי דיר, ביי דיר:

זיי דען האָב איך דיר, פאַפעצקע,
פאַח זיינע פאַלעט בעריסן,
זיי דען האָב איך דיר, קעצעלע,
בעקענט, אוי, בעקענט,

דעם ערשטן שבת צונאַכט, אַז איך
האַב דיר דערקענט,
אַזוי ווי אַ פייער האָט דאָן מיר
פאַרברענט.

פיר מיר צו מיין טאַטן!
— ש, דו שייניקע מיידעלע,
ס'וועט דיר גאַרנישט שאַטן!

זיי מיידעלע האָט אָנגעהויבן וויינען,
קלאָגן

פיר מיר צו מיין מימען!
האַט ער איר אַוועקגעפירט
— — — — —
בלומען.

זיי מיידעלע האָט אָנגעהויבן וויינען,
קלאָגן:

פיר מיר צו מיין פעטער!
האַט ער איר אַוועקגעפירט
צווישן אַ קוסטע בלעטער.
— — — — —

10*

זאָג מיר נאָר, דו מיידעלע,
וואָס איז מיט דיר דער מער,
ווען איך גיי צו דיר,
גיסטו זיך אַ קער?

אַפּשר איז זיין מאַמע
פון מיר נישט צופרידן,
אַפּשר האַלט זיי מיר נישט
פאַר קיין יידן?

איך גיי אַרום פיינאַכט
לעבן זיין אַרט,
אַפּשר וועל איך דיר נעפּינען
און הערן פון דיר אַ וואָרט?

בערענקסט, ווען מיר האָבן ביי דע
אין וואַלד זיך דערקענט,
בערענקסט, ווען מיר האָבן ביי דע
זיך בעפּירט פאַר די הענט?

14*

א ליבע צו שפילן
דארף מען האפן כוח,
און אז מע שפילט די ליבע ניט אויס,
קערט זיך איבער דער מוח.

.....

V. באַראַדנאַרטיקע לידער

(אומטרויע און אומגליקלעכע

ליבע א. א.)

1*

אַמאַל איז געוועזן אַ מיידל...

1.

אַמאַל איז געווען אַ מיידל,
זי האָט פאַרשטאַנען אַ ליבע גאַנץ גוט.
דער יינגל—עס ליבט דאָך די מיידל,
דאַן זיינען זיי ביידע באַגליקט.

2.

דעם יינגלס פאַטער איז אַרעם און
אַרעם,

די מיידלס פאַטער איז אַ גביר,
נעמט די מיידלס פאַטער דער רייכער,
און ווייזט דעם אַרעמען די טיר.

3.

.....

דער יינגל גייט אויס ווי אַ ליכט
און פאַלט אין זיין קבה אַריין.

4.

ווי די מיידל האָט זיך דאָס געטאַן
דערווייטן

אזוי איז זי בלייבן דורכן טיר.
זי איז צוגעגאַנגען צום קבר דעם
זיסן

איך האָב שוין ניט קיין כוח,
אויף מיינע פיס אַרומצוגיין,
פון אַ ליבע שפילן בין איך מאַט,
אוי, מאַט.

נאָר שונאים די הערצער וויל איך
ניט דערפרייען

און וואַרפן זיך אין דער וועלט גאַנץ
ווייט, אוי ווייט.

נ. ווירשופ,

12*

כ'האָב זיך אַיינגעליבט
אין אַ מיידעלע אַ שיינע,
און שיינן איז זי געווען
אזוי ווי גאָר די וועלט,
פאַר איר שיינקייט
איז זי ביי מיר אייגע,
און פאַר איר

וועל איך טראַדאָיענען מיין וועלט.

.....

מיטן באַן זאָלסטו צו מיר ניט פאַרן,
מיטן וואַסער זאָלסטו צו מיר ניט
שווימען,
דו זאָלסט ניט אוועקוואַרפן דיין אַלטן
טאַטן מיט דער מאַמען,
און צו מיר, מיין לעבן, האַסטו ניט
וואָס צו קימען.

13*

.....

האָב ניט קיין מורא,
אַ דאַקטער איז מיט דיר,
זאָל זיך דיין האַרץ ניט קלאַפן,
איך האַלט פאַרשפאַרט די טיר.

.....

פאר הונדערט מייל,
צו דיר וועט זי קומען צו פאָרן.
4.

ווי די שוועסטער איז געקומען צו
פאָרן,
צווי האָט זי זיך אָנגעהויבן פּוּצן
און קאַמען,
ווי זי האָט זיך פאַרפּוצט און פאַר-
קאַמט,
צווי איז זי צוועק מיטן שוואַגער
שפּאַצירן.
5.

ווי זי איז אָפּגעצאָנגען איינע צוויי
דריי טריט,
צווי האָט זי מיט אים פאַרפירט אַ
רייד.

— הער זיך ציין, מיין פאַרליבטער
שוואַגער,
הער זיך ציין וואָס איך וועל דיר זאָגן,
לאַמיר פאַרפירן די שוועסטער אין וואַלד
און לאַמיר ביידע חתונה האָבן; (2 מאָל)
6.

הער זיך ציין, מיין געליבטע שווע-
גערין,
הער זיך ציין, וואָס איך וועל דיר
זאָגן,

קיין שענערע ווייבעלע ווי דיין
שוועסטער איז,
קיין שענערע דאַרף איך נישט האָבן.
7.

הער זיך ציין, מיין געליבטער
שוואַגער,
הער זיך ציין, וואָס איך וועל דיר
זאָגן,
לאַמיר פאַרפּלאַנצן אַ וויינגאַרטן
אַ גייטס

געפנט האָט זיך פאַר איר אַ טיר.
5.

ווי אַ מאַגעט האָט זי צוגעצויגן,
• • • • •
צווי האָט זי אַראָפּגעריסן די
שערבלעך

פון זיינע אַייגן.
6.

דער טיטער האָט די אַייגן געפנט
און אַרומגענומען האָט ער איר מיט
אַיין האַנט,
דער קבר איז געוואָרן פאַרשטעלט,
דאָן ליגן זיי ביידע ביינאַנד.

דעווענשיאָק 1914.

2*

צוויי שוועסטער.

1.
צוויי שוועסטער זיינען מיר געוועזן,
איינע עלטער פאַר די אַנדערע,
די עלטערע שוועסטער איז מיט מזל
אַ פּלאַ געוואָרן.
מיט מזל האָט זי חתונה געהאַט.

2.
ווי זי איז אָפּגעווען איינע צוויי
דריי וואַכן,
צווי האָט זי אָנגעהויבן וויינען און
קלאַגן.
ווי דערלעבט מען די גליקלעכע
מינוט,
די שוועסטער זאָל קומען צו פאָרן.

3.
הער זיך ציין מיין פאַרליבטע ווייבעלע,
הער זיך ציין וואָס איך וועל דיר זאָגן,
אַמילד דיין שוועסטער וועט זיין

באלד וועט אריינגיין מיין געליבטער
מאן,

וועט ער דיר פון שטוב ארויטראגן.
13.

ווי דער מאן איז אריינגעגאנגען,
אזוי האט ער איר אָנגעהויבן טרייבן
אין יאָגן.

ער האט איר אָנגעבונדן אַ שטיין
אויפן האַלז
און האט איר אין טיפן טייך אַריינגע-
געוואָרפן.

דעווענישאַק, ווילנער גוב. 1915.

3*

איך האָב אָנגעפאַנגען אַ ליבע
שפּילן...

איך האָב אָנגעפאַנגען אַ ליבע שפּילן,
איך האָב געמיינט עס וועט מיר

זיין גוט,
איך בין אַריינגעפאַלן אין לייטישע

מיילער,
מע פאַרגיסט מיר ווי וואַסער מיין
בלוט.

איך האָב זיך פאַרליבט אין אַ מי-
דעלע,

אוי, טיין איז זי ווי די גאַנצע וועלט,
עס קען גאָר אַנדערש ניט זיין,

מיט איר מוז איך אויספירן מיין
וועלט.

מיטן באַן וועל איך טאָן צו איר
פאַרן,

מיטן וואַסער וועל איך טאָן צו איר
שווימען,

איך וועל אַוועקוואַרפן מיין פאַטער
און מוטער.

און שעצערע פרוכט וועלן מיר האָבן.
8.

הער זיך אַיין, מיין געליבטע שווע-
געריין,

הער זיך אַיין, וואָס איך וועל דיר
זאָגן,

קיין שענערע קינדערלעך, ווי דיין
שוועסטער האָט,

קיין שענערע דאַרף איך ניט האָבן.
9.

הער זיך אַיין, מיין געליבטער
שוואַגער,

הער זיך אַיין, וואָס איך וועל דיר
זאָגן,

גיב מיר אַוועק די שליסלען פון
בופעט

און לאַמיר ביידע חתונה האָבן!
10.

הער זיך אַיין, מיין געליבטע שווע-
געריין,

הער זיך אַיין, וואָס איך וועל דיר
זאָגן,

נאָ דיר אַוועק די שליסלען פון
בופעט

און לאַמיר ביידע חתונה האָבן.
11.

—הער זיך אַיין, מיין געליבטע
שוועסטער,

אָוואו ביסטו אַ גאַנצע נאַכט געוועזן?
דיינע וועטשערע איז דאָך קאַלט גע-

וואָרן,
דו וועסט דאָך קיין הנאה גיט האָבן.
12.

—הער זיך אַיין, מיין געליבטע
שוועסטער,

זיי ניט אזוי צוטראַגן,

צו דיר, מיין זיס לעבן, וועל איך קומען.

— מיטן באן זאלסטו גיט טאן צו מיר קומען,
מיטן וואסער זאלסטו גיט טאן צו מיר שווימען,
זאלסט גיט אוועקווארפן דיין פאטער אין דיין מוטער,
צו מיר, מיין זיס לעבן, זאלסטו גיט קומען.

— צי דען איז ער שענער און בעסער, צי דען איז ער קליגער פאר מיר, — ארי, יענער איז גיט שענער און גיט בעסער, קליגער איז ער אויך גיט פאר דיר.

— א יונגיקן זאלסטו אים נעמען,
א יונגיקן זאלסטו אים באגראבן,
— א יונגיקן וועל איך אים נעמען,
א זיס לעבן וועט ער פאר מיר האבן.

- 1) וואר. — 124.
- 2) ל. ב. — "פוקס".
- 3) צ. א. — "פוקס".

4*

שפאצירן, שפאצירן זיינען מיר אלע געזאנגען...

1.
שפאצירן, שפאצירן זיינען מיר אלע געזאנגען,
געזאנגען זיינען מיר אלע באנן ווייט.
מיט זאגל-עט הערט זיך א קול-
רעטעוועט א מענטשן פון טיין

2.
ווי מען האט אים פון טיין צוריס-גענומען,
אזוי האט די בעליבטע אָנגעהויבן קלאַנגן,
ווי מען האט אים אויפן טהרה-ברעט ארויפגעלייגט,
אזוי האט מען דעם תנאים צוריסן.

3.
ווי מען האט אים אויפן בית-עולם ארויפגעטראָגן,
אזוי האט זי אָנגעהויבן חלשן און קלאַנגן.
איך וואלט זיך געוואונטשן מיינע באַנצע בעלט צו פטרן און מיט מיין זיס לעבן צוזאמען זיין.

4.
ווי מען איז פון פעלד אראָפּגעזאָנגען, אליין איז זי אין צימער אריין,
זי האט זיך גענומען דערמאָנען אָן איר טייער זיס לעבן און איז געפאלן אין צימער ווי א שטיין.

5.
זיינע זאכן, זיי טוען ביי מיר הענגען, איך טו דאך זיי באוויינען און בא-קלאַנגן,
איך וועל זיי אָפּגעבן אַרעמיבקע באַהורימלעך,
זיי זאלן נאָך אים קדיש זאָגן.

6.
פייגעלעך אין הימל, איר זייט דאך אלע עדות,
איר זייט דאך אלע עדות פאר מיר.
איך וואלט זיך געוואונטשן מיינע באַנצע בעלט צו פטרן,
נאָר מיט מיין זיס לעבן צוזאמען זיין.

טיקער פארשוין,
 וואָס טוטטו ליגן אין בעטל אליין?
 -- גוט יאָר, גוט יאָר, מיין יונגער
 קנאַבע,
 די בעטל איז מיין בעגראַצע.

שנעלער שנעלער ליכט געבראַכט,
 מיין בעליבטע גייט אויס די נאַכט.
 ווי ער האָט איר גענומען אונטערן
 אַרים,
 אזוי איז זי געוואָרן גיט קאַלט און
 גיט וואַרים.

ווי ער האָט גענומען דעם אלמער
 שליסן,
 אזוי האָבן זיך גענומען טרערן גיטן.

ווי ער האָט אַרויסגענומען די שוואַרצע
 טרויער-קלייד,
 אזוי האָט ער איר גאַנץ פּיין באַקליידט.

אויף דיין קבר וועט שפּראַצן בלומען,
 צו דיר, מיין בעליבטע, וועל איך אין
 גיבן קומען.

עס האָט גיט געוויערט קיין אין
 פּרימאַרבן,

ווי דער יונגער קנאַבע איז אויך
 געשטאַרבן.

אין שטעטל איז געוואָרן אַ יאַמער,
 אַ קלאַג,
 צוויי בעליבטע אין איין אַכטאַג.

אויפן מצבה שטייט אַנגעשריבן,
 אז צוויי בעליבטע אין איין קבר
 ליגן.

ענלעכער וואַריאַנט ביי צ. א-ג

7.

איך האָב אַוועקגעשיקט אַ בריוו צו
 זיינע עלטערן,
 קענט איר זיך פאַרשטעלן גאַר,
 אז עס שטאַרבט אָפּ אַן איינאַינציג.
 קער קדיש

פון איינאונצוואַנציק יאָר...
 מערעטש 1914.

5*

איך האָב בעליבט אַ מיידעלע פון
 אַכצן יאָר,
 בעליבט האָב איך איר אַ דריי פיר
 יאָר.

איך האָב געוואָלט וויסן צי זי האָט
 מיר ליב,
 בין איך אַוועקגעפאַרן פון איר שטיב.

ווי דער יונגער קנאַבע איז אַפּגע-
 פאַרן,
 אזוי איז די בעליבטע קראַנק גע-
 וואָרן.

צוועלף אַ זייגער נאָך האַלבער נאַכט
 האָט מען צום קנאַבע אַ בריוועלע
 געבראַכט.

ווי ער האָט גענומען דעם בריוועלע
 אין האַנט,

אזוי האָט ער פאַרשטאַנען, אז די
 בעליבטע איז קראַנק.

געבראַשעט די געשעפטן, דעם אייגנט
 פאַרלאָרן,
 צו זיין בעליבטער איז ער צוועק-
 געפאַרן.

— גוט מאַיען, גוט מאַיען, מיין ליב.

און אין לאַנקע דערטרונקען.

6.

ליבע פאָדרונגעס, איר ניסע פאָדרונגעס,
נעמט אַרעפּ פון מיר אַ ראיה,
אַ וועלכע מיידעלע עס שפילט אַ
ליבע,

זאל שפעט ביינאכט גיט היליאיען.

7.

ליבע ביימער, אַך, זיסע ביימער,
קיין פאלשע עדות זאלט איר גיט זיין,
אַז מיין מאמע וועט קומען פרעגן,
דעם אמת זאלט איר זאָגן.

דעווענישאַק, 1915.

7*

זעקס יאָר מיט אַכט מאָנאַטן...

1.

זעקס יאָר מיט אַכט מאָנאַטן,
ווי מיר האָבן זיך ביידע באַקאַנט.
אַך, ווי גליקלעך איך וואָלט זיך שעצן,
ווען איך וואָלט האַלטן דיין רעכטע
האַנט.

2.

אין איין צימער זיינען מיר ביידע
געזעסן,
פון אונזער ליבע האָט קיינער גיט
געוואוסט.
אויף זיינע הענטלעך בין איך געזעסן,
איך האָב גיט גערעכנט, ס'זאל זיין
אומזיסט.

3.

שפּאַצירן זיינען מיר ביידע געבאַנגען,
צי דו האָסט מיך ליב, צי דו האָסט
מיך פייגט,
אַז דו האָסט גיט מורא פאַר גאַט

פּונקט" נומ. 168, 169, 170.

וואַר. נח פּריילוצקי, יידישע פּאָלקס-
לידער, 2-טער ב.

6*

איך האָב געטראַכט אַ טאָג מיט
אַ נאַכט...

1.

איך האָב געטראַכט אַ טאָג מיט אַ נאַכט,
ווי די מיידעלע צו פאַרפירן,
איך בין אַריין צו איר מיט אַ שמיי-
כעלע, מיט אַ לאַך—
טו זיך אַן און קום אין גאַס שפּאַצירן.

2.

זי האָט אָנגעזען די פּרעס-ווייסע
קלייד

און איז אַוועק שפּאַצירן,
גייענדיק האָט זי אָנגעגעבנט אירע
טאָוואַרישטשעס
— אַך וואו גייט איר דאָ אזוי שפּעט?
3.

וואו מיר גייען, גייען מיר,
דאָס איז שוין גיט דער ערשטער

מאַל,
דאָס איז שוין דער לעצטער מאַל.

4.

אַדוואַקאַט, דו אַדוואַקאַט,
דו ווייסט דאָך פון אַלע זאַקאַנעס,
און דו ביסט מיינער אַ שוועסטער-
קינד,

טו האָב אויף מיר רחמנות.

5.

ער האָט אַרויסגענומען דעם צוקער-
שנירל
און האָט פאַרוואַרפּן אויף איר האַלז

זו איך דארף גיין זוכן אין דר'ערד
א טיר, א
איך—ראָזע, די אַדל-קינד...

איך האָב נאָך גאָר קיין וועלט ניט
בעזען,
מער ניט די—שטאַט קאַטערינגסלאָוו
אַליין,
מיין גאַנצע פאַרבענינג איז דאָרטן
געווען—
איך פלעג אין בולוואַר שפּאַצירן גיין.
און יעצט איז מיר צו מיין האַרצן
דערבאַנגען,
אוי ווי גרויס איז אין מיר מיין
וואונד,
און מאַרגן וועט מען זאָגן, אז איך
האָב זיך געהאַנגען,
איך—ראָזע די אַדל-קינד...

מאַרגן וועט זיין די מיטה מיין בעט
און די תּכריכים—מיינע קליידער,
דער פייכטער קבר איז מיין קאַבינעט
און איך וועל ליגן שטיל שווינגן.
אוי ווי גרויס עס איז אין מיר
מיין וואונד,
און עס קען נאָך זיין, אז מ'וועט
מיר שניידן,
מיר—ראָזע, די אַדל-קינד...

מינע עלטערן זיי טוען שלאָפן,
זיי ווייסן גאָר פון זייער אומגליק
ניט,
וואָס עס האָט ביי זיי געטראָפן
מיט זייער אייגנאַייגיק קינד.
און מאַרגן פרי וועלן זיי זיך פון
אַלעס דערוויסן,

אין הימל,
טאָ האָב שוין שאַנדע פאַר מיינע
פריינד.

4.

פאַר אַלעמען זאָבסטו, אז איך בין
אַ שיינע,
וואָס שענער, שענער קען שוין גאָר
ניט זיין.
פאַר מיינע שיינהייט ווערסטו צעטייעט,
אַזוי ווי דער פאַסטוך אין פרייען
פעלד.

5.

שפּאַצירן זיינען מיר ביידע געבאַנגען
אַרום און אַרום דעם בית עולם.
אַוואַר דער ליבער גאַט פאַרטרייבט
דעם עולם,
דאָרטן פלעגן מיר שפּאַצירן גיין.

6.

דיינע בעקעלעך—צוויי ראָזע בלומען,
דיינע ליפלעך ווי צוקער זיס,
דיינע אויבעלעך—צוויי שוואַרצעקאַרשן,
אַך ווי דערלעבט מען פון דיר אַ קוש.
דעווענשאַק, ווילנער גוב. 1915

8*

די וועלט, די וועלט, די וועלט איז פאַר מיר
ניט קיין וועלט,
זי איז דאָך פאַר מיר צו קליין.
איך האָב זיך אַליין זיך באַקלערט,
יונגערהייט פון דער וועלט אַוועקצוגיין.
אַז טייערע וועלט,
גאָר ניט פאַר מיך,
אוי ווי גרויס איז אין מיר מיין
וואונד,

די ווערים וועלן עסן יעדן אבר.
 די נאכט איז שוין צריבער, עס
 הייבט שוין אָן צו טאָגן,
 זייט בעזונט אלע מיינע שכנים,
 אָ טע דאָ אָ טע דאָ וועט מען מיר
 צושיידן,
 אוי וויי! פון אכצן יאָר אַ קינד.
 וואַר. ג. מ. 229

10*
 ווער עס וויל אַ ליד אויסהערן...
 ווער עס וויל אַ ליד אויסהערן,
 יענער זאָל קיין נאכט גיט שלאָפן,
 די ליד איז ווייגענדיק, די ליד איז
 טרויערדיק,
 וואָס אין קיעוו שטאָט האָט געטראָפן.
 אין קיעוו שטאָט אויפן מעשטשאַנסקן
 בריק,
 גאַרדיגט טאָכטער האָט איר בליק
 פאַרלאָרן.

דער אַרוואַקאָט, דער פיינער מאַן,
 ער האָט זיך אין איר פאַרליבט,
 זי האָט אים גיט בעליבט.

שטענדיק מלעגט אים טאָן קרענקען,
 טאָג ווי נאכט איז ער געזעסן און
 געטראַכט
 ווי קען ער איר אומברענגען.

שפּעט ביינאַכט איז ער אַריין:
 — לאַמיר ביידע גיין שפּאַצירן.

— שפּאַצירן וועל איך מיט דיר גיט
 גיין,

אוי, ווי גרויס עס איז אין מיר
 מיין וואונד,
 פיל טייכן טרערן זיי וועלן טאָן
 אויסגיטן
 אויף מיר—ראָזע, די אַדל-קינד...

*9

די וועלט האָט ביי מיר קיין
 ווערדע גיט,
 מער גיט ווי אַ ווינט.
 צוליב אייך, מיינע עלטערן, זאָל איך
 זיך דאַרפן הענגען,
 אוי וויי! פון אכצן יאָר אַ קינד!

אַליין בין איך אין מיין צימערל
 אַריין,
 קיין וואָרט האָב איך גיט מיט וועמען
 צו ריידן,
 האָב איך מיר איין מיטל באַקלערט,
 ווי זיך פון דער וועלט צו שיידן.

אוי סאַר אַ שיינע וועלט זי איז
 זי איז מער גיט ווי אַ ווינט,
 צוליב אייך, מיינע עלטערן, זאָל
 איך זיך דאַרפן הענגען,
 אוי וויי! פון אכצן יאָר אַ קינד!

דריי האַנטעכלעך האָב איך אויפגעבונדן,
 און אַליין אין צימערל אַריין,
 אויפן העלזעלע האָב איך געטאָן
 פאַרציען,
 טויטערהייט בין איך געבליבן דאָן.
 די מיטע וועט זיין גיין היסב-בעט,
 די תּכריכים וועלן זיין זיי אייביקע
 קליידער,
 דער קבר וועט זיין מיין קאַבינעט.

ווי מ'איז צום טייך צוגעגאנגען, האָט מען געמאכט אַ פּלאַן, און הונדערטער מענטשן האָבן זיך צו דער מצווה גענומען, צו ראַטעווען דעם יונגן מאַן. און אז מע האָט אים פון טייך אַרויס-גענומען, איז די פּיס געווען ביי אים צעביסן, און ווי מע האָט אים אויפן טהרה-ברעט אַרויפגעלייגט, אזוי האָט מען דעם תּנאים צעריסן,

אוי, די פּלה שטייט ביי דערביי, טייכן טרערן רייגען פון אירע אויגן, זי בעט ביי גאָט, אז ער זאָל מיט איר אַנס טאָן, אז מע זאָל איר דערביי לייגן. פּלה דו ליבסטע, פּלה דו מיין, צי דען ביסטו איינע אויף דער וועלט? דער טויט לאָזט ניט איבער קיין יונגע און קיין אַלטע, אויף דערויף איז די וועלט גע-שטעלט.

— אַך, זיינע זאכן וואָס ער האָט געטראָגן וועל איך באַוויינען און באַקלאַגן, און איך וועל דאָס צוטיילן אַרימע בחורים זיי זאָלן נאָך אים קדיש זאָגן. וואַר. פּהן. ב. I באַל. 7, 8.

12*

איך בין אַמאָל געווען אַ גאַנץ ערלעך, מיידעלע, דאָס איז ביי מיר געוועזן טייערער, אַך, ראַטעוועט אַ מענטשן פון טייך, ווי געלט,

דו ווילסט מיר מיין לעבן אומ-ברענגען. — שווערן שווער איך זיר ביי מיין לעבן, אז איך וועל דיר ניט טאָן פאַרפירן! שפּאַצירן זיינען זיי ביידע געאַנגען אין פּרילאָנקע האָבן זיי איר דער-טרונקען.

ווי דער פּאָטער האָט זיך דערוואוסט, האָט ער גענומען וויינען. שכנים-קריון, אוי שכנים-קריון; געמט אַראָפּ אַ ראיה, איך-האַב מיין טאַכטער ניט געוואָלט צו דער חופּה פירן, דאַרף איך גיין נאָך איר לוויה. דעווענישאַק, 1913.

11*

אַ טרויעריק ליד מיט דעם דערטרונקענעם חתן. די זון האָט זיך אַראָפּגעלאָזן אין מערב-זייט, פּינסטער איז געוואָרן אויף דער וועלט (2 מאַל). אַלע מענטשן זיינען שפּאַצירן גע-גאַנגען, נאָר אַבראַם דער חתן פעלט. טויזנטער מענטשן זיינען שפּאַצירן געאַנגען, געאַנגען זיינען זיי בלייך, אינמיטן דעריינען הערט מען אַ קול—אַך, ראַטעוועט אַ מענטשן פון טייך.

בין וואָנען איר וועט ניט ווערן
קײן פּלהס.

צ ו ז א ג ג

אוי, געוואַלד, ווי ווערט אַ מענטש
אזוי פּאַרפירט,
מיר האָבן געשפּילט אַ ליבע שוין
באַלד 2 יאָר,
בין וואָנען אַלע ייִז האָבן זיך
דערוואַרט.
מע האָט דאָך געזאָגט, זאָ דאָס איז
טאַקע אַ פּאַר,
ניכטי וואָלט כּאָסש גיט געווען
אומזיסט.

צ ו ז א ג ג

צי האָסטו ניט קײן עטן, צי האָסטו
גיט קײן טרינקען,
צי האָסטו ניט קײן שיינעם באַנג,
טאָ זאָג זשע מיר, טאַכטערל, זאָג
זשע מיר, ליבינקע,
אָך, וואָס זשע טוט מיר אזוי באַנג.

מאַמעביר ליובינקע, מאַמינקע דושינקע,
איך שווייג שוין אַ ביסעלע שטיל.
אוי, לעש מיר דעם פּייער פֿון מיין
האַרצן
און גיב שוין מיר וועמען איך וויל.

דערום בין איך מקנא יעדן באַזונדער,
דער וואָס ווייס פֿון קײן ליבע ניט.
אַ ליבע פּירט דאָך איבער אַ וועלט
מיט יונגע קינדער,
אוי, געוואַלד, אַ ליבע איז דאָך גיט
בוט:

צ ו ז א ג ג

און יעצט בין איך באַליידיקט,
אוי געוואָרן,
איך מיין עס איז שוין פּאַרפּאַלן
מיין וועלט.

צ ו ז א ג ג

דערום איז מיר מיין האַרץ
פּאַרזעטיקט אוי מיט שמאַרץ,
און דאָס פּנים גייט אַראָפּ פֿון קאַליר,
אוי, די פּיס קען ניט גיין, די ליבע
אויסצושטיין,
בוואַלד, ווי ווערט אַ מענטש אזוי
פּאַרפירט.

מיט דיינע בוטע ברידער האָב איך
וויין געטרונקען,

אוי, פֿון אַ ריינע גלאַז,
אַן אומזון האָסטו אויף מיר, מיין זיס
לעבן, אוי געוואָרפֿן,
איך ווייס דאָך ניט פּאַר ווען און
פּאַר וואָס.

צ ו ז א ג ג

איך בין אמאָל געוועזן אַ נאַנץ שיינ
מיידעלע,

פֿון קײן צרות האָב איך דאָך ניט
געוואַרט,
אַ טאַנץ און אַ שפּרונג, אַ הוילע און
אַ זונג,
און יעצט בין איך פֿון דער ליבע
מאַט

צ ו ז א ג ג

הערט זשע אויס, מיידע בוטע חבּרעטעס,
איך וויל אײך דערציילן פֿון אַלעס,
קײן מאַנספּערזאָן זאָלט איר קײן
מאָל גיט גלויבן,

אוי, היינט איז מיר ביטער און
 דערצו נאך פינסטער,
 וואס ערבער, מאמע, קען שוין גאר
 ניט זיין,
 און א שטיין אויף מיין הארצן וועל
 איך זיך טאן אויפהענגען
 און ווארפן וועל איך זיך אין ים
 אריין.

און ווי איך בין איך אין ים אריין-
 בעלאפן,
 בעווארן איז א שטורם און א ווינט,
 אוי, אז מיין מאמע זאל וויסן, אז
 איך ביי זיך טרינקען,
 בעלאפן וועלט זי ראטעווען איר קינד.

14*

1.

ווער עס קען דעם פייער איינלעשן,
 עס העלפט ניט קיין בראנפן, ניט
 קיין ספירט,
 עס נעמט מיר ניט קיין עסן און
 קיין טרינקען,
 די פאלשע ליבע זיי האט מיר פארפירט.

2.

איך ביי מיר ארויס אויפן באס,
 פארטרויערט איינע אליין,
 זיינע חברים זיי ווייזן אן מיט די
 פינגער,

אז דאס איז היימקעס א כלה בעווען,
 3.

איך ביי מיר אריין אין מיין צימער,
 קאם וואס מ'הערט מיינע טריט,
 מיינע געדאנקען זיי קערן זיך מיר
 איבער,
 שלאפן לייגן דערלאזט דאס מיר ניט.

13*

א חברטע.

זיין איינע צוויי ווערטער האט ער
 געטאן מיט מיר ריידן,
 צוויי האט ער זיך צייגעליבט אין
 מיר,
 אוי און אוי, גאט זאל אים צאלן
 אין אלע זיינע וועגן,
 דעם חכמית, וואס ער האט געמאכט
 פון מיר.

א חברטע, א חברטע האב איך
 געהאט, א געטרייע,
 וואס געטרייער קען שוין גאר ניט
 זיין.

מיט אירע פאלשע ריידעלעך האט
 זי אים צוגענומען,
 געבליבן בין איך עלנט ווי א שטיין.

א חברטע, א חברטע, האב איך
 געהאט א געטרייע,

און אלע סעקרעטן האט זי ביי מיר
 געוואוסט,
 און היינט טוט מען זינגען, אין אלע
 גאסן קלינגען,
 אז מיין סטראדאניע איז געווען
 אומזיסט.

אוי, חברטעס, אוי חברטעס, קלייבט
 זיך אלע צוזאמען
 און נעמט אראפ א מוסר פון מיר,
 אוי, פון מיר,
 אוי, גאט זאל אייך היטן פון א
 פאלשע ליבע,
 צוויי ווי איינעם פון א יונגן טויט.

די מיידעלע, די מיידעלע, וועלכע
שפילט א ליבע,
איז איר צך און וויי.

ו.
לאמיר ארוועקלייגן מיטן היי,
לאמיר אנהייבן מיט וואו,
די מיידעלע, די מיידעלע, וועלכע
שפילט א ליבע,
לאזט זיך איר אויס א ביזער סוף.

ז.
לאמיר ארוועקלייגן מיטן וואו,
לאמיר אנהייבן מיטן זייען,
די מיידעלע, די מיידעלע, וועלכע
שפילט א ליבע,
טוט זי נאכהער מיט בלוט שפייען.

ח.
לאמיר ארוועקלייגן מיטן זייען,
לאמיר אנהייבן מיט חיה,
די מיידעלע, די מיידעלע, וועלכע
שפילט א ליבע,
איז גלייך ווי א פארטיקער מת.

16*

אויפן ים, אויפן ים טרייבט א ווינט,
אלע פאליעס שלאגן,
און אין הארצן איז מיר א וואונד,
איך קען קיינעם ניט זאגן.

מע האט מיך געבונדן,
אויף אלע פיר, אויף אלע פיר,
און איך קען ניט קומען צו דיר.

17*

כ'פארשילט דעם טאג,
דעם טאג פון מיין געבארן,

4.

א תנאים האב איך מיט דיר געשריבן,
צו וואס זשע שטייטור לעבן מיין
טיר,

א געזלשטער זאלטור דא בלייבן,
און טויטערהייט זאל מען דיר צו-
געמען פון מיר.
פ ע ק ע ר.

15*

א.

לאמיר ארוועקלייגן וועגן אלעס,
לאמיר אנהייבן מיטן אלה,
די מיידעלע, די מיידעלע, וועלכע
שפילט א ליבע,
שארפט אויף זיך א חלה.

ב.

לאמיר ארוועקלייגן מיט אלה,
לאמיר אנהייבן מיטן בית,
די מיידעלע, די מיידעלע, וועלכע
שפילט א ליבע,
לאזט זיך אייט אלדאס ביזו.

ג.

לאמיר ארוועקלייגן מיטן בית,
לאמיר אנהייבן מיטן גימל,
די מיידעלע, די מיידעלע, וועלכע
שפילט א ליבע,
מיינט, אז זי איז אויפן הימל.

ד.

לאמיר ארוועקלייגן מיטן גימל,
לאמיר אנהייבן מיטן דלית,
די מיידעלע, די מיידעלע, וועלכע
שפילט א ליבע,
לאזט זיך איר אויס א ביזער דלית.

ה.

לאמיר ארוועקלייגן מיטן דלית,
לאמיר אנהייבן מיטן היי,

וויסן קבר האט ער געפונען אָנגע-
וואַקסן שוואַמען,

זאָט ער די שוואַמען אַרויסגעריסן
וון האַט אַרויסגעלייגט קראַפֿטן בלומען.

וואַר. פּאָנס צ. א—ן 5 №

20*

ניסנבוים.

מוטער ליבע, מוטער מיין,
איך בין געגאנגען אין גאס אַריין,
האַב איך געהערט ווי לייט ריידן,
שטייט אין וואַלד אַ ניסנבוים,
גריין ווי דיין קליידל.

ניסנבוים, דו ניסנבוים,
דו זאָלסט מיר שטיל שוויגן.
איך האַב אינדערהיים צוויי קליינע
ברידערלעך.

זיי וועלן דיר אַראַפּשניידן.

כאַטש זיי וועלן מיר אַראַפּשניידן,
קומט דער ליבער זומער,
טו איך שפּראַכן בליען,
גיטט נאָך אונטער אַ קריגל וויין
קריגט איר אים ניט ווידער.

אַ ברוכשטיק פון אַ ליד.
זע וואַר. פּריל. 162, 163, 164,
165, 166, 167.
אַראַפּגעשריבן ביי אַ שילער.

21*

— אַך, דו מעגטש, ווי קומסטו אַהער?
דאָדערט איז דאָך מיין קוואַרטיר,
— טו לאַ לאַ ליי—יאַ טעביאַ זאַביוו

— נאָ דיר אַרועק מיינע שיד און
קאַלאַשן,

איך באַוויין אים אלע מאַל,
הלאַזי וואַלט איך גאָר ניט געווען
געבאַרן,

איידער איך האַב דיר דערקענט.
וואַר.

18*

ס'איז שוין אַרועק האַלבע נאַכט,
און איך האַב נאָך אַלץ ניט געשלאָפּן,
מיינע געדאַנקען זיי קערן זיך איבער,
וואָס פאַר אַן אומגליק' דאָ האַט
געטראָפּן.

איך האַב פאַרשפּילט אַזאַ טייערע ליבע,
איך קען איר קאַריק גיט געפינען.

ווען איך וואַלט געווען אַ פּייגעלע,
וואַלט איך צו דיר געפּלויגן

איך וואַלט
מיט מיינע פאַרוויינטע אויגן.

ווען איך וואַלט געווען אַ פּיש,
וואַלט איך צו דיר געשוואַומען.

(פון אַ גרעסערן ליד, וואָס איך
האַב ניט באַוויזן צו פאַרשרייבן,
אונטערגעהערט אונטער אַ פענסטער)

19*

.
קלאַפּט אַ דעפּעש צום יונגן קנאַבע,
אַז זיין געליבטע איז שוואַך און
קראַנק

.
איין זאָך וועל איך ביי דיר בעטן,
דו זאָלסט קומען מיין קבר באַטרעטן.

22*

פינסטער איז מיר מיין וועלט,
מיין יונגט איז מיר שווארץ,
מיין בליק איז מיר פארשטעלט,
צופוילט איז אין מיר מיין הערץ.

מיר ציטערט יעדער אבר,
אין מיר קילט דאָס בלוט,
נאָר אין אייגענעם קבר,
וועט מיר זיין רעכט גוט.

וואָס ווילסטו, מוטער, האָבן, (2 מעל)
וואָס מאַטערסטו דיין קינד,
וואָס ווילסטו מיר באַגראָבן,
וואָס איז מיינע זינד.

אַך, ווען דו וואַלסט וויסן,
ווי מיר איז נישט גוט,
וואַלסטו נישט פאַרגיסן,
אַזוי ווי וואַסער מיין בלוט.

איך האָב קיין נחת געהאַט,
נאָר ליידן און קומער,
איך וועלק ווי אַ בלאַט,
ווי אַ בוים טוף זומער.

וואו נעם איך מיין פריינד,
כאַטש אויף איין שעה,
אַלע האָבן מיר פיינט,
און ער איז ביי מיר אויך נישטאָ.

וואו ביסטו, מיין נשמה,
וואו ביסטו אַך, זאָג,
דו ביסט דאָך מיין נחמה,
ביינאַכט און בייטאַג

אַך, מיינע עלטערן, אוי וויי,
פאַריאַבן דיר פון מיר.

און לאָז מיר גיין איבער די גאַסן
— טו לאַ לאַ ליו—יאַ טעביאַ זאַביוז

— דיינע שייך און קאַלאַשן טו איך
באַדאַרפן,
נאָר דעם מעסער פאַר דיר טו איך
שאַרפן,
טו לאַ לאַ ליו—יאַ טעביאַ זאַביוז

— נאָ דיר אַוועק מיין גאַלדענעם
ווייזער,
און לאָז מיר גיין איבער די הייזער!
— טו לאַ לאַ ליו—יאַ טעביאַ זאַביוז

— דיין גאַלדענעם ווייזער טו איך
באַדאַרפן,
נאָר דעם מעסער פאַר דיר טו איך
שאַרפן,
טו לאַ לאַ ליו—יאַ טעביאַ זאַביוז

— נאָ דיר אַוועק מיין גאַלד און
זילבער,
און לאָז מיר גיין צו מיין ווייב
און קינדער.
— טו לאַ לאַ ליו—יאַ טעביאַ זאַביוז

— דיין גאַלד און זילבער טו איך
באַדאַרפן,
נאָר דעם מעסער פאַר דיר טו איך
שאַרפן,
טו לאַ לאַ ליו—יאַ טעביאַ זאַביוז

— נאָ דיר אַוועק מיין פערד און
וואַגן,
נאָר דו זאָלסט מיין נפש נישט באַ-
גראָבן!
— טו לאַ לאַ ליו—יאַ טעביאַ זאַביוז

אוי, פארנעם מיין בעשריי,
איך לעב בארניט אן דיר.

איך וועל דאָס קויפן,
איך וועל דאָס קויפן.

VI. חתן בֵּרָה און חתונה לידער.

1***

הער דו צו, ביטע לאה,
וואָס איך וויל דיר זאָגן מיין דעה,
עס וועלן צו דיר קומען
חתנים און מחותנים,
זאָלסטו ניט שטיין פון ווייטן,
צווי ווי אַ מיידעלע פארציין,
זאָלסט זיך באַר ניט שעמען
און זאָלסט זיך אין דעה נעמען.
וועלכער דיר וועט בעפעלן,
יענעם זאָלסטו וועלן.

2**

שפּרינג אַראָפּ, שפּרינג אַראָפּ,
טאַכטערקע, פון אויוון,
מ'האַט געבראַכט, מ'האַט געבראַכט,
אַ קליידעלע פאַרקויפן,
(אַ פאַר שיכעלעך, אַ פאַר זעקעלעך
א. אה. וו.)

— אוי, מאמע, איך בין אלט,
אויבן אויוון איז מיר קאלט,
איך וועל דאָס ניט קויפן.

שפּרינג אַראָפּ, שפּרינג אַראָפּ,
טאַכטערקע, פון אויוון,
מ'האַט געבראַכט, מ'האַט געבראַכט,
אַ חתעלע פאַרקויפן,

— אוי, מאמע, איך בין יונג,
זיין פון אויוון גיב איך אַ שפּרונג,

וואר. 3**

— באַדאַנע, באַדאַנע, וואָס וויינסטו
מיין קינד?
אפּשר ווילסטו אַ קליידעלע האָבן,
(אַ פאַר שיכעלעך, אַ פאַר זעקעלעך
א. אה. וו.)
וועל איך גיין צו דער שניידערקע
זאָגן.

— גיין, מאמעלע, גיין
דו ווייסט גיט וואָס איך מיין,
דו קענסט מיך ניט פאַרשטיין.

— באַדאַנע, באַדאַנע, וואָס וויינסטו
מיין קינד?

אפּשר ווילסטו אַ חתעלע האָבן,
וועל איך גיין צום שדכן זאָגן.
— יע, מאמעלע יעו

דו ווייסט שוין וואָס איך מיין,
דו קענסט מיך שוין פאַרשטיין.

וואר. ג. מ. 244; כהן.

4*

— זאָג, וועמען זאָל איך דיר, מיין
קינד, געבן?

אַ שוסטער-ינגל געבן דיר, מיין קינד?
— גיין מאמעלע, גיין!

אַ שוסטער-ינגל מאכט דעם שיכל
און די ווייב שרייבט אין ביכל,
גיין, מאמעלע, גיין!

— טאָ וועמען זאָל איך דיר, מיין
קינד, געבן?

5**

היינט בין איך א פלה,
אוי ווי גוט מיר איז,
אלע מחותנים
פרייען זיך מיט מיר.

ס'קומט מיר אָן אַ בריוועלע,
צו קושן זיינע ווערטער,
איך וועלט שוין גערן זען
ווי ער איז מיין באשערטער.

מ'פירט מיר צו דער חופה,
מ'פירט מיר שוין צוריק,
אלע מייגע חברטעס,
מקנא מיר דעם גליק.

אויף מאַרגן נאָך דער חתונה,
דער מוט איז נאָך אינגאנצן,
דער יונגעראַמאָן אַ מלך,
די ווייבל גייט דאָך טאנצן.

צוויי וואַכן נאָך דער חתונה,
די פרייד איז שוין אַראָפּ,
ביי דעם יונגמאַן,
דרייט זיך שוין די קאַפּ.

דריי וואַכן נאָך דער חתונה,
די ווייבל גייט זיך קלאַגן,
אז דער יונגעראַמאָן
האַט איר אָנגעשלאָגן.

„מאַמעניו, מאַמעניו,
איך בין שוין גאַר גיט גערן,
איך וועלט שוין וועלן
צוריק אַ מיידל ווערן.“

„טאַכטערניו, טאַכטערניו,
ס'קען דאָ גאַר גיט זיין.“

אַ שניידער-יינגל געבן דיר, מיין קינד?
— גיין, מאַמעלע, גיין!
(*) אַ שניידער-יינגל מאַכט דעם פּראַק,
און דער ווייב גיט ער אין באַק.
גיין, מאַמעלע, גיין!

— טע וועמען זאָל איך דיר, מיין
קינד, געבן?
אַ סטאַלער-יינגל געבן דיר, מיין קינד?
— גיין, מאַמעלע, גיין!
אַ סטאַלער-יינגל מאַכט דעם בענקל,
און גייט גלייך אין שענקל,
גיין, מאַמעלע, גיין!

— טע וועמען זאָל איך דיר, מיין
קינד, געבן?
אַ שמיד-יינגל געבן דיר, מיין קינד?
— גיין, מאַמעלע, גיין!
אַ שמיד-יינגל קלאַפט אין קאַוואַדלע,
און די ווייב רופט ער פּאַדלע,
גיין, מאַמעלע, גיין!

— טע וועמען זאָל איך דיר, מיין
קינד, געבן?
אַ רב-יינגל געבן דיר מיין קינד?
— אַ רב-יינגל פּטקנט שאלות,
און מיט דער ווייב מאַכט ער מעלות
יע, מאַמעלע, יע!

(*) וואַר. — אַ שניידער-יינגל מאַכט
דעם רעקל און די ווייב קלאַפט ער
אין קעפל.

מערעטש, 1914.
וואַר. ג. מ. 246, 249, 312,
313.
וואַר. פּהן 5, II „התז-פלה לידער“.

אי, אי, אי, וואָס איך וואָלט איצט
וועלן,

אי אי אי, אַ מיידעלע צוריק ווערן.
וואַר. כהן 38.

7

שטייען די קאַרעטן,
שטייען די קאַרעטן,
לעבן דער מאַמעס טיר,
קרױן מײנע, סערדצע מײנע,
זעץ זיך פאַרן מיט מיר.
ווי זאָל איך זיך זעצן
פאַרן מיט אייך,

אַז איך האָב זיך ניט געזעגנט
מיט מיין מאַמען גלייך.
זיי זשע געזונט, מאַמע מײנע,
איך בין געווען אַ טאַכטער דײנע.
קליינערהײט אויפגעצויגן,
גרויסערהײט אַוועקגעפלוויגן,
אוי, מאַמינקע!

שטייען די קאַרעטן,
שטייען די קאַרעטן,
לעבן דעם טאַטנס טיר,
קרױן מײנע, סערדצע מײנע,
זעץ זיך פאַרן מיט מיר.
ווי זאָל איך זיך זעצן
פאַרן מיט אייך,

אַז איך האָב זיך ניט געזעגנט
מיט מיין טאַטן גלייך.
זיי זשע געזונט, טאַטע מײנער,
איך בין געווען אַ טאַכטער דײנע.
קליינערהײט אויפגעצויגן,
גרויסערהײט אַוועקגעפלוויגן,
אוי טאַטינקע!

ווילגע.

בון אַ יונגער פרוי
קען קיין מיידל דאָך ניט זיין.

איך האָב דיר געבען
קליידער און גון,
וואָס האָסטו גענומען
אַ שאַרלאַטאַן פאַר אַ מאַן.

פאַרשריבן,
י ש ר א ל ב ר י נ ש ט י י ן
ווילגע.

וואַר. כהן II ב. ״חתן-פלה
לדיער״ 38.

6**

וואַר. דער שידוך.
רעדט מען מיר אַ שידוך,
אוי, ווי גוט מיר איז,
פרייען, פרייען זיך אלע,
די פריידע בלייבט ביי מיר.

פירט מען מיר צו דער חופּה,
פירט מען מיר צוריק,
שטייען הערן, דאַמען,
זיינען מקנא מיר דעם גליק.

שבת אינדערפרי
פירט מען מיר אין שול,
ווייבלעך, יינגלעך, מיידלעך
אין אלע גאַסן פּוּל.

שבת נאָך הכּדלה,
די פרייד איז גאָך אינגאַנצן,
דער חתן איז דער מלך,
די פּלה פירט מען טאַנצן.

אין צוויי וואַכן אַרום,
זיי גאַנצע פרייד אַראָפּ,
די יונגע ווייבעלע ניט אַרום
די קעפעלע אַראָפּ.

אבי מיין טאכטער
האָט אַ מאָן!

12

אַמאַל האָט זיך איינגעם בעטאָן פאַרוועלן
אַום יום-כּפּוּר אַ חוּפּה שטעלן.
לאַם טאָ ראַ ראַ ראַ לאַם טאָ ראַם (2 מאָל).

ווער מיט אַ לאַפּעטע, ווער מיט אַ
רידל,
אַנשטאָט אַ באַנדרע, אַנשטאָט אַ
פּידל.
לאַם טאָ ראַ ראַ ראַ לאַם טאָ ראַם (2 מאָל).

איז בעקומען דער פּעטער עליע מיט
די בערדל
און האָט זיך דורכגעטאַנצט ווי אַ
פּערדל.
לאַם טאָ ראַ ראַ ראַ לאַם טאָ ראַם (2 מאָל).

איז בעקומען די רעבעצין מיט די שניר
און האָבן געטאַנצט אויף אלע פּיר.
לאַם טאָ ראַ ראַ ראַ לאַם טאָ ראַם.

גאָך דער חוּפּה צו די ייִך,
האָט זיי געכאַפּט אַ קראַמף אין בויך.
לאַם טאָ ראַ ראַ ראַ לאַם טאָ ראַם.

אלע האָבן פאַרשטאַנען, וואָס דאָ
קומט פאַר,
אַז זיי וועלן האָבן אַ שוואַרצן יאַר.
לאַם טאָ ראַ ראַ ראַ לאַם טאָ ראַם.
ג. וויר שופּ.

וואַר. ג. מ. 255, 256.

8***

זיך איך אין פּענטער,
ברענט מיר דער רוקן,
אַז דער רעכטער זיווג ניט,
איז גאָר צו קוקן.
האָט ער געטראָגן
אַ קעסטעלע מיט גאַלד,
האַב איך אים אַריינגענאַרט
ווי איך האָב אליין געוואָלט.

9*

היי, האַבער, קאַרן,
דאַבקע האָט די קלייד פאַרלאָרן,
זיסקע איז געבאַנגען, געפּונען,
האַבן זיי זיך ביידע גענומען.
היינט ווייסן מיר אלע,
דאַבקע איז געוואָרן אַ כּלה,
זיסקע איז געוואָרן אַ חתן,
אַ קויל האָט זיי ביידן דערשאָסן.
וואַר. "פּנקס" נומ. 20 זייט 397

10***

הערט איר אלע,
עלטערע ביידע,
איר נעמט אַ קינד אַ כּלה
און פּירט איר צו דער עקדה.
די אויגן איז פאַרבונדן,
די האַרץ איז פּול מיט וואונדן,
דער טאַטע שטייט ביי דער זייט,
ער שערט און שניידט.
ער שניידט און שערט
זיינע קינדער אָן אַ צייט.

11

אַן קליידער,
אַן נדן,

אָט דאָ איז דער הייליקער אָרט,
וואָס מײן מוטערס קערפער ליגט
דאָרט
אויף דיין הייליקן אָרט ליגט זי
געבען דאָ.

פֿשרע זעלע, נידער פון הימל אַראָפּ,
שוועב אַ וויילע צווישן מענטשן,
מיט דיין פֿייערדיקע פֿליגעלע טו
באדעקן דיין קאָפּ,
און קום מיר היינט צו דער חופּה
בענטשן,
און זען ווי מען וועט מיר באדעקן,
און דערלאַנגען דעם חתן די טייערע
מתנות,
קיין טרערן אין די אויגן וועט גע-
וויס ניט קלעקן,
אַז דער חזן וועט מאַכן הזכרות נשמות,
(אָט דאָ איז דער הייליקער אָרט...)

ווי גליקלעך וואָלט איך געווען
היינטיקן טאָג,
צו דו, ליבע מוטער, וואָלסט אויף
מײן חתונה געווען,
אַבער ווי גרויס איז איצט בײַ מיר
דער קלאָג,
אַז איך טו דיין קבר זען.
קלעזמאַרים שפּילן שוין בײַ מיר אין
דער היים,
און יעדער ווינשעוועט, אַז דער צוויי-
געלע זאָל זײַן געראָטן,
אַבער אַז דאָ אין דער ערד ליגט
דער באַנצער בוים,
צופּודערש, צוטראָטן מיט ווערימלעך
באַשאַטן.
(אָט דאָ איז דער הייליקער אָרט...)

VII. פאמיליען-לידער

1***

אַ יתום-ליד.

גייען און גייען צווישן די בלעטער,
אוי ווי שלעכט איז אָן אַ פעטערן
צו זאָג:

אָן אַ פעטע אײנער אליין,
ניטאָ מיט וועמען אַ וואָרט צו דערגײן.

גייען און גייען צווישן די בלומען,
אוי, ווי שלעכט איז אָן אַ מומען!
צו זאָג:

אָן אַ מומען אײנער אליין,
ניטאָ מיט וועמען אַ וואָרט צו דערגײן.

גייען און גייען צווישן די ימען,
אוי, ווי שלעכט איז אָן אַ מאַמען!
צו זאָג:

אָן אַ מאַמען אײנער אליין,
ניטאָ מיט וועמען אַ וואָרט צו דערגײן.

2*

די ליד פון דער יתומהלע.

ליבע מוטער, פריד צו דיר,
איך בין געקומען דיר אַנזאָגן,
אַז היינט דאַרף זײן חתונה בײַ מיר,
בײַ דיין קינד, וואָס דו האָסט גע-
וויגן, געטראָגן.

איך פאַל איצט אויף די שטיינער
און טו יעדער זעמדעלע פון דיין
קבר קושן,

דיין צופּוילטן קערפער מיט דייע
צוטריקנטע בײנער,

טו איך מיט מײנע הייסע טרערן
באַגיסן.

און די פּעדערלעך זיינען פון דיר
אויסגעפליקט,
און איך, יונגע טייבעלע, שטיי געבעך
און ציטער,

דען מיין מוטערס טויט האָט מיר
מיין הערץ געריירט,
דער לעבן איז מיר געוואָרן פאר-
ביטערט,
ווייל איך האָב גאָך אַליין מיין וועלט
ניט אויסגעפירט.
(אַט דאָ איז דער הייליקער אָרט...)

היינט וועט זיך שוין טאָן אַפּמאַקן,
זווי ווי יום-כיפור אינווערע זינד,
גוטע זכות אַבות זאָלן זיך שוין

דערוועקן,
זיי זאָלן אויסבעטן גיטער פאר זייער
קינד,
אז דער ביימעלע, וואָס מען וועט
אַינפלאַנצן,

און די צווייגעלעך וואָס וועלן
וואַקסן ביי דער זייט,
זיי זאָלן אויסלעבן זייערע יאָרן אינ-
גאַנצן,
זיי זאָלן ניט אַפּגעריסן ווערן אָן
אַ צייט.
(אַט דאָ איז דער הייליקער אָרט...)

מען טוט שוין באַשטימט אויף מיר
וואַרטן,

דאָ זעגן איך זיך פון דיר מיט
גרויס געוויין,
איך קום יעדער ביימעלע פון דיין
אייביקן גאַרטן,
און מיט מיינע טרערן באַגיס איך
יעדער שטיין,

ווען עס איז גאָר גאַנץ די מאַשינע,
באַזיצט יעדער שרייפעלע גאַנץ באַרוט,
פלאַצט אָבער חלילה פון די
שפּראַנגויגע,

ווערט זי צושמעטערט אין דערוועלבער
מינוט.

זווי איז אויך ווען פּאָטער און מוטער
זיינען צוזאַמען,

דאָ לעבן אלע קינדער אין פריידן,
פעלט אָבער חלילה דער טאַטע אָדער
די מאַמע,

דאָ ליידן שוין די קינדער פיל צרות
און ליידן.

(אַט דאָ איז דער הייליקער אָרט...)

דאָס זעלבע, ליבע מוטער, האָט
געטאָן פאַסירן,

מיט דיין פאַרהאַרעוועטן פאַרמעגן,
און איצט טוט גאָר די צווייטע
שטאַלצירן.

און מיר שטייט זי אַלץ אַנטקעגן.
דיין האָב איז געוואָרן אין פיל צרות
אויסגעליטן,

מיין בעטגעוואַנט איז מיר אַגעקוי-
מען מיט גרויס לייד,

מיין ווייסגרעט איז מיט קללות באַ-
שאַטן,

און מיט טרערן איז אויסגעגייט
יעדער קלייד.

(אַט דאָ איז דער הייליקער אָרט...)

דיין געסט האָט זיך שוין אַיינגע-
בראַכן,

און דו, ליבע מוטער, ליגסט דאָ
פאַרדריקט,

דיינע פליגעלעך זיינען שוין פון דיר
אַפּגעקראַכן,

זי וויינט און קלאגט מיט א ביטער
הערץ,
ליבע מוטער, הער צו מיין שמערץ!

ליבע מוטער, דו קענסט זיך גיט
פארשטעלן,

ווי מיר אלע טוען זיך קוועלן.
מיר וויינען, מיר שרייען און מיר
קלאגן,

ווען די שטיפמוטער טוט אונז שלאגן.
אוי וויי איז צו מיינע יאָרן,
אזויא אונזער טרייע איז פארפארן,
הער צו, טרייע מוטער, מיינע רייד,
גיב איבער דארטן אונזערע לייד.

דער טאטע איז א גוטער,
די מאמע א מרשעת,
שילט א גאנצן טאג,
ס'איז פול די גאס.

איך שטיי לעבן דיין קבר און איך
ציטער,

גיב מיר אן ענטפער, ליבע מוטער.
איך וועל בלייבן ליגן אויף דיין קבר,
ביז וואנען עס וועט אפשטארבן
יעדער אבר.

מערעטש 1913.

4*

א.

די גאס איז שווארץ, מיט מענטשן
פול,

דער טויטער אָרון שטייט,
אלטע ווייבער וויינען,

און מענטשן שטייען טרויעריק און
שטיל.

אז מיין געבעט זאל שוין ווערן
אָנגענומען,
און די הייליקע גשמה זאל אויף איר
ארט קומען,
קומען זאל זי אויף איר אַרט אמן,
אַמן, אַמן.

3*

טוף פון די וויגלידער 3 און 4.
בערופן האָט אים גאָט אין הימל,
קומען וועט ער בימאלס צוריק,
טאָ וויין גיט, מיין קינד, גאָר דרעמל,
דען דו ווייסט נאָך גיט דיין גרויסן
אומגליק.

קיין פריידע וועסטו בימאלס בעניסן,
דען מיט מיר וועסטו פארדינען דיין
ברויט,
מיט טרערן וועסטו זיך שטענדיק
באגיסן,
ווייל דיין פאָטער דיין יונגער איז טויט.

אויפן לעבנס-ים וועסטו טאָן שווימען,
די וואָלן זיי וועלן דיר טראָגן,
צו אַ ברעג וועסטו וועלן צוקומען,
אַבער דו וועסט זיך גיט קענען
דערשלאָגן.

א, יעדערער וועט דיר אוועקשטויסן,
דען דו ביסט אַ פרעמדער, גיי, גיי
אוי, אַ זויפן וועסטו טאָן אַ גרויסן,
דען איך בין אַ יתום, אוי וויי.

4*

לעבן בית עולם אונטער אַ מצבה,
שטייט און קלאָגט אַ יונגע נקבה.

דעם אַרױן האָט מען אַרױסגעבראַכט,
 דער װאַגן האָט זיך שנעל געריירט,
 פון דערהױך הערט זיך,
 װי דאָס קינד װײַנט און רעדט:
 „אוי װײ, מאַמע,
 קום צוריק, מאַמע,
 איך װיל דיר זען,
 הערסטו ניט װי איך װײן,
 עלנט בין איך װי אַ שטיין!
 אוי װײ, מאַמע,
 קום צוריק, מאַמע,
 איך װיל דיר זען,
 איך זע, אַז דו קענסט ניט קומען
 צו מיר,
 טאָ געם מיר צו זיך!“

ג.

דער פּאַטער האָט זיך שנעל געטרייסט,
 ער האָט פאַרהײראַטעט באַלד,
 װײַ די מאַמע, זי איז אָפּגעשטאַרבן,
 פון דעם קינד װערט אַ תּל.

די צװײטע מאַמע, די מרשעת,
 זי שלט זיך און זי שלאָגט,
 אין די שטילע שטונדן פון דער נאַכט,
 װײַנט דאָס קינד און רעדט:

„אוי װײ, מאַמע,
 קום צוריק, מאַמע,
 איך װיל דיר זען,
 הערסטו ניט װי איך װײן,
 עלנט בין איך װי אַ שטיין!
 אוי װײ, מאַמע,
 קום צוריק, מאַמע,
 איך װיל דיר זען,
 איך זע, אַז דו קענסט ניט
 קומען צו מיר,
 טאָ געם מיר צו זיך!“

ג.

דאָס קינד איז איצט געפּערלעך
 קראַנק.
 זי ליגט אויף איר טױטע בעט.
 װאַס דאָס קינד האָט צורעדט,
 האָט דאָס קײנער קײן געדאַנק.

צײַט צװײ, דריי טעג, װי דער טױט
 האָט איר געמוטשעט,
 קײנער האָט פון איר ביט געוואוסט,
 ענדלעך איז זי אָפּגעשטאַרבן מיט די
 גוערטער, װאַס זי האָט צורעדט:

„אוי װײ, מאַמע,
 קום צו מיר, מאַמע,
 איך װיל דיר זען,
 הערסטו דען ניט, װי איך װײן,
 עלנט בין איך װי אַ שטיין!
 אוי װײ, מאַמע,
 קום צו מיר, מאַמע,
 איך װיל דיר זען,
 איך זע, אַז דו קענסט ניט קומען
 צו מיר,
 טאָ גײ איך שױן צו דיר.“

5*

די לבנה זי קוקט אַראָפּ בלאַס און
 קאַלט,
 דער הימל איז רױט אַזױ װי בלוט,
 שטום װי דער טױט שטייט דער
 װאַלד,
 און דער װײַנט זיפּצט און קרעכצעט
 יעדער מינוט.

שוואַרצע װאַלקנס טראַגן ביטערע
 טרערן.
 און אין הימל קלאַגן אַלע שטערן.

איז אַוועקגעפליגן אויף ביד.

אוי, דאָס איז מיין בן-יחיד, וואָס
איז מיר אַזוי ליב,
זאָל אַזוי ביד אין דער ערד ליגן,
— גרעכער—זאָגט ער—גראַבט אַ גרוב
פון מיינטוועגן,
אוי, אַזא יונגער ביימעלע זאָל פאלן
אַזוי ביד פון זיין שווערד,
און אַזא יונגער צווייגעלע זאָל פוילן
אַזוי ביד אין דער ערד.

אוי, קלאַגט, קינדער, אויף דעם
אַלטן פאַטער,
ער לייגט אין דערערד אַן אוצר ווערט,
איר האָט דאָך אויכעט קינדער צו
לייטן,
עס זאָל אײך חלילה גיט ווערן פאַר-
שטערט.

6***

אַ ליד פון אַ יידישער פרוי

זיצן זיך איך מיר
אין מיין קליינע שטיבעלע,
און איך טו זיך מיר
מיין לעבן באַקלאַגן,
וואָס מע האָט מיר
אַזא מאַן געגעבן.

אַליין קאָכן, באַקן,
אַליין האַלץ האַקן,
גיאַנטשענען די קינדער,
יעדערן באַזונדער.

דעם שלאָפן לייגן,
דעם פאַרמאַכן די אויגן,
דעם פישן פירן,

אוי, שוואַרץ פאַרוויסט גייען
מענטשן דאָרט,
מען הערט נאָר פושקעס קלינגען,
מען טראַגט אַ מת צום הייליקן אַרט,
און „צדקה תציל ממות“ טוט מען
זינגען.

אוי, אַנגעשפאַרט אויף זיין שטעקעלע
מיט אַ ציטערניש,
שלעפט זיך נאָך אַן אַלטער מאַן,
ער וויינט און קלאַגט מיט אַ ביטער-
ניש,
אוי, צעבראַכן, קאַם וואָס ער גיט
אַ שפּאַן.

באַך דער מטה שלעפט ער זיך,
און חלשט אלע מינוט,
ווייל דאָרטן ליגט פאַרוויקלט אין
אַ טוך,
פון זיין איינציק קינד דאָס בלוט.

אוי, ער ווערט צוגאַסן פון זיין
געוויין,
ער וואַלט וועלן זיין קינדס גרוב
מיט טרערן אַנגיסן,
קינדער, זאָגט ער, מיין נשמה זאָל
מיר אויסגיין,
איך זאָל כאַטש קענען ליגן ביי מיין
קינד צופוסן.

אוי, אַיזו קאַלט, אַיזו קאַלט, ליגט
ער אין זיין געצעלט,
און די נשמה שוועבט נאָך אַרום,
אויף דער וועלט,
ער ליגט אַצונד בשלום געוויקלט אין
ווייסע טוך,
דעם אַלטן טאַטנס גאַלדערנער חלום,

נעמט ער איר אראפ די קעפל.

אויפן וואסער ביימער וואקסן,
אויף די ביימער בארן,
אז דער אלמן נעמט די מיידל,
הייבט זי אָן צו דארן.

אויפן וואסער ביימער וואקסן,
אויף די ביימער גדוילן,
אז דער אלמן נעמט די מיידל,
הייבט זי אָן צו פוילן.

9*

די שלעכטע שוויגער.

גיי איך מיר אין יאטקע,
פאל איך אויפן קלאטקע,
גיי איך מיר צוריק
פאל איך אויפן בריק.
ברענג איך פלייש,
זאָגט זי, אז ס'איז ביינער,
טראָג איך אָפּ,
דערלאַנגט זי מיר אין די ציינער.
אוי וויי, ווי ביטער איז מײן לעבן,
איך ווייס נישט ווי מײן שוויגער
כבוד אַפצוגעבן.

האָק איך פארפּל,
זאָגט זי, אז ס'איז קוואַטש,
האָק איך נישט,
גייט זי מיר אַ פאַטש.
אוי וויי, א. א. אז. וו.

קער איך די שטוב,
זאָגט זי, אז איך דריי זיך,
קער איך נישט,
זאָגט זי, אז איך פריי זיך.
אוי וויי, א. א. אז. וו.

דעם די קעפל שמירן,
דאָס איז נאָך נישט גאַר—
דערצו אַ ברית אלע יאָר.

7**

אמאָל איז געווען אַ מעשה אזוי אין
אזוי,
אז אַ מאַן האָט אוועקגעוואָרפּן אַ יונג-
גינקע פרוי,
איז זי געצאָנגען וואָלד אויס און
וואָלד אַיין,
בײַז זי איז געקומען אין אַ געדיכטן
וואָלד אַרײַן,
האָט זי געהערט פּײַגעלעך זינגען,
פון גרויס בײַז קלײַן, פון גרויס בײַז
קלײַן,
האָט איר אָנגענומען אַ גרויס שרעק
און גרויס געוויין.
איז זי ווייטער געצאָנגען בײַז זי איז
געקומען,
אין אַ ײִדישער שטעטעלע אַרײַן,
האָט זי דאָרט געפונען אַ ײִדישן
מלך, אַ ײִדישן מלך,
האָט זי געבעטן די שליסעלעך פון
די חדרים,
און האָט איבערבעלייענט אלע גראַבע
ספרים,
האָט זי גענומען בריוועלעך שרייבן,
אז אַ ײִדישע טאַכטער זאָל קײַן עגונה
נישט בלייבן.

וואַר. ג. מ. 272.

8**

אויפן וואסער ביימער וואקסן,
אויף די ביימער עפל,
אז דער אלמן נעמט די מיידל.

איבערגעגעבן
ס אָ נ י ע פֿן
פארשריבן
י בר ו י ד ע ס.

11***

א שוּר פֿאַר אָן איידים,
איז א פֿאַר שוּר,
א שוויגער מיט א שווער
איז נאָך מער,
א שוואַגער מיט א ברודער
איז א גערודער.

12

א זון איז א ברונט,
א איידים איז א הונט,
א טאכטער איז נישט,
א שוור איז מיסט.

א. בולקיין.

וואַר, א טאכטער איז א שלים,
א שוור איז א מוס.

13

דו, מיין ווייב, כלעבע די געדיכטע,
איך וועל דיר דערציילן א שיינע
געשיכטע,

גיט פון היינט, גיט פון מאַרגן,
ווער דערשטיקט, ווער דערוואַרן.
ה. גאמארסקי.

14*

גוט באַגראָבן,
גוט באַגראָבן,
ווער האָט דיר געהייסן
חתונה האָבן,
ווער האָט דיר גענויט,
ווער האָט דיר גענויט,

ביי איך פאמעלעך,
זאָגט זי, אז איך בין א למך,
ביי איך מיר אויף גיך,
צערייט איך דריי פאַר שיק.
אוי וויי, א. אזו. וו.

לאהתם.

10***

מחותנתע איר שיינע,
מחותנתע איר פיינע,
צו אייך פאַרן האָב איך גיט קיין
מורא,
כאַטיא איך האָב געהערט איר זייט
א שלעכטע שוויגער,
באַר איך בין אַבער אויך די בעסטע
סחורה.

מחותנתע איר שיינע,
מחותנתע איר פיינע,

אייער זון קומט אָן צו מיר פאַר
אן איידים,
און איך גיב אייך מיין טאכטער
פאַר א שוור,
פאַר קיין שכנום זאָלט איר אים (זי)
גיט באַריידן.

מחותנתע איר שיינע,
מחותנתע איר פיינע,
מחותנתע איר שיינע,
מחותנתע איר פיינע,

איין זאך וויל איך ביי אייך פועלן,
אז איר וועט דערזען אן עוולה פון
מיין טאכטער,
פאַר קיינעם זאָלט איר דאָס גיט
דערציילן.

דאָס לידל ווערט געוונגען מיט
א ניגון אין מאַריאַמפּאַל.

אוי, די בריוועלעך פון רוסלאַנד-
 שרה די גראַבע
 און די שוואַרצע דאָבע,
 זיינען שוין גליקלעך געוואָרן,
 די מענער האָבן זיי באַגליקט
 און פיל בעלט צוגעשיקט,
 נאָך ניו-יאָרק זיינען זיי געפאַרן,
 און איך זיך פאַרשפּאַרט
 און זיך און וואַרט און וואַרט,
 פון דער דירה האָט מען מיר שוין
 אַרויסגעטריבן,

משהלע איז שלאָף,
 איך קוק אויף דעם הימל אַרויף
 און דו ווילסט מיר קיין אַנטוואָרט
 גיט געבן,

אוי, די בריוועלעך פון רוסלאַנד
 אפשר האָסטו דאָרט
 אַ צווייטע אויף מיין אָרט,
 פאַרגיין איך דיר די אַמעריקאַנער
 גליקן,

דו זאָלסט גיט מייגען,
 אַז איך וועל נאָך דיר ווייגען,
 אַבער אַ גט דאַרפסטו מיר דאָך שיקן,
 געם איין אַ מיתה-משונה
 אין דער באַלדערנער מדינה,
 מיר וועט גאָט אַ צווייטן געבן,
 איך ווער פטור פון אַזאַ צרה,
 פון מיר דיין ווייב חיה-שרה,
 למען-השם אַנטוואָרט געבן,
 אוי, די בריוועלעך פון רוסלאַנד

(געהערט פון אַ הימלאַנגן פון וואַל-
 דאָווע (פּוילן) אין מינסק, יאָר 1916)

16*

I. וואַר.

האָט אַ ייד אַ ווייבעלע,

דו האָסט זיך אַליין
 דעם קאָפּ פאַרדרייט.
 דאַמבראָויץ.

15**

די בריוועלעך פון רוסלאַנד.

אוי, מיין טייערער מאַן,
 אין דער ערד זאָלסטו אַרײַן,
 אָן יאָרן זאָלסטו דאָרטן פאַרבלייבן,
 וויפיל איז דער שיר,
 צו בעטן זיך ביי דיר,

דו זאָלסט מיר אַ בריוועלע אַנשרייבן.
 איך ווײַן און קלאַג ביינאָכט,
 נאָר איך ליב און טראַכט,
 אפשר קאָנטו אָן מיר גיט לעבן,
 בעט איך דיר, מיין מאַן,

זאָלסט אַזוי גוט זײַן
 און מיר אָן אַנטוואָרט געבן.
 אוי, די בריוועלעך אין רוסלאַנד,
 זיינען פול מיט לידן און מיט שמערץ,
 מיט פיל געוויין און מיט טרערן,
 קיין פריילעך וואַרט צו הערן,
 אוי, די בריוועלעך פון רוסלאַנד
 הער דו נאָר, ימה-שמוניק,

אָך, דו, כל-בוניק,
 ווי אַ מייער זאָלסטו ברעגען,
 אַ קלאַג צו דיינע יאָרן,
 וואָס דו ביסט אַוועקגעפאַרן
 און צו מיר ווילסטו צוריק גיט קערן.

די קינדער בעטן עסן
 און דו האָסט זיך שוין פאַרגעסן,
 עס איז גיטאָ קיין ברויט צום לעבן,
 פאַרזעצט האָב איך שוין אַלעס,
 אפילו דיין טליה,

אין דו ווילסט מיר קיין אַנטוואָרט
 גיט געבן.

און איז אנטלאפן אין מקוה אויף שבת.
האָט אַ ייד אַ ווייבעלע...

אוי, מיין מאַן, זאָל צווי לעבן אויף
דער וועלט,
אויב דער קוגל מאַכן קאָסט מיר אַ
בראַשן געלט.
האָט אַ ייד אַ ווייבעלע...

האַב איך אָנגעהויבן צו טראַכטן, צו
דענקען,
ווי צווי מ'זאָל שרהלען צוריק אַהיים
ברענגען.
האָט אַ ייד אַ ווייבעלע...

אוי, מיין מאַן, אַ ריט דיר אין לייב,
צוליב אַ קוגל מאַכן שניידט מען אַווי
אַ ווייב.
האָט אַ ייד אַ ווייבעלע...

האַב איך שרהלען צוריק אַהיים
געבראַכט,
און בין מיט איר שפּאַצירן געגאַנגען
גען אַ גאַנצע נאַכט.
האָט אַ ייד אַ ווייבעלע...

17***

בני ר' לייבן גייט שיין צו,
ווען מ'דאַרף עסן,
שטעלט מען צו;
ווען מ'דאַרף טרינקען,
שיקט מען גאָך מעד און וויין.
ווען מ'דאַרף שלאָפן,
פאַלט די בעטעלע איין.

18***

אַנשטאַט קופּער אַנשטאַט צין

האָט ער פּין איר צרות,
האָט אַ ייד אַ ווייבעלע
טויב זי אַף פּפרות.

II. וואָר.

האָט אַ ייד אַ ווייבעלע,
האָט אַ ווייב אַ יידעלע,
האָט אַ ייד אַ ווייבעלע,
האָט אַ ווייב אַ יידעלע.

אַזוי ווי מ'האַט מיר חתונה געמאַכט,
האַט מען פון מיר געשפּאַט און געלאַכט.
האַט אַ ייד אַ ווייבעלע...

און וואָס איז געווען דאָס שפּאַטן
מיטן לאַכן,
שרהל, מיין ווייב, קען קיין קוגל
ניט מאַכן.
האַט אַ ייד אַ ווייבעלע...

ווי עס איז געקומען שבת צום עסן,
האַט שרהלע דעם קוגל אין אויוון
פאַרנעסן.
האַט אַ ייד אַ ווייבעלע...

פון מאַנטאַג אינדערפרי ביז פּרייטאָג
אויף דער נאַכט,
האַט מיין ווייב דעם קוגעלע געמאַכט.
האַט אַ ייד אַ ווייבעלע...

האַב איך גענומען אַ שטעקן מיט
צוויי עקן,
און האָב שרהלען מיין ווייב אָנגע-
הויבן דעקן.
האַט אַ ייד אַ ווייבעלע...

האַט זי געכאַפט זי פּלייש מיט די
שקראַבעס,

גוואלד, דאָס איז ניט קיין מיאוסע
וואו נעמט מען דאָס?
ה. לונסקי.

21*

דאָס ליד פון דעם יתום.
עס בלאַנדזשעט אַרום אַ מענטש אויף
דער וועלט,
ער גייט פון לאַנד צו לאַנד,
ער ליירט געבען הונגער און קעלט,
. . . צו שפּאַט און צו שאַנד.

קיינער האָט מיט אים קיין מיטליד ניט,
קיינער האָט אים גיט ליב,
מע דריקט אים, מע שטיקט אים
אויף יעדן טריט,
מע לאָזט אים גיט אַריין אין קיין
שטיב.

—ווער ביסטו עלנטער?—פרעגט מען
אים.

וואָס האָסטו גיט קיין באַרוף?
איין תירוץ ענטפערט ער אומעטיק:
ווייל איך בין אַ יתום, מיין פאָטער
איז נישטאָ! (2)

גיט אַלע מאָל בין איך עלנט בעווען,
גיט שטענדיק האָב איך אומגליק
געפילט,
מיט יאָרן צוריק ווען איר יואַלט
מיר געזען,
וואָס פאַר אַ ראַלע איך האָב גע-
שפילט.

מיין פאָטער האָט מיך צערטלעך
געליבט,
אין גאַלד האָט ער מיר געקליידט.

הענגט אויפן וואנט אַ קרענאַלין,
שאַ, מיין טאָכטער, גיט וויין,
איך וועל דיר מאַכן אַ ספּאַנדיצע
פון ביין,
וועסטו מאַכן ווי די גבירישע קינדער.

19***

דער שיפור.
אַן אַרימאָן האָט זיך אַנגערופן
צו זיין ווייב מיט שכל:—
„איבעריקע געריכטן
בין איך דיר מוחל,
די זאַלט אַפּשפּאַרן
פון יעדן געריכט,
פון פיש, פון פלייש,
פון קאַשע, פון ליכט,
ביי מיר איז דאָס דער רעכטער עיקר,
שבת צום טיש

זיין אַ ביסל שיפור”
האָט ער זיך גענומען
בראַגפן אַ ביסל,
האָט ער באַקומען אַן אַפעטיט,
ער כאַפט זיך צום שיסל,
ער געפינט גאַרניט.

20***

פאַרטאַג, פאַרטאַג,
דעם שיינקלע טו איך גיט פאַרמיידן,
די ווייב זי וויל גיט ליידין,
גוואלד, אַ שנאַפט מוז זיין
אפּשר האָב איך געזינדיקט,
געווידיקט מיט דערמיט,
האַב געטרונקען געטרונקען,
פאַרביטן האָב איך גיט.
אַ גענועלע אַ פּרישע
און כראַנפן אויפן בלאַז.

ווען מ'האט נאך צו אַקסן געדינט,
איינער דעם צווייטן האָט געגיסט,
דאמאָלט בין איך שוין קלוג געווען,
איך האָב דערקענט דעם גרויסן גאָט,
וועלכער עז פירט די וועלט גאנץ
שיין,

שעפט איבער לעבן און טויט,
איך האָב אַלעמען צו פארשטיין
געגעבן,

אז גאָט הערשט אין הימל און דאָ,
און יעצט פארוויסטן מיר אַלע מיין
לעבן,

ווייל איך בין א יתום—מיין פאָטער
איז גיטא!

אך, האָט רחמנות, מענטשן, האָט
מיטלייד מיט מיר,

גענוג שוין צו טרינקען ווי וואַסער
מיין בלוט,

עפנט שוין אויף פאַר מיר די טיר,
און לאָזט מיר אַריין אין אַ שטוב.

איר באַטראַכט זיך נאָר מיט אַ ריי.
נעם פאַרשטאַנד,

פאַרוואָס דריקט איר מיר פון זיך
אווועק,

שטרעקט מיר אויסעט פריינדלעך אַ
האַנט,

און מאַכט שוין צו מיינע צרות אַן
עק

איך וויל אַרבעטן, פאַרדינען מיין
ברויט,

לאָזט מיר כאָטש האָבן איין גוטע
שעה,

האָט רחמנות, דען איך בין שוין האַלב
טויט.

ווען דאָן האָט מיר נאָר איינער
באַטריבט,

זע איז שוין דער שטראַף פאַר אים
געווען גרייט.

ווי אַ שייגע בלום האָב איך געבליט,
איך האָב ניט געוואוסט פון קיין
שלעכטער שעה,

יעצט פאַרגיסט מען ווי וואַסער מיין
בלוט,

ווייל איך בין א יתום, מיין פאָטער
איז ניטאָ!

אַ נאָמען האָב איך דאָן געהאַט אויף
דער וועלט,

פאַר מיר האָבן זיך פירשטן געבוירן,
די שענסטע דאַמען מיט פיל געלט,

האַבן מיך צו זיך געצויגן.
אין גילדערנע פאַלאַצן האָב איך מיר

געוואוינט,
אַלע האָבן מיר חניפה געגעבן,

אַזוי ווי אין אַ קיניגלעכן קרוין וואַר
איך באַקרוינט,

איך האָב פאַרבראַכט אַ גליקלעכן
לעבן.

דער גליקלעכסטער בין איך דאַמאָלט
געווען,

איך בין דיקער געוואָרן אין יעדער
שעה,

יעצט מוטשעט מיר יעדערער ווער
נאָר קען,

ווייל איך בין א יתום, מיין פאָטער
איז ניטאָ!

ווען די וועלט איז נאָך געווען בלינד,
אַלע זייגען נאָך אין דער פינסטער

געזעסן,

אויך די, מיין מאן, די גוטער,
 ווי קעסטו אן מיר לעבן,
 דייע קליינע יתומים,
 צו א צווייטע שטימוטער אפגעבן.
 אז מיין קינד פלעגט זיך איינשפארן,
 אז זי וויל א טעלער צוברעכן,
 וועמען פלעגט דאס ארן,
 גאר זי זאל כאטש די הענטעלעך
 גיט פארשטעקן.

יעצט אז מיין קינד טוט אן א שפּאַן,
 דארף זיין דער הימל אפן,
 די שטימוטער טוט זיך אין זיינע
 טרערן באַדן,
 אויף בעסערס איז ניטא צו האפן.
 ג. ו. י. ר. ש. פ.

23*

איך טו יעצט ארויסגעבן איין ליד,
 איין טראגעדיע שפּיל,
 די ביאָגראַפיע פון מיין לעבן צו
 דערציילן איז פאראנגען זייער פיל,
 פיל צרות אין דער וועלט איז פאראנגען,
 וואָס א מענטש איז שולדיק אין
 דערינען,
 צו יעטוידער שמערצונג, צו יעטוויי-
 דער פיין מוז מען טרייסט געפינען,
 איך האב אויך אמאל געהאט ליידן
 און איך דעראייל דאָס אין פריידן,
 און איך פריי מיר ווען איך זינג
 מיר דאָס ליד,
 און זינט איך וועל לעבן, וועל איך
 זאלע מאָל אַרויסגעבן,
 און איך וועל קיינמאל גיט ווערן מיד,
 אוי-אוי-אוי, עס איז ביטער ווי דער
 טויף.

אוי, איך בין א יתום, מיין פאטער
 איז גיטאָ

דאָס ליד איז געווען זייער פּאָפּולער
 אין די 90-טע יאָרן פון פּאַריזקן
 י. ה. איבערגעגעבן דאָס ליד האָט
 מיר מיינער אַ שילער, זיין מוטער
 פלעגט דאָס אמאל זינגען. אייניקע
 פּערזן פון דעם ליד האָב איך אויך
 געהערט פון אַנדערע.

22*

די שטימוטער.

עס איז געקומען די הייליקע טינג,
 בין איך געפארן אויף קבר-אָנוּת,
 עס איז געקומען אין מיטן וועג,
 האָב איך פּאַרגעסן מיינע מחשבות.

עס איז מיר געוואָרן שלים
 און עס ציטערט אין מיר יעדער אבר,
 ווער איך איין טרויער שטימ
 פון א פרישן קבר.

די שטימע איז מיר באַקאָנט,
 פון איין יונגע קינדעטאַרן,
 וואָס זי האָט גיט לאַנג, גיט לאַנג
 אַ קינד געבאַרן.

זי ליגט זיך אין איר הייליקן אָרט,
 און זי זינגט זיך לידער,
 און ווי איך וויל געענטער צוגיין,
 ציטערט מיר אבר און בליוער.

וואו איז דאָס מיין קינד,
 וואָס איך האָב אים געוויגן,
 וואו איז מיין הויזגעזינט,
 יאָרן קומען זיי מיר גיט איבער,
 ליבן.

איר קענט זיך פארשטעלן ווי מיר
איז דאמאלסט בעווען ביטער,
אוי-אוי-אוי, עס איז ביטער ווי
דער טויט,
צו בלייבן א יתום קליינערהייט.

ווי איך בין דרייצן יאר אלט בעווען,
איז מיר בעווען פינסטער און ביטער,
די שכנים פון גאס האבן מיר עצות
געגעבן,
זו איך זאל מיין ברויט פארדינען.
— פאר צוועק וואו דינגע אויבן וועלן
דיר טראגן,
אומעטום איז דאך דא א וועלט,
זו דארטסט דאך די שטימוטער האבן
אף קלאגן,
וואו דו וועסט קומען וועסטו פאר-
דינען דיין בעלט.
ווי איך בין געקומען צו א שטאט,
איך לויב און דאנק גאט,
וואס איך בין פטור בעווען פון
אזא טיראן,
אוי-אוי-אוי, גוואלד, עס איז ביטער
ווי דער טויט,
צו בלייבן א יתום קליינערהייט.

צו בלייבן א יתום קליינערהייט.
זו מיין מוטער האט מיר געפארן,
איז זי אלט בעווען 40 יאר,
און אז זי איז אין רוהע געפארן,
א יתום האט זי מיר בעלאזן גאר.
אין פרעמדע הענט בין איך אנגע-
קומען,
ביי די אס בין איך בעווען א צייט,
מיין פאטער האט שוין א צווייטע
פרוי גענומען,
און האט שוין גארניט געקוקט אין
מיין זייט.
א קינד פון דער וויג בין איך גע-
ווען קליג,
איך האב פארשטאנען, אז איך האב
ניט קיין מוטער,
איך האב אויסגעפלאצט מיט א בעוויין,
און קיינער האט גארניט געקענט
פארשטיין,
אוי, ווי מיה איז דאמאלסט בעווען
ביטער,
אוי-אוי-אוי! עס איז ביטער ווי
דער טויט,
צו בלייבן א יתום קליינערהייט.

ווי איך בין עלטער בעווען, האט
מען שוין מיר פון דער אס געבראכט,
א מיטל האט די שטימוטער מיר גע-
זוכט צו פארדארבן,
זו איך זאל ניט זיין מיט אירע
קינדער בלייך.
קלות האט זי געגעבן וויפיל אין
דער וועלט איז פארנען,
ענטשטאט עסן האט זי געגעבן קלעפ א סך,
און אז א מוטער איז ניט דערביי,
איז שוין דער פאטער ניט געטריי,

VIII. פריזיוו-און סאר-
דאמן-לידער.

1*

א.

זיי זיך מיר געזונט, מיין ליבסטער,
פאטער,

אוי ווי, בעוועלן

אט ערשט וועסטו זיין אויף דריי
יאר פטור,

אוי וויי, געוואלדו

ב.

זיי זיך געזונט, מיין ליבסטע מוטער,

אוי וויי, געוואלדו

ביי דיר בין איך געווען דער בע-

סטער און דער גוטער,

אוי וויי, געוואלדו

ג.

זיי זיך געזונט, מיין ליבסטער ברודער,

דער,

אוי וויי, געוואלדו

נאך מיר זאל זיין קיין גערודער,

אוי וויי, געוואלדו

ד.

זיי זיך געזונט, מיין ליבסטע שווע-

סטער,

אוי וויי, געוואלדו

ביי דיר בין איך געווען דער גוט-

סטער און דער בעסטער,

אוי וויי, געוואלדו

ה.

זיי זיך געזונט, מיין ליבסטע פלה,

אוי וויי, געוואלדו

נאך דיר וועל איך בענקען מער ווי

נאך אלע,

אוי וויי, געוואלדו

ו.

זייט זיך געזונט, מינוע ליבסטע

שכנים,

אוי וויי, געוואלדו

א טייל וועלן לאכן, א טייל וועלן

וויינען,

אוי וויי, געוואלדו

וואר. ג. מ. 345

2**

ו ר א ר א נ ט.

א.

זיי שוין געזונט, מיין טייערער פאטער,

אוי וויי, געוואלדו

דו וועסט דאך שוין פון מיר אין

ביסן פטור,

אוי וויי, געוואלדו

ב.

זיי שוין געזונט, מיין טייערע מוטער,

אוי וויי, געוואלדו

מיר איז דאך שלעכט און דיר איז

דאך ביטער,

אוי וויי, געוואלדו

ג.

זיי שוין געזונט, מיין טייערער ברודער,

דער,

אוי וויי, געוואלדו

מאן גיט קיין רעש און קיין גערוי-

דער,

אוי וויי, געוואלדו

ד.

זיי שוין געזונט, מיין טייערע שווע-

סטער,

אוי וויי, געוואלדו

דו ביזט דאך ביי מיר דאס שענסטע

און דאס בעסטע,

אוי וויי, געוואלדו

ה.

זיי שוין געזונט, מיין טייערער פע-

טער,

אוי וויי, געוואלדו

מיר וועלן זיך זעגענען ביידע שפע-

טער,

אוי וויי, געוואלדו

פרייטאָג צו נאכט עסט מען לאַקשן,
אוי וויי, געוואַלד!

מע טרייבט אונז אַוועק אַזוי ווי די
אַקסן,

אוי וויי, געוואַלד!

פרייטאָג צו נאכט עסט מען פלייש,
אוי וויי, געוואַלד!

עס גיסט זיך פון אונז טרערן און
שווייס,

אוי וויי, געוואַלד!

וואַר. פּאָן II סאָלדאַטן-לידער 7.

4***

איך זיך אין צימער און קלער מיר,
פלוצלונג קלאפט מען אין טיר,
די דיגעס מיט די פיקעס אנטקעגן
מיר.

זייט געזונט, פאַטער און מוטער,
איך ווער פון דער ליכטיקער וועלט
פּטור.

זייט געזונט, שוועסטער און ברודער,
מיר וועלן זיך שוין גיט זען ווידער.

אַ שרעק, אַ שרעק, איך האַלט גיט
אויס,

איך לאָז יתומים, ווי די וועלט איז
אויס.

5**

ווי דער נאַבאַר איז געקומען,
געקומען זיינען אלע פאַרגיסן טרערן
הייסע,

פון קילות און געוויין
קען יעדערער פאַרשטיין,

אַז דאָס רופט זיך אַן פרייאַם.

עס קומען אַזויגע
רייכע און געמיינע.

7.

זיי שוין געזונט, מיין טייערע מומע,
אוי וויי, געוואַלד!

איך פאַר שוין אַוועק אין אַ ווייטע
מדינה,

אוי וויי, געוואַלד!

8.

זיי שוין געזונט, מיין טייערער זידע,
אוי וויי, געוואַלד!

מיר זעגענען זיך שוין אַפּ אַף אייביק
ביידע,

אוי וויי, געוואַלד!

9.

זיי שוין געזונט, טיין טייערע באַבע,
אוי וויי, געוואַלד!

מען טוט דאָך מיט שוין אַן אַ סאָל-
דאַטסקע באַרדעראַבע,

אוי וויי, געוואַלד!

10.

זיי שוין געזונט, מיין טייערע מלה,
אוי וויי, געוואַלד!

נאָך דיר וועל איך בענקען מער ווי
נאָך אלע,

אוי וויי, געוואַלד!

3*

פרייטאָג צו נאכט עסט מען פיש,
אוי וויי, געוואַלד!

מע טרייבט אונז אַוועק פון טאַטנס
טיש,

אוי וויי, געוואַלד!

פרייטאָג צו נאכט עסט מען צימעס,
אוי וויי, געוואַלד!

מע טרייבט אונז אַוועק אין די
ווייטע מדינות,

אוי וויי, געוואַלד!

האָט מען געגעבן אַ קוק אויפן טיש,
מע האָט זיך מיר געהייסן אויסטאָן,
איז מיר געוואָרן שוואַך מיינע פיס.

ווי דער פרייאַמטשיק איז צו מיר
צוגעגאַנגען,
האָט ער דערלאַנגט אַ בעשריי
„פריניאַט“,
אוי, דאָ בין איך שוין אין זיין נעץ
געפאַנגען,
איך האָב שוין דעם נאָמען סאַלדאַט.

ווי מע האָט אונז אין קאַזאַרמע
אַריינגעבראַכט
און מע האָט אונז בעלייגט שלאָפן,
אַזוי האָט מען איבער אונז אַ פּאַ-
ווערקע געמאַכט,
צו איז איינער פון אונז ניט אַנט-
לאָפן.

און אז איך בין אינדערפרי אויפ-
געשטאַנען,

די זייטן טוען מיר וויי,
איך ביי אַרום מיט אַ צעבראַכענעם
קערפעט
פון די גאַרע—טעניק מיט שטרוי.

ווי מען האָט מיר אין גאַרקונע
אַריינגעפירט,

און מע האָט מיר געגעבן עסן,
אוי, אז איך האָב אינדערהיים אַ פּלה
געלאָזן,

ווי קען איך זיך אָן איר פאַרגעסן.

אַך, עס איז ניטאָ די מינוט און די
וויילע,

וואָס דו גייסט מיר פון זינען אַרויס.

עס קומען פון דער גאַנצער וועלט,
מען בראַכטעט די געשעפטן
און מען בלייבט אָן קרעפטן,
עס קאָסט אָפּ אייגנטן געלט.

מען האָט מיר אויך ניט פאַרפעלט,
אונטערן מאַס אַרונטערגעשטעלט,
מיט אַ ברעטל מיין קאָפּ צוגעדריקט,
איך האָב שוין ניט קיין פּוה,
עס שפאַלט זיך מיר דער מוה,
און איך ווייס ניט, וואָס זאָל איך
טאָן,

מען האָט מיר אַריינגעשריבן אין די
ביכער,

איך זאָל לויפן וואָס גיכער,
איך זאָל זיין צוגעגרייט, וואָס
שנעלער אַהיין,

ס'איז אַ גור מן השמים,
און אַ דיין פון ירושלים,
אַז מ'מוז דינען דעם קייטער גיין.

ל. געלפעלד
וויילע.

6*

ווי איך בין איינאונצואנציק יאָר
געוואָרן,

האָט מיר גענומען מיין מוה שפאַלטן,
צו זאָל איך זיין אַ סאַלדאַט,
צו זאָל איך זיך פאַרן באַהאַלטן.

מיינע עלטערן האָבן מיר געהייסן,
פאַרן אין די ווייטע לענדער,
אַז איך זאָל ניט דאַרפן זיין קיין
סאַלדאַט

און ניט טראָגן די סאַלדאַטסקע
העמדער.

ווי מ'האָט מיר צום פרייאַם
אַרויפגעפירט,

מע האָט אים אין קייטן געשלעסן (2).

ווצר. ג. מ. 58, 59.

(* ווייזט אויס, אז דאָס ליד איז פון דער צייט פון די ערשטע פאָרגאָמען אין דרום-רוסלאַנד.

2*

דער מסור.

דער אנגליטשאַן אליין,
מיט זיינע שאַרפע ציין,
איינבייטן האָט ער דאָך געוואָלט
אונז אלעמען.

האָט גאָט געטאָן אַנס,
אז אין איין מעת לעת
איז ער געגאָנגען אַ פּפּרה פאַר אונז
אלעמען.

צוזאָג:

אוי וויי, מנוחה,
אוי וויי, שמחה,
איז ליהודים.

דער אנגליטשאַן מיטן באַלעבאָס,
האָבן געטרונקען פון איין בלאַז,
די ערשטע פּוּליע האָט ער דאָן
געכאַפט אין גאָז.

צוזאָג.

דער אנגליטשאַן מיטן באַלעבאָס,
זיינען געשטאַנגען הינטערן טויער,
זי אַנדער פּוּליע האָט ער דאָך גע-
כאַפט אין אויער.

צוזאָג.

דער אנגליטשאַן דער העלד,
ער רייסט זיך אויפן פעלד
אין ער מסרט דאָך אלעמען,

אז איך דערמאָן זיך דאָס מיר קאָנען
זיך ניט זען,
גייט אין מיר מיינע כּוּחות אויס.

IX. דיסטארישע לידער.

1*

איך גיי אַרויס אויפן גאַס,
די אייבעלעך גאַס,
דאָ זיצט אַ מיידל אַ שיינע.
אַך, דו מיידל, וואָס ביסטו אזוי
איידל,

וואָס איז אזוי טרויעריק דיין מינע?
דיין שיינע פיגור,
דיין אַדעלע גאַסער,
דו פאַסט גאַר צו זיין אַ קצינה.
אַך, אין קיעוו געבאָרן, ערצויגן
געוואָרן

אויף דעם שענסטן אָרט,
אין דאָ געבעך פאַר שאַנד
שטעל איך אויסעט מיין האַנט
צו בעטן אַ גדבה געלט.

אַך, גאַט, דערבאַרים זיך איבער
מיין עלנט,

און גיב מיר אַ בעסערע וועלט,
אוי, די ווילדע קאַצאַפּעס
מיט זייערע לאַפּעס, זיי האָבן אַלעס
פאַרדאָרבן,

די הויז צעבראָכן, דעם פאַטער דער-
שטאַכן,

די מוטער איז פון שרעק געשטאַרבן,
דער ברודער פון צאָרן אַנטלאָפן

געוואָרן
און ער האָט אויך אַ מערדער דער-
שאַסן,

אַך, רואיק לעבן, עס קען דאָך ניט
געבן,

נאָר ניט אַרײַנגעבן אין די מער-
דערישע הענט,
מענטשן בעהרבעט, אויף טויט גע-
שאַכטן,
און מיט די בלוט האָט מען גע-
שמירט די ווענט.

דאַרטן ווייט אויף די האַרטע שטיי-
נער,
ליגט אַ כלה אין חופּה-קלייד,
און לעבן איר שטייט אַ מערדער
איינער,
און מיטן חלף אין האַנט בעגרייט.

דאַרטן ליגט אַ פּרוי אַ שיינע,
ווייט פאַרוואָרפן אויפן מיסט,
און לעבן איר ליגט אַ קינד אַ קליינער,
און זייגט אירע טויטע קאַלטע בריסט.

4*

די מאָביליאַזאַציע.

(פון דער צײַט פון דער יאַפּאַנישער
מלחמה 1904).

איך בין פון שטוב אַרױסגעגאַנגען,
אויפן גאַס איז געווען אַ יאַמער
און אַ קלאַג,
מיט אַ גלעקעלע האָט מען אַנגע-
קלונגען,
אַ מאָביליאַזאַציע אַביאַוועט אין אַ טאַג.

פאַרקילט איז געוואָרן אין מיר
יעדער אבר,
אַ שווייס האָט אַנגעהויבן רינגען,
קלייבט שוין צונויף אונזערע אַלע
גוטע ברידער,
דעם קייסער נאַכמאַל צו דינגען.

מיינע בייבדעלעך זיינען אַלט און
קראַנק און שוואַך,

יעצט ליגט ער אויסגעצויגן,
פאַר אונזערע אויגן,
און מיר לאַכן פון אַלעמען.

עס איז דאָך שמחה,
עס איז דאָך מנוחה,
מנוחה, שמחה, ליהודים.
ג. וויר שופ.

באַמערקונג: דאָס ליד פון דעם
מסור פלעגט מען זינגען אין ווילנע
אין די יאָרן 1901-1902. אין
דער פאַרשטאַט נאַוואָגאַר אָרט דאָן
געוואוינט איינער אַ מסור, וואָס
מ'האַט אים גערופן מיטן צוגאַמען
„אַנגליטשאַן“. דער אַנגליטשאַן איז גע-
וועזן אַ גבור און אַלע האָבן פאַר אים
געצויטערט.

3*

דער פּאַגראַם אין אַדעס.

זוער ס'האַט די בלאַט געלעזן,
פון דער באַרימטער שטאַט אַדעס,
וואָס פאַר אַן אומגליק ס'האַט גע-
טראָפן
אין איינע צוויי דריי מעת-לעת.
(2 מאל).

פּליצלונג האָט מען אויסגעשרייען:
„שלאַגט דעם יידן ווי ווייט איר
קענט!“
פּוליעס אין די פענסטער האָבן גע-
נומען פליען,
דער פּאַגראַם האָט זיך אַנגעמאַנגען
אין איין מאָמענט.

קינדער האָט מען פון די פינפטע
עטאַזשן געוואָרפן,

ווי דערונטשע האָט דערהערט,
אז זיי ווילן אַראָפּגיין פֿון פּאַבריק,
אזוי האָט ער זיי אָנגעזאָגט,
אז ער וועט זיי ניט נעמען צוריק.

דאָנערשטאָג צו פּרישטיק
זיינען אלע בעגאַנגען עסן,
„גיט אונז די פעסער,
מיר ווילן מער ניט טאָן.“
„גיט אונז די פעסער“, —
אלע מיט איין גערודער:
עס האָבן זיך צעבונטעוועט
די שוועסטער מיט די ברידער.

ווי דער אינספּעקטאָר
איז אַריין אין פּאַבריק,
„אַרעסטויעט בונטאַוּשטישקאַיז,
אַרעסטויעט סקאַרעי“,
און אלע האָבן זיך
פֿון אים אויסגעלאַכט,
און דאָנערשטאָג ביינאַכט
האָבן זיי אַ סטאַטשקע געמאַכט.

— אַ רובל אַ דאַבאַווקע,
דער פּאַבריק זאָל ניט שטיין,
— „און אייב איר וועט געבן צוויי,
וועלן מיר אַרבעטן גיין.“
— „כי־בין אַ באַלעבאַס
און קען אייך ניט פּאַרפירן,
איך בין הער דערונטשע
איך קען אייך אַרעסטירן.“

— אַ באַלעבאַס און אַ הונט
איז ביי אונז גלייך,
ער מיינט, אז מיר וועלן האַרעווען,
און ער וועט ווערן רייך.
טובֿיה גרוזינער
ווילנע.

די יאָרן איז שוין אויך ניט דערביי,
צו ליגן אין קאַזאַרמע איפֿן היילן
באַנק,
דעם קייסער צו דינען טריי.

מע שקט מיר פֿון קאַזאַרמע רופן,
איך טאָר זיך ניט דערוועגן צו
זאָגן „גיין“,
מע גיט מיר אַ ביקס צו שיסן,
אַ פּאַפּאַכע אויף לאַנגע יאָר צו גיין.
אַט דאָס, זאָגט מען מיר אָן, וועט
זיין דיין באַהיטער,
פֿון דיין הויזגעזינט מעסטו זיך
שוין פּאַרנעסן,
פּאַרוואָס זאָל דאָס זיין מיין לעבן
אזוי ביטער,
טייכן טרערן טוען זיך באַגיסן.

טאָ וויינט זשע, ברידער, אלע,
אַפּשר וועט זיך גאָט אָפּרופֿן,
עס ווערט צעשיידט מאַן און ווייב,
חתן—פּלה,
פֿון יעדן מענטש ווערט אַ תּל אַצינד.

טאָ וויינט זשע, ברידער, אלע אין
איין קול,
אַפּשר וועט זיך גאָט אָפּרופֿן,
מע שקט מיר צוועק צו מורח־זייט,
ווער ווייס וועמען דאָרט זוכן.

X. אַרבעטער-לידער.

1*

בעת ביי דערונטשען
איז געווען אַ באַראַטשקע,
אזוי האָבן די אַרבעטער
גערעדט צו מאַכן אַ סטאַטשקע.

איך בין הער דערונטשע, איך קען
 אייך ארעסטירן?
 — א הונט און א באלעבאָס איז ביי
 אונז בלייד,
 ער מיינט, אז מיר וועלן האַרעווען
 און ער וועט ווערן רייך!

זונטאָג אינדערפרי לויפט דערונטשע
 ווי א הונט,
 וואָס זאָגט איר אויף מינע אַרבעטער,
 זיי האָבן געמאַכט אַ בונט און זיי
 ווילן מער בייט טאָן,
 זיי פאָדערן אַלע פאָדערונגען אַלע
 מיט איין מאָל.
 מיטגעטילט מ. ה. י. מ. ס. אָן.

3*

ליד פון דערונטשעס פאַבריק.
 פון אינדערפרי ביז באַדערנאכט,
 זיך איך מיר צום טיש צובעשמידט,
 עס געמט מיר אָפּ די הענט און פיס,
 און דעם ציל מוז איך מאַכן!

צום ציל, אז עס פעלט אַ מאַה,
 ענדיקט זיך די באַנצע וועלט,
 דער באלעבאָס גייט אַרײַן מיט דער
 ברייטער דעה;
 „קינדערלעך, איר געמט אומזוכט
 בעלטוּס!

איר האַרעוועט זיך אָפּ אַייער צײַט,
 איר גייט אַרויס פון פאַבריק,
 אַ שפּאַס, די פאַברוטשנע לײַט,
 זיי גייען שוין צוריקוּ!

אַט גייען אַ פאַר יוריטטן,
 געוויס בייט איבעריגעביסן,

2* וואַר.

בשעת ביי דערונטשען איז געוואָרן
 אַ באַראַטשקע,
 דאָן האָבן אַלע אַרבעטער געמאַכט
 אַ סטאַטשקע.
 און ווי ער האָט דערהערט, אז זיי
 וועלן אַראַפּגיין פון פאַבריק,
 אזוי האָט ער געזאָגט „איך נעם
 בייט צו צוריקוּ!“

זוי דער אינספּעקטאָר איז אין פאַב-
 ריק אַרייַנגעגאַנגען,
 „בעריטע איך, בונטאַוושטיקאָור, בע-
 ריטע איך סקאַרעײַ!“
 דאָ האָבן מיר זיך אַלע פון אים
 אויסגעלאַכט,

און דאָנערשטאָג בייטאָג האָבן מיר
 אַ סטאַטשקע געמאַכט.

און דאָנערשטאָג בייטאָג זיינען מיר
 געבאַנגען עסן,
 „בייט אונז די פעסער, מיר ווילן
 מער בייט טאָן!“

בייט אונז די פעסער—מיט אַ טימל
 אין גערידער,

דאָ האָבן זיך צעבונטעוועט די
 שוועסטער מיט די ברידער.

„נאַרישע מיידלעך, וואָס שטייט איר
 פאַר מיין טיר.“

אַ רובל אַ דאַבאַווקע, קומט אַרבעטן
 צו מיר!

אַ רובל אַ דאַבאַווקע, די פאַבריק
 זאָל בייט שטייןוּ!

— בייט אונז צוויי, וועלן מיר אַר-
 בעטן גיין.

— „איך בין אַ באלעבאָס, איך וועל
 אייך בייט פאַרפירן,

פאר דעם הער פון מערדעריי,
האָבן מיר אַ קויל פון בליי,
און פאר זיינע ווילדע קנעכט,
איז אַ באַמבע אויך ניט שלעכט.

לאַמיר זינגען קארמאָניאַל,
לעבן זאָל דער גראַנאַט,
און אַ שאַס פון האַרמאַט,
מיט דעם גראַנאַט,
מיט דעם גראַנאַט!
מיטגעטיילט נ. ווירשוו.פ.

5*

דער ערשטער מאַי.

ווי עס איז געקומען דער ערשטער
רוסישער מאַי,
אַראָפּ וושיסטקע טווענטע גאַס—
האַט זיך געהערט אַ קלאַפּ,
אויף אלע מענטשן איז אַ באַפריי-
הייט געקומען,
נאַר קאָנסטאַנטין האַט אַ קלאַפּ גע-
כאַפט.

ברוך שולמאַן איז אין גאַס געגאַנגען,
זעגנען איז ער אויפן טויט,
מיט די חברים האַט ער זיך גע-
זעגנט,
און מיט די באַמבע אין האַנט גע-
גרייט.

ברוך שולמאַן איז אין גאַס געגאַנגען,
זעגנען איז ער אויפן טויט,
מיט די באַמבע האַט ער זיך גע-
זעגנט,
און מיט די באַמבע האַט ער זיך גע-
זעגנט.

זיי האָבן עטלעכע גראַפֿן
און קויפֿן פּאַפּיראַסן.

אַט גייט אַ ייִנגעלע פון תּלמוד-תּורה,
און עסן האַט ער גיט וואַס,
אויפֿן צורקעלע ליגט די תּורה,
און אַלץ אַ פּאַפּיראַס.
מיטגעטיילט נ. ווירשוו.פ.

4*

קאַרמאַניאַל.

(אַנאַרכיסטיש-טעראָריסטישע).

געזונגען אין ווילנע אין די יאָרן
1907—1905.

— וואַס באַגעהן די אַרבעטסלייט?
וואַס באַגעהן די אַרבעטסלייט?
— אַז די וועלט זאָל זיין באַפרייט!
אַז די וועלט זאָל זיין באַפרייט!
גיט קיין גאַס און גיט קיין צאַר,
גיט קיין קנעכט און גיט קיין האַר,
קיין מיניסטער און קיין גור!
לאַמיר זינגען קאַרמאַניאַל, קאַר-
מאַניאַל,

לעבן זאָל דער גראַנאַט.
און אַ שאַס פון האַרמאַט,
מיט דעם גראַנאַט
מיט דעם גראַנאַט!

ס'וועלן גיין,
ס'וועלן גיין,
אַלע גבירים אויף דער תּלית
ס'וועלן גיין,
ס'וועלן גיין,
אַלע רויבער און עליה!
און אַ שאַס פון האַרמאַט
מיט דעם גראַנאַט.

בילבעס שײלן,
שײלן בולבעס,
ברעכן קולבעס,
קולבעס ברעכן,
די הענט פארשטעכן.
קאָבריינסקי.

2*

המן איז געווען...

המן איז געווען
א הונט מיט שאַרפע ציין,
בייסן האָט ער אונז געוואָלט אַמאָל,
בייסן האָט ער אונז געוואָלט אַמאָל
איז אַ נס געשען,
ער איז אַליין געווען
די פּפּרה.

איז געווען פאר כל ישראל,
איז געווען פאר כל ישראל,
איז געווען מנוחה,
איז געווען א שמחה,
על היהודים,
אויף, אויף, אויף, אויף—
אויף כל ישראל!

• • • • •
• • • • •

מעהעטש, ווילנ. נוב. 1912

3***

ערב-פורים.

ווי עס קומט דער הייליקער פורים,
פארגעסן די ווייבער אָן אַלע יטורים,
זיי טוען לעקן און נאשן
די מאָז פון די המן-טאָשן.

דערלענג שוין, מיין ווייב, די פילע
פלאַש,

אַליין איז ער אין טראַמווי אַרײַן.

ברוך שולמאַן איז אין טראַמווי גע-
זעסן,
דערהערט ער פּלוּצלונג אַ געשרײַ,
„ברוך, ברוך, וואו לאַזטו מיר איבער,
איבער אַליין צווישן די פּאַליצײַם.“

ברוך שולמאַן האָט דאָס דערהערט,
צושרעקן איז ער געבליבן שטיין,
ארויסגענומען האָט ער דעם רע-
וואָלווער,
געשאַסן די טיראַנעס און זיך אַליין.
ווינט ניט, שוועסטער,
ווינט ניט, בריווער,
וויין ניט מאַמע אויף דיין קינד,
אז עס פּאַלט, פּאַלט דער בעסטער,
דער וואָס האָט אונז טריי געדינט.

אויף זיין קבר וועט וואַקסן בלוּמען,
די רויטע פּאַנע וועט שטיין אין
בלאַנק,
די רויטע פּאַנע וועט ראַכע געמען,
פאר ברוך שולמאַן דעם באַוואַסטן
העלד.

ברוך שולמאַן איז
משמעות געווען איבער פון די
אַנאַרכיסטן.

XI. יום-מנוחה-ליידעך.

1*

פּוֹרֵי יָם.
פורים באַטייט,
שײלן אַרימעלייט,
אַרימע לייט שײלן,

5*

צו וואָס זשע טויב מיר זיין אָן עושר.
 צי איז דאָס מיר פאַר גויט,
 איך לעב מיר אָפּ די גאַנצע וואָך
 מיט אַ שטיקעלע ברויט.
 אז עס קומט דאָך חנוכה לעבן,
 איז דאָך מיר אַ וועלט,
 איך צינד מיר אָן די גרויסע
 לאַמטערנע,

און גיי מיר נאָך חנוכה-בעלטו
 און אז עס קומט דאָך פורים לעבן
 איז דאָך מיר אַ וועלט,
 איך פאַרקאַשער מיה די פּאַלעס
 און גיי נאָך שלה-מנות.

און אז עס קומט פסח לעבן
 עס איך מצה שוואַרצע ווי האַלקע,
 אויפן גאס מעג דוּבערן און בליצן,
 באַ מיר מוז זיין אַ מלכה.

דאַמבראַוויץ וואַל. גוב.
 מיטגעטיילט פון מו ש ע ר.

6*

א.
 ראש השנה בלאָזט מען תקיעות,
 אַלע יידעלעך קויפן עליות.
 גיין צום תשליך גייען מיר גלייך,
 ווייל יעדערער איז אין עבירות רייך.

ב.
 סוכות איז דאָך אַ פאַרבניגן,
 מאַן און ווייב קענען זיך ניט קרייגן.
 קאַכן קאַכן מיר ניט קיין ביסל,
 ווייל יעדער שכן קוקט אַרײַן אין שיסל.

ג.
 שמיני-עצרת טאַר מען אויך ניט
 פאַרשעמען.

דערלאַנג שוין פאַרבייסן דעם המן-טאַש.
 זי לויפט צום אויוון מיט אַ גערעש—
 פאַרסמאַליעט בעוואָרן דער המן-טאַש.

זי איז בעוואָרן שוואַרץ ווי אַ כמורע,
 דערלאַנגט איר אַ פאַטש איבערן צורה.
 — אוי, מיין מאַן, היינט בין איך
 ווערט,

רערווייל איז מיר דער פאַטש
 באַשערט.

געהערט פון לאה תם
 פאַרשר. דורך י. ברוידעס.

4***

ווי עס קומט פסח,
 זיצן מיר ביים סדר.
 די מאמע איז אַ מלכה,
 דער טאַטע איז אַ מלך.

עסן עסן מיר
 גאַנץ געשמאַק,
 טאַנצן מיר אַ לעבעדיקן
 האָפּ טשאַק טשאַק.

די קינדערלעך שטייען אין געצעלט,
 די נאַקעטע פיסלעך אויסגעשטעלט,
 עסן עסן זיי גאַנץ געשמאַק,
 טאַנצן מיר אַ לעבעדיקן
 האָפּ טשאַק טשאַק.

דער טאַטע איז אַוועק קויפן אַ באַק,
 די מאמע איז אַוועק קויפן אַ ציג,
 פון דערויף איז אַרויס אַ גרויסע
 קריג,

זי פאַרן באַרד און ער—פאַרן באַק,
 טאַנצן מיר אַ לעבעדיקן
 האָפּ טשאַק טשאַק

בזהיט דיין פאָלק ישראל אין דיניעם
 לויב,
 דער ליבער שבת קודש גייט אהין,
 די וואָך און די זיבן טעג און דער
 חודש און דער יאָר
 זאָלן אויז קומען צו בעזונט און צו
 לעבן,
 און צו מזל ברכה און צו אַלן בעווין,
 ליבער גאָט, שיק אַראָפּ עלענאָווי
 אויף אַ פולע וואָך,
 ער זאָל אויז גוטע בשורות מבשר
 זיין,

די קראַנקע זאָלן בעזונט ווערן,
 און די בעזונטע זאָלן באַהיט ווערן
 פון קראַנקהייט,
 און די טרויעריקע זאָלן געטריסט
 ווערן,
 און די הונגעריקע זאָלן געשפּייזט
 ווערן,
 פון שווערן ביטערן גלות זאָלן מיר,
 רבשטיע,
 אָמן אויסגעלייזט ווערן.
 (ווילנע)

וואַר. 2*

גאָט פון אברהם, יצחק און יעקב,
 באַשיץ דיין פאָלק ישראל! דער
 ליבער שבת-קודש איז אוועק און
 די וואָך זאָל אויז קומען צו גליק
 און צו בעזונט, און צו מזל וברכה
 און צו עושר וכבוד און צו
 פרנסה. ווער גאָך ווי דו, הימלישער
 פאָטער, ווייסט דעם שווערן לעבן
 פון דיין פאָלק ישראל, זיין
 ביטערן געמיט, ווי שווער און
 ביטער יעדער ייִד פארדיגט זיין

א ביסל בראַנפן מוז מען נעמען,
 הוילען, הוילען מיר אָן אַ שיעור,
 ווייל דער יום-טוב שטייט שוין
 באַלד ביים טיר.

ד.

פסח איז דאָך אַ גוטע צייט,
 דאָן האָט דער עוויגער די ייִדן
 באַפרייט,
 פרעהן האָט ער מיט מכות באַצירט,
 און אויז האָט ער דעם ים אַריבער-
 געפירט.

ה.

פורים איז דאָך אַ טאָג אַ שיינער,
 מיִברעכט אָן המגען די ביינער.
 עסן עסן מיר המנטאשן
 און ליידיקן אויס אלע פּלאַשן.

ו.

שמחת תורה איז אויך אַ סחורה
 (וואַר.—איז די בעסטע סחורה),
 דאָן האָט דער עוויגער געגעבן די
 תורה.

אַ גאנצע נאָכט האָבן מיר פּטרבראָט,
 איצט דארפן מיר זאָגן—אַ גוטע נאָכט.

1) וואַר. ג. מ. 39, 40
 2) מערעטט 1913

XII. רעליגיעז=פאליטישע
 נאָלע און הסידדישע
 קיינדער.

1*

ה מ ב ד י ל.

גאָט פון אברהם, גאָט פון יצחק,
 גאָט פון יעקב,

אין אלעס גוטעס צו בעווינען.
 גאטיקע מיין, שיק אונז ליי האנצווי
 (אליהו הנביא)
 אויף א גוטע וואך אריין!
 פל ישראל גוטע בשורות טובות
 מבשר זיין.

אמן מלך-וואך, —
 משיח וועט קומען היינטיקן יאר,
 משיח וועט קומען צו פארן —
 וועלן מיר האבן גוטע יארן;
 משיח וועט קומען צו רייטן —
 וועלן מיר האבן גוטע צייטן;
 משיח וועט קומען צו לויפן,
 וועט ער אונז פון גלות אויסקויפן.
 פארשריבן פון א שילעדיגן פון אונט-
 שול, ווילנע 1917.
 וואר. פרייל. יידישע פאקסלידער
 I-טער ב. פון 8 ביז 29.

4

- האצרת והאמונה!
- צו וועמען? צו וועמען?
- לחי עולמים!
- הבינה והברכה!
- צו וועמען? צו וועמען?
- לחי עולמים!

- מי הוא זה ואיזהו,
- יה אלי ואניהו,

— הגאווה והגדולה

א. א. וו.

י. באר נ ש ט י ין, קראקע.
 אין פארשיידענע שטעטלעך פון
 באליציע.

וואר. פון II רעליג. 8

ביסן ברויט, מיט וועלכע זאָרג
 און עגמת-נפש, מיט וועלכע שרעק
 און מאַטערניש ער טרייבט צוזאמען
 זיין פינטערע חיונה. ווער נאָך פון
 אלע פעלקער אין דער וועלט שפירט
 אזוי דעם שרעקלעכן רושם פון אַ נייע
 וואָך, ווי דייע אַרימע באַטריבטע
 קינדער, אַ נייע וואָך קומט אונז
 אַנטקעגן, אַ נייע וואָך ברענגט
 אונז נייע זאָרג, נייע שרעק, נייע
 קימער. דאָס איינציקע וואָס אונז
 איז געבליבן, איז נאָר די האַפּענונג
 צו דיר אַליין. נאָר די איינציקע
 האַפּענונג און גלויבן אין דיר, דער-
 באַרימיקער גאָט, האָט אונז געגעבן
 קרעפּטן היינט אונזערע צרות מיט
 געדולד צו דערטראַגן! לכן יהי רצון
 מלפּניך—עס זאָל זיין דער ווילן פון
 דיר, ברויטער אַלמעכטיקער גאָט, אַז
 אין די נייע וואָך, וועלכע קומט
 אונז אַנטקעגן, זאָלסטו אינו עפענען
 די טויערן פון דייע רחמנות, די
 זאָלסט אונז צושיקן אונזער חיונה
 בנחת און גיט בצער, די זאָלסט
 אונז געבן פרנסה פון דיין פולן האַנט.
 ווילנע.

3*

גאָט פון אַברמען, גאָט פון יצחק
 און גאָט פון יענקבן,
 באַהיט דיין ליבע פּאָלק ישראל
 (עסראַלי) אין דיין (דיים) לויב,
 דער ליבער שבת גייט פון אונז אוועק,
 גאָט זאָל געבן די ליבע וואָך און דעם
 ליבן חודש און דעם ליבן יאר,
 צו בעזונט און צו לעבן און צו מזל
 און צו ברכה,

גרינע מיסלאך, א פערל פיסקל,
 קיין ירושלים וויל עס גיין (2 מאָל).
 ווארט, פייגילע, ווארט (2 מאָל),
 ביז דער איבערשטער וועט אונז
 באַשערן
 און וועט אונז קיין ירושלים ווידער-
 קערן (2 מאָל).
 ווען וועט דוס זאָן? (2 מאָל)
 יבנה המקדש עיר ציון תמלא.
 דעמאָלט וועט דוס, וועט דוס זיין.
 יבנה המקדש עיר ציון תמלא,
 דעמאָלט וועט דוס, וועט דוס זיין
 י. ב ג ר ב ש ט י ין, קראַקע
 באַליציע.

7*

ע ר: וואָס וועט דעמאָלט זיין?
 ז י: קאַניעץ למר בלותנו.
 ע ר: וואוהין וועלן יידן גיין?
 ז י: מי פאָרדעם לאַרצנו.
 ע ר: וואָס וועט דאַרטן זיין?
 ז י: שם נאָידיאָם גואלנו.
 ע ר: ווער זשע וועט דאָס זיין?
 ז י: נאַש משיח צדקנו.
 ע ר: ווען זשע וועט דאָס זיין?
 ז י: טקאַרע במהרה בימנו.

ב י י ד ע: יום גילה, יום רינה,
 יום דיצה, יום חרוה,
 גילה, רינה, דיצה, חרוה,
 אהבה ואחווה...
 ש. ע. "אַקטיאָרן".

8

בעכענטשט זייגען מיר פון גאַט,

5****

— יבא אדיר,
 — אך, במהרה!
 — יבא בחור
 — אך, בימנו!
 — ווען וועט דוס זאָן?
 — במהרה בימינו!
 — ווער וועט דוס זאָן?
 — משיח צדקנו.
 — ווט וועט ער טיען?
 יבא ויבאלנו!
 — ווט וועט דעמילט זאָן?
 יום גילה, יום רינה, יום דיצה.
 גילה, רינה, דיצה, יבא עלינו,
 יבא עלינו! (2 מאָל)
 י. ב ג ר ב ש ט י ין (קראַקע).

א חסידיש יואט-ליד, וואָס ווערט
 געוונגען אין בתי-מדרשים אין קראַקע
 און אין אייניקע פראַווינק-שטעט. איי-
 גער רופט אויס—"יבא אדיר!" און די
 גאַנצע חברה ענטפערט—"אך במהרה"
 א. א. וו. ווען ער פרענט—"וואָס
 וועט דעמאָלט זיין?" הייבן אלע אָן
 צו טאַנצן און צו זינגען.

6*

צו טוגן הייבט שוין אָפן,
 געקראַיעט אָט שוין דער האַען,
 אָפן פראַיען פעלט
 אין מיטן גרינעם גראַעז
 אָט זיך אַ פייגילע אַנדערבעשטעלט
 (די לעצטע צוויי 2 מאָל).
 וואָס פאַר אַ פייגילע אי דאָס,
 וואָס אָט זיך אַזוי פרי געשטעלט
 אָפן גרינעם גראַעז? (2 מאָל).

10.

— טאכטער, תורה, טאכטער די מיין,
 וועסטו ניט געמען אברהמען פאר
 איין חתן-מאן?
 — ניין, פאטערל, ניין, אברהם וועט
 ניט מיין מאן זיין,
 ביי אים וועט זיין יצחק א זון זיין,
 ער וועט מיר ניט קענען מפרנס זיין,
 בעטער וועל איך זיצן ביי דיר
 אפן שויס,
 אידער כ'וועל אויסוואקסן א טעכטערל
 גרויס.
 צווייטער פערז-וועגן יצחקן—
 ביי אים וועט יעקב א זון זיין?
 דריטער פערז-וועגן יעקבן—"ביי
 יעקבן וועט דאך 12 זין זיין."

ווער. ג. מ. 5, 6, 7, 8

11**

אדם, אדם, פערזוי נאש,
 טשאהא טי יעל מעץ הדעת,
 קאב גיע יעל מעץ הדעת,
 גיע נארויאל בי סמערט נא נאס.

חנה, חנה, נאשא מאט,
 טשאהא טי האדא סלושאלאס,
 קאב טי האדא גיע סלושאלאס.
 ושאני בעזו בגליע ראדילי.

אברים סטארי, אברים שיווי,
 שטא טי זאזשורילסיא?
 זויאל סיבא דא עקדה,
 דארקאם פאטרווילסיא.

יצחק, יצחק, נאש אטעף.

ביי אונז יידן איז זיין געבאט,
 דער רוח הקדש גייט צהיין,
 ווער עס זינדיקט נאָר.

תורה לערנען איז א שכר,
 עולם-הבא וועלן מיר האבן דערפאר,
 טריי ריי טארט ראיו

די מלאכים טראָגן פאר אונז א גרוס,
 עולם-הבא וועלן מיר האבן געוויס.
 טריי ריי טארט ריי!

שרעקנדיק מוראדיק, פאראומערט,
 פארקלאַגט,

די נאכט רוקט זיך ווייטער,
 מע זעט ניט קיין טאָג.

אוי, מיר גייען פון דאָנען,
 גאָט ווייס וואָס וועט זיין,
 מיר מוזן אַנטלויפן
 אין וואַלד אַרײַן!

9*

מיר וועלן זינגען, מיר וועלן
 טאָנצן גיין!

אוי, טאטע-פאטער, ווי דערלעכט
 מען דאָס

אוי, ווי שיינ, אוי, ווי פיין,
 אז משיח וועט קומען צו גיין.
 אוי, ווי אמת, אוי, ווי אמת זייער
 שיינ,

אז יעדער ייד זאָל זיין א באַלעבאָס.
 עס וועט זיין שיינ און פיין,
 אז משיח וועט קומען צוגיין.

געבראָטענע טויבן, מעגט איר מיר
 גלויבן,
 וועט שוין זיין געגרייט.

ביל זאוויזאן קאק באראנען.
סטאלי מלאכים פלאקאט,
סקאזאל באך וויפוסטי.

עשו, עשו, דיאדקא נאש,
קרעטשמי גיע מינויג,
וואָט זאטאָ לאפטי באַסיש,
שטאָ באטי גיע מאַעט.

יעקב, יעקב, פאסטוך נאש,
טשעטירנאצאט ליעט אַווי פאס,
סיעם זא רחל, סיעם זא נאס.
סיעם זא רחל, סיעם זא נאס.

משה, משה, רבי נאש,
איז מצרים ווינאָל נאס,
איז מצרים ווינאָל נאס,
דאָ ירושלים גיע דאָווינאָל נאס,
ירושלים עיר הקדש,
מי טאם זשילי
פאָ טרי ראָזא ווגאָדו,
מי טודאָ באַדילי,
מי טאם בילי
מי טאם יעלי,
אי באָהו מאַלילי,
קאָק מי באָהו גיע מאַלילי,
א באָהו סאָגרעשילי,
קאָק מי באָהו סאָגרעשילי,
נאָס אטיל ווינאָלי.

אוי, באַטיושקא,
וויקופי נאשי מאַטושקא,
ווינאָדו נאשי באַטושקא,
סינקלי, סינקל גיע האַרוי,
טוואָיע סערדצע גיע סאָטווי,
בוֹדיע מאַטקא וויקופלינאָ,

בוֹדיע מאַטקא ווינאָלינאָ.

וואַר. ג. מ. 15, 16.

12**

נאָט האָט באַשאַפן הימל און ערד,
נאָט האָט באַשאַפן חוהן אויף דער
ערד.

און פון דער שיינער ערד,
איז אַרויס אַ שיינער וואַרצל,
און דער וואַרצל פון דער ערד,
נאָט האָט באַשאַפן הימל און ערד.
נאָט האָט באַשאַפן חוהן אויף דער
ערד.

און סון דעם שיינעם וואַרצל,
איז אַרויס אַ שיינער בוים,
און דער בוים פון דעם וואַרצל
א. אַז. ווי.

און פון דעם שיינעם בוים,
איז אַרויס אַ שיינע צווייג
און די צווייג פון דעם בוים,
א. אַז. ווי.

און פון דער שיינער צווייג,
איז אַרויס אַ שיינער בלאַט,
און דער בלאַט פון דער צווייג
א. אַז. ווי.

און פון דעם שיינעם בלאַט,
איז אַרויס אַ שיינער עפל,
און דער עפל פון דעם בלאַט
א. אַז. ווי.

און פון דעם שיינעם עפל,
איז אַרויס אַ שיינער נעסט,
און דער נעסט פון דעם עפל
א. אַז. ווי.

און פון דעם שיינעם נעסט,
איז אַרויס אַ שיינער פויגל,
און דער פויגל פון דעם נעסט,
א. אַז. ווי.

נעמט זי א קישן און לייגט זיך
אונטערן בעט שלאָפן.

נעם איך א שטעקן מיט צוויי עקן
און הויב אן מיין שפּרינגען צו דעקן.

.....

פּאַרשריבן אין
ווילנע 1914

ווצר. ג. מ. 290
2.

שיר השירים אשר לשלמה—שבת
צו נאכט נאך האלבן טאָג, זומער
אין די גרויסע קעלטן און ווינטער
אין די גרויסע היצן האָב איך אָנג-
געטאָן מיין קאַשמאַטן באַק און
בין בעגאַנגען שפּאַצירן. האָב איך
געזען ווי צוויי מתים טאַנצן אויף
א פּוסטן נוס, האָבן זיי מיר פאַר-
יאַגט אין א טיפּן וואַלד. דער וואַלד
האַלט אַ שפּאַן אויף אַ שפּאַן, פון
איין בוים ביז דעם אַנדערן איז
דריי מייל די ווייט. האָב איך דער-
זען אין בוים אַ לעכעלע, איך
שטעק אַריין די האַנט—עס גייט ניט,
די פּוס—עס גייט אויך ניט. איך
וויל אַליין אַריינגיין—איך זע—עס גייט.
דערנאָך וויל איך אַרויסגיין, שטעק
איך אַרויס די פּוס—עס גייט ניט,
די האַנט גייט אויך ניט, איך וויל
אַליין אַרויסגיין—ס'גייט אויך ניט...
האַב איך זיך דערמאַנט, אַז ביי מיין
פּעטער יאַכנע איז דאָ אַ העקעלע,
בין איך אַרועק צו מיין פּעטער
יאַכנע, בענומען די העקעלע, אויס-
געהאַקט דעם בוים און אַרויס פון
בוים; ביי איך ווייטער—זע איר אַ

און פון דער שיינער פויגל
איז ארויס א שיינע פעדער,
און די פעדער פון דעם פויגל,
א. אז. וו.

און פון דער שיינער פעדער,
איז ארויס א שיינע קישן,
אין די קישן פון דער פעדער, א. אז. וו.
און פון דער שיינער קישן
איז ארויס א שיינע כלה,
און די כלה פון דער קישן א. אז. וו.
און פון דער שיינער כלה,
איז ארויס א שיינע דעקע,
און די דעקע פון דער כלה
א. אז. וו.

און דער פויגל פון דעם נעסט,
און דער נעסט פון דעם עפל,
און דער עפל פון דעם בלאט,
און דער בלאט פון דעם צווייג,
און דער צווייג פון דעם בוים,
און דער בוים פון דעם וואַרצל,
און דער וואַרצל פון דער ערד,
גאַט האַט באַשאַפן הימל און ערד,
גאַט האַט באַשאַפן חוהן אויף
דער ערד.

XIII. פאַראַדיעס און פאַרקם-הומאַרעסקעס

1.

אשת חיל מי ימצא,
איו דען דאָ אַזא ווייב
ווי מיין שפּרינגען?
פון נאָר רינט, פון אויב טרערט,
דריי וואַכן די שטוב ניט פאַרקערט,
נעם איך אַ שטול און זעץ זיך
לעבן ציר שטראַפן,

האָט מען איר געגעבן אַ פּאַקע פּון
אַ באַרן בויט...

פאַרשריבן אין
ווילנע 1915.

4**

אין תמוז אין די גרויסע פרעסט,
און אין שבט אין די גרויסע היצן,
גיי איך ביי דערנאכט, ווען די זון
האָט געשיינט, און בייטאָג, ווען עס
איז געווען פינסטער, גיי איך און
זע—אַ קליינע שטוב שטייט ארויף אָן
אונטערגעברענגטן שטרוי. עפן איך די
טיר, רוק איך די קאַפּ—עס גייט ניט,
די האַנט—עס גייט ניט, די פּוס—
עס גייט ניט. בין איך אַריין אינג
באַנצן. זע—אַן אַלטן יידן, אַלט זיי
בעציק יאָר פאַר בר-מצוה, עסט
פלייטיקע זויערמילך אָן געוואַשן,
הער איך אויפן הימל אַ יריד, בין
איך אַרויף דאַרטן און געהאַנדלט אַ
מציאה: אַ פאַר קופּערנע גאָדלען פאַר
זעכציק רובל. מיטאַמאַל האָט זיך
געשפּאַלטן דער הימל און איך בין
אַריינגעפאַלן אין אַ שוועמל. זיינען
פּויעריים געבאַנגען קלייבן שוועמלעך,
האַבן זיי מיר אַריינגעקלייבן פאַר אַ
יאַנדע. זע איך אַ האָן גייט. פרעג
איך—ברודערקע, וואו גייסטו? ענט-
פערט ער: „כ'גיי אויפן לעבעריים-
האַקן לעבער.“ גייען מיר, מיטאַמאַל
זען מיר פּויעריים מיט העק האַקן
לעמפערטן. ווען פּון אַלע פּויעריים
וואַלט געוואָרן איין גרויסער פּויער

שייער שטייט ארויף אַ היבערשע פּיסל,
פאַרשלאָסן מיט אַ לאַך פּון אַ בייגל,
בין איך אַריין אין שיער, זע איך
עס טאַנצט אַנטקעגן מיר אַ פליי.
פלייעלע, פלייעלע, וואָס טאַנצסטו?
האַב איך אַרויסגענומען מייַן רע-
וואַלווער און איר דערשאַסן

פאַרשריבן אין
מערעטש 1913.

3*

צוויי טויטע לעבעדיקע מתים זיינען
זיך געבאַנגען גליטשן
פּון אַ לונג און לעבער ארויף אַ ווע-
לישן גוס,
האַבן זיי זיך אזוי לאַנג געבליטשט,
ביז וואַגען זיי האַבן זיך אַריינגע-
גליטשט אין אַ קעלער.
האַט איינער דערהערט אַ קול פּון אַ
זויערער אוגערקע,
איז ער זי געבאַנגען געמען, האָט
ער צובראַכן דעם גאַז.
רופט זיך אַפּ דער אַנדערער—קום צו
זעווע דעם איינבינדער, וועט ער
דיר איינבינדן דעם גאַז.
האַבן זיי איינגעשפּאַנט דעם שליטן
אין אַקוואַנע רעדער און זיינען
אָועקגעפאַרן רייטנדיק צופּוס.
דערווילע האָט מען אַנגעשטעלט די
ביקסן מיט שוואַרצע יאַנדעס און
זויערע עפל,
האַט זיך די קייטערינע דערשראַקן,
האַט זי מפּיל געווען אַ זשערעבעץ,

איך אין די פלעשל אין די גלעזל
זייגען מיר אלע דריי.

איך בין געווען אמאל א ייד א
באלעבאסט,

איך האב געהאט א ציג אן אויווערן
און אן א נאז,
אויף די הינטערשטע פיסלעך האט
זי געשפרינגען,

אויף די פאָדערשטע פיסלעך האט זי
זמירות געזונגען,

איך האב איר געגעבן מילך א לאַדיש.
האָב איך געמיינט, אז איך וועל
זאָגן נאָך איר קדיש,

ויכולו השמים—איך האָב געמאכט
קידוש בפריים.

איך בין געלאָפן אין שטעטל א נאָג-
צע נאָכט,

איך האָב קיין איין גראָש ניט
צוגנויפגעמאכט.

איך בין געלאָפן דורך דערערד אין
פעטערבורג,

ביי די יאָטקעס האָב איך דערווען
א קליין שטיבעלע,

פארשלאָסן מיט א מילכיגן פוטער-
בייגל,

איך האָב זיך געזעצט אויפן פוטער-
בייגל,

איך האָב אים געגעסן זיבן יאָר,
איך בין אריין אין שטיבעלע,

האָב איך געזען, אז א ייד האָט
געגעסן א פלישיקן לונג-און-לעבער

אין א מילכיגן טעלער,
דארפן דאָך גיין פרעגן ביים רב

א שאלה,
איז גראַדע דער רב גיט אן
דער היים,

אין פון אלע העק איין גרויסע האק,
און פון אלע לעמפערטן איין גרוי-
סער לעמפערט און דער גרויסער
פויער מיט דער גרויסער האק וואָלט
דערלאָנגט א האק דעם גרויסן לעמ-
פערט, וואָס פאר א געשריי עס
וואָלט דעמאָלט געווען!

ל. רובינשטיין,
(ווילנע).

5**

תמוז אין די גרויסע פרעסט בין
איך אויסגעשטאנען שבת צו נאָכט
און אין מיטן טאָג האָב איך גע-
זען ווי דריי מתים טאנצן. טאנצן-
דיק האָב איך זיך אויסגעבראַכן
ביידע פיס. אז מע ברעכט אויס
ביידע פיס, קען מען דאָך ניט
טאנצן און גיין אין געלאָפן.
לויפנדיק בין איך אריינגעטאָלן אין
אזא געדיכטן וואַלד, אז דאָרט איז
קיין בוים גיט געווען. האָב איך
דאָרטן געטראַפן א וואַנט, האָב איך
געפרובט דורכשטעכן די נאָדל. איז
זי ניט דורך. בין איך אליין דורכ-
געקראָכן. אין מויער האָב איך גע-
הערט ווי מלאכים ריידן צווישן זיך,
אז דער טויבער האָט געהערט, ווי
דער שטומער האָט דעראַיילט, ווי
דער בלינדער האָט געזען ווי מ'האָט
אָנגעכאַפט דעם נאָקעטן פארן פאַלע.
ש ח ט ווילנע.

6*

קדוש.

סברי מרגן ורבנן ורבוחי

רע טראגט מען די אַרומע בחורים אין קלויז, דערווייל האָבן זיך אַ מאָן מיט אַ ווייב צוהרגעט און זיי זיינען אַרועקגעגאַנגען צו די רביצין. אַ יידענע האלט פאַר אַ יידענע. וואָס האלט זיי דראַבנע זאַכן. דראַבנע זאַכן שיטן זיך אויס, אַז ס'שיט זיך אויס, ווערט קרעץ. גייט מען צו אַ דאָקטער. וואָס גיט דער דאָקטער? אַ חמירונג. אַז מע שמירט, גייט עס, אַז עס גייט, פאַרט דאָס, פאַרן מיר אַרײַן אין אַ געדיכטן וואַלד, אײַן בוים פון דעם אַנדערן איז אַ וויאַרסט. אויף אײַן בוים זיצט אַ העכט, שמאַל געגאַרטלט און פײַן געקנעפלט און פאַר בוי-מצוה און קנאַקט וועלישע גיס. אויפן צווייטן בוים זיצט אַ פּױגל מיט אַ שטעקן און האַנט און מיט אַ בעלמע אויפן אויג. נעמען מיר אַראָפּ זיי בעלמע, האָבן מיר פעל. פאַרקויפן מיר די פעל, האָבן מיר בעלט. פאַרן מיר אַרויס פון וואַלד, זעען מיר עס פאַרט אַ פּױער, פּירט ער אַ הון, פּרעגן מיר—וואָס קאַסט די הון? זאָגט ער—זיבן גילדן פאַר די טױב. קויפן מיר די טױבן, בלייבן מיר בײַ קדחת.

בעהערט פון יאָשע פּינט, דורך י. ברוי דעס.

9*

בערל איז—אַ הונט.

בערל איז לעבער,
לעבער איז כּבּוד,
כּבּוד איז אַרוער,
שווער איז שבווען.

זאָגט די רביצין: אַ קליינע שאלה קען איך אליין פּסקענען; בעסער פון אַלץ איז אַ קוגעלע מיט שמאַלץ.

פאַרשריבן אין ווילנע 1917.

7*

אמר ר' אליעזר, וואָס האָט צובראַכן די גלעזער, אמר ר' מאיר, וואָס האָט צובראַכן די אייער. אמר ר' חגי וואָס האָט צובראַכן די שפּאַגע. אמר ר' נתן— גיי אַלץ מאָן בײַן חתן. אמר אביי— קױף אַפּ גײע.

מערעטש 1913.

8***

פּאָלקט-הומאַרעסקע.

עס זיינען געווען אַמאָל צוויי זרידער. אײַן ברודער איז געווען אַ קייטער און דער צווייטער אַן אונג-טערשמש. דער קייטער האָט אַרויס-געגעבן זײַן ווייב אַ פּריקאז זי זאָל מאַכן פון צוואַנציק אייער אַ פּױג-קאַכן. דער קייטער האָט זיך דער-שראַקן און זײַן ווייב איז געשטאַרבן. אַז מע שטאַרבט, זיצט מען שבעה. שבעה זיצט מען פאַר זיבן גילדן, זיבן גילדן איז ווייניק, איז נאָך אַ האַלב אַרשין. וואָס בלייבט? נעכט-טיקע וועטשערע. נעכטיקע וועטשע-

אים בעקלאגט חנוכה?
האָט מען אים אַזוי געענטפערט:
דער תירון אויף דער ערשטער
קשיה איז אַזוי:
אין דער תורה שטייט בעשריבן,
אַז אברהם אבינו האָט געוואָלט
שעכטן זיין זון, האָט מען געזאָגט,
אַז ער איז אַ צדיק, — היינט אָבער,
אַז המן האָט געוואָלט אויסשעכטן
אַלע יידן, — איז ער דאָך אַ פשיטה, גע-
וויס אַ צדיק.
און אַט האָסטו אַ תירון אויף דער
צווייטער קשיה:

אין דער מגילה שטייט בעשריבן,
אַז אסתר איז געוועזן אַ גחינע מלכה,
אויב אַזוי איז שוין אחשוורוש אַ
גרינער מלך, איז המן אַ גרינער
אונטער; היינט אָבער, אַז המנען
האָט מען געהרגעט פסח, — האָט נאָך
אים קיינער ניט געקלאָגט. אָבער
חנוכה, ווען מען האָט זיך געזעצט
שפילן אין קארטן און מען האָט
געזען, אַז ס'פעלט דער גרינער
אונטער — איז דאָן געוואָרן אַ ויצעקו.

XIV. סאטירישע

לידער.

1**

ווייסט איר פון וואָס מ'וועט סטרויען
דעם רביגס באַד,
וואָס שטייט איבערן מיטן סאָד?
ניט פון קיין שטייגער
און ניט פון קיין ציגל
נאָך פון טייערע מאכלים.

שבועה איז אַ וואָך,
אַ וואָך איז חול
חול איז זאָמד,
זאָמד איז פּיאַסעק,
פּיאַסעק איז פעסעק,
פעסעק איז אַ הונט.

י. זאוועלט.

10*

קאָפל — איז פּילאַרעט.

קאָפל איז באַפל,
באַפל איז ווילקאָ,
ווילקאָ איז פּילקאָ,
פּילקאָ איז פּילאַרעט.

י. זאוועלט.

11*

חצי מת איז — אַ בעזים.

חצי מת איז ככולה מת,
קולמוס איז אַ פּען,
פּען איז טאָמער,
תמר איז געווען אַ אשה,
עיסה איז טייג,
פון טייג מאַכט מען ברויט,
ברייט איז רחב,
רחב איז געווען אַ זונה,
זונה איז אַן אָפקערקע,
אַן אָפקערקע איז אַ בעזים.
ש. שאַראַפּאָן.

12****

אינער אַ ייד האָט זיך געשטעלט
אין שול אויף דער בימה און האָט
געפרעגט צוויי קשיות: ערשטנס,
פארוואָס זאָגט מען, אַז המן איז
אַ צדיק, און, צווייטנס, המנען האָט
מען געהרגעט פסח און מען האָט

און פארגרייזל מיר פשר די פאות
און זאלסט ניט פארגעסן אין קבר
צו לייגן

דעם תנאים דעם רבינס קמיעות,
און א פלעשעלע משקה
זאלסט ניט פארגעסן
אין קבר אריינצושטעלן,
כדי איך זאל קענען
דעם דורשט איינשטילן,
ווען מיח וועט זיך א שנעפסל פאר-
וועלן,

און בשעת איך וועל הערן
אין קבר א געזאנג,
פלעשעלעך משקה טוען קלינגען,
דאן וועל איך וויסן, אז דער רבי
איז פון תפיסה ארויס
און איך וועל פון קבר ארויס-

שפרינגען
און מיט אלע חסידיםלעך בייגאנג
וועל איך מאכן לחיים,
וואס דער רבי איז ארויס פון סגנה,
און די סאמעטענע קאפאטקע און די
זיידענע שטריימל,
דערלאנגען א מתנה דעם רבין.

פארשריבן—נח צוקערמאן
(ווילנע)

3**

גוט מאַרגן

די חסידים:

א גוטמארגן, א גוטמארגן,
אבינו מורינו ורבינו,
שטייט אויף, שטייט אויף,
אבינו מורינו ורבינו,
שטייט אויף, שטייט אויף

פון צימעס און פון קוגל.
מיט האַניק וועלן זיין
געשמירט אלע פיר עקן,
און חסידיםלעך וועלן שטיין
און וועלן לעקן.
אוי, ווי דערלעבט מען שוין,
ווי דערלעבט מען שוין דאס!

2**

צוויי חסידיםלעך
תימצע און שמולצע
האַבן זיך א שבועה בעגעבן,
א סאמעטענע קאפאטקע, א זיידענע
שטריימל
דערלאנגען א מתנה דעם רבין.
און ווי זיי זיינען אין ליבאוויטש
געקומען,

צום רבינס טיר צוגעגאנגען,
אזוי האַבן זיי די ביטערע בשורה
באקומען,
אז דער רבי איז אין תפיסה גע-
פאנגען.

געוואלד, שמולצע, איך חלש, איך
בלייב,
עס ציטערט מיר יעדער אבר,
ווען איך וועלט ניט האַבן א קינד,
א ווייב, א ווייב,

וואַלט איך זיך געגראַבן א קבר.
א קינד, א ווייב, א שפּאַס, א קא-
טאָועס,

זיי וועלן קיין מיתה ניט אייננעמען.
זאָלן זיי גיין קלייבן נדבות,
אַבער דער רבי איז אין תפיסה
געפאנגען

טא גראַב מיר אויס א קבר
לעבן רבינס טויער.

קאטערי אימעיעט סאבסטוועני דאס
 ציג קריך נא מאיע דעכע,
 שטעכע ברעכע צאלע דעכע,
 נו מוב קא פאנקא מיראויאי,
 צי טא יושר טאק?
 — סטופאי דוראקו
 — יא סטופע, מי טוקאטשו

3***

ביעדא, ביעדא, ניעמא אַווצו,
 יאקי בעז אַווצו
 דא דאמו פאָדו?
 נעם איך א פידעלע,
 שפיל מיר א לידעלע,
 בעדא, בעדא,
 ניעמא אַווצו!

באנעגן איך א וואָגן שטיינער,
 מיין איך פון שאַף די ביינער,
 נעם איך א פידעלע,
 שפיל מיר א לידעלע.
 ביעדא, ביעדא, ניעמא אַווצו!

באנעגן איך א וואָגן דערנער,
 מיין איך פון שאַף די הערנער,
 נעם איך א פידעלע,
 שפיל מיר א לידעלע.
 ביעדא, ביעדא, ניעמא אַווצו!

ווצר. פּריל. 187, 188
 יידישע פּאָלקס-לידער II ב.

3*

אַ ליד אין העברעאיש, יידיש
 און ווייטרוסיש.
 אלי-גאט-טאָ באַגא

דער רבי:
 מיינע ליבע חסידים, לערן,
 לאַזט מיר אַ ביסעלע שלאַפן,
 איך בין זייער שלעפּעריק!

די חסידים:

ניין רבישוי, ניין, רבישוי, ניין!
 עס שטייט אַ פּסוק אין דער תּוּרָה,
 התּגּבּר כּאֲרִי לַעֲבוֹת הַבוֹרָא.

דער רבי: אהובתי זוגתי, שרה
 דבורה

תן לי מים
 לנטלת ידים,
 ללמד בזריוות.
 (די חסידים זינגען א האַפּקעלע).

4*

דער חסידל.

זיצט דער חסידל ביי דער נמרא,
 באַפּט אים אָן אַ יצר הרע

.....

זאָגט דער רבי'לע בים באַס,
 זאָגט די שיקסעלע דאָס דאָס.

XV. יידישע לידער
 אין אנדערע שפראכן.

1**

ראַנאָ אַוּטראַם אַוּטאַוואַי,
 נעגל-וואַסער אַוּמיוואַי
 טלית-תּפּילין נאַקלאַראַי,
 ראַנאָ ווּשקאַלקו פּאַסטופּאַי.

2*

אוי נאָס יעסט בערל דער שוּסטער

6**

מאחד מי יודע'!

אין ליטוויש.

קאזשינאָי ווענע? ווענע אש זשינאָ:

ווענע דעוועס דאנע סעדעס

קאראלאָאי קאראלאָאי,

קאזשינאָי דו? דו אש זשינאָ:

דו טאבליצעס, ווענעס דעוועס דאנע סעדעס,

קאראלאָאי קאראלאָאי.

קאזשינאָי טריס? טריס אש זשינאָי

טריס טאוויאלעס, דו טאבליצעס

א. אז. וו.

קאזשינאָי קאטרעס? קאטרעס אש

זשינאָי:

קאטרעס מאַטערעלעס א. אז. וו.

קאזשינאָי פינקע? פינקע אש זשינאָי

פינקע ביבליע א. אז. וו.

קאזשינאָי שעשע? שעשע אש זשינאָי

שעשע משנה א. אז. וו.

קאזשינאָי שאַפטינע שאַפטינע אש זשינאָי

שאַפטינע דענע שובאטע א. אז. וו.

7*****

מיקיטקא, מיקיטקא,

שטאָ טטיעביע בודיעט,

כודאָ, כודאָ,

טוואַיע דיעלאָ בודיעט.

טיעמדעסיאט ליעט

טי פראַזשיל,

א באַגו

ניע סלוזשיל.

מיקיטקא, מיקיטקא, א. אז. וו.

ניע פאַמאָנט טוואַי דיענגי,

דרך-א וועג-טאָ דראַגאָ,

נער-א יונג-טאָ מלאַדאָ,

ואתן-כ'האָב גענעבן-טאָ דאלאָ,

ואקח-כ'האָב גענומען-טאָ בראַלאָ,

לקחתי-כ'האָב באַקומען-טאָ דאָסטאלאָ.

תנור-אן אויוון-טאָ פעטשקאָ,

גר-א ליכט-טאָ סוועטשקאָ,

תרנגולת-א הינדל-טאָ קורעטשקאָ,

שולחן-א טיש-טאָ סטאַלאָ,

בלה-זאלץ-טאָ סאַלאָ,

שדה-א פעלד-טאָ פאַלאָ.

לחם-ברויט-טאָ כלעבאָ,

שמים-א הימל-טאָ ניעבאָ,

טיסיאטשי רובלי-נאָ פאַטרעבאָ,

דגים-א פיש-טאָ ריבקאָ,

הוט-א פאָדים-טאָ ניקטאָ,

25 קאַפּיעק נאָ פריבּיטקאַ.

5***

ווסטאוואַלאָ חנה ראַנאָ נאָראַניישו.

וואָזבוּדילאָ סוואַיאַ סלובאַ נאָויערניישו,

זאַפאַל טוואַיאַ סוועטשע זאַיאַסניישו

יאַ סאַביע בענדאָ פאַכאַדיט,

סיינא תלמיד-הכּם אוראָזיט.

אוראָזילאָ חנה סיינא וואָזבּרים

טשאַס,

ספּאַכאוואַלאָ אַנאָ יעבאַ וואָלאַטנים

פאַס,

שרה, רבקה, רחל לאָה באַבאוואַלי,

דווי המלך מיט אלע תלמידים מוחלים

בילי,

השם יתברך מיט אלע מלאכים אמן

קאָזאַלי.

פיצם אי גוליאיעם,
אי נא באגו
ניע זאביוואיעם.
מיקיטקא, מיקיטקא, א. א. וו.

ואנחנו ישראל
וואָט טאָק מי זשיוואָס
מי ס'פאָרדאָס וירושלים
פ'משיח צדקנו נאָשים צאָריאָס.

מיקיטקא, מיקיטקא,
שטאָ סטיעביע בודיעט,
כודאָ, כודאָ,
טוואָיע דיעלאַג בודיעט.

ב צ מ ע ר ק ו נ ב ע ן :

(1) א שמחת-תורה-ליד, וועלכע
זינגט זיך אין טשערניגאווער
גרב. (אוקראינע).

(2) וואַר. - מ. קיפּניס.

XVI. מרחמך-לידער.

1*

ליד פון דער מאָביליזאָציע.
דעם ערשטן טאָג פון דער מאָבילי-
זאָציע

איז געוואָרן אַ טומל און אַ גרויס
געוויין
דעם צווייטן טאָג פון דער מאָבילי-
ליזאָציע
זיינען אלע געשעפטן (וואַר. פאָבריקן)
געבליבן שטיין.

גרויסער גאָט, אוי, גאָט אין הימל.

טוואָי מיליאָני,
ליעוואָל אי כוואַראַל
אי פאָמיאָר קאָק דורני.

מיקיטקא, מיקיטקא, א. א. וו.

צעלי גאָד
אי לעוואָל אי כוואַראַל,
אַ ווידוי
ניע סקאָזאַל.

מיקיטקא, מיקיטקא, א. א. וו.
ירידיאָט מלאַך האַדומי
טוואָיע אימיע פּיטאָט,
אַ טי בודיעש
קאָק סטאַל מאַלטשאַט.

מיקיטקא, מיקיטקא, א. א. וו.

די'בית-דין של מעלה
טיעביאָ בודיעט וואָט,
אַ טי בודיעש
הטאָתי סקאָזאַט.

מיקיטקא, מיקיטקא, א. א. וו.

די'בן-הקלע
טיעביאָ בודיעט בנאָט,
שיתין פולסי דגורא
טיעביאָ בודוט דאָוואָט.
מיקיטקא, מיקיטקא, א. א. וו.

ואנחנו ישראל
ניע טאָק, קאָק טי, זשיוואָס,
מי טאָקיר פּראָדוּגטשקי,
וואָדאָטשקע פּיאָס.
מיקיטקא, מיקיטקא, א. א. וו.

פיצם דאָ פּיאָס.

ווינען מיר ביי די אַקאַפּעס בעבליבן
שטיין,

אַ סנאַריאַד איז פאַרבייגעלאָפּן,
איך ליב שוין עלנט ווי אַ שטיין.
וואַר.

די ערשטע קויל האָט מיר געטרעפּן
געבליבן בין איך ווי אַ שטיין.

אין פעלד צו ליבן איז זייער ביטער,
ביטער, מאַמעניו, אוי, ווי דער טויט,
איידער דער סאַניטאַר איז צו מיר
געקומען,
טייכן בלוט איז פון מיר אַרויס.

ווי דער סאַניטאַר איז צו מיר
געקומען,
אַ פּערעוויאַזקע האָט ער מיר געמאַכט,
וויפיל שמערצן איך האָב פאַרליטן,
איידער מ'האַט מיר אין לאַזאַרעט
געבראַכט.

ווי מ'האַט מיר אין לאַזאַרעט געבראַכט,
ליבן ליב איך טויט ווי די וואַנט,
איך וואַלט דאָך וועלן אַ בריוועלע
שרייבן,
נאָר פעלן פעלט מיר די רעכטע
האַנט.

די רעכטע האַנט האָט מען מיר
אַראָפּגענומען,
צום פּאַזיציע וועל איך מער ניט גיין,
איך וואַלט דיר וועלן אַ בריוו אָפּ-
שרייבן,
אַז אינגיכן וועל איך קימען אַהיים.

די מאַמע האָט דעם בריוו געלעזן,
געשלאָגן האָט זי זיך קאַפּ אָן וואַנט.
וויפיל טרערן זי האָט פאַרגאַסן,

וואָס האָסטו אָנגעשיקט אַזאַ מין
שטראַפּ,

מע נעמט אַזוויק (וואַר.—דו האָסט
אַזוויפּגענומען) אַ וועלט מיט מענטשן,
און מע טרייבט זיי (וואַר.—און די
טרייבסט זיי ווי די שאַף).

ווי מיר זיינען צום וואַקזאַל געקומען,
אויפן פּלאַצפאַרמע זיינען מיט גע-
בליבן שטיין,

זייט מיר געזונט, מיינע טרייע עלטערן,
גאָט ווייס, צי מיר וועלן קומען
אַהיים!

ווי דעם טאַטן און ווי דער מאַמען,
זיי האָבן אויסגעהאַדעוועט אַזאַ פאַר-
שוין,

מע טוט אים אָן אין סאַלדאַטסקע
קליידער,
און מע הייסט צום פּאַזיציע גיין.

וואַר.—אוי ווי דעם פּאַטער, אוי
ווי דער מוטער,
ווער עס האָט אַ זון אַזאַ-
פּאַסנאַי,
מע טוט אים אָן די סאַל-
דאַטסקע קליידער
און מע שיקט אים גלייך אין
באַי.

ווי מיר זיינען אין וואַגאַן אַריין,
פּראַשטשאיעט האָבן מיר זיך פאַר-
די הענט,
איידער מיט זיינען צום פּאַזיציע
געקומען—

דריי מאַנאַטן אין איין העמד...

ווי מיר זיינען צום פּאַזיציע געקומען,

די רעכטע האנט פעלן פעלט דאך מיר,
מיט וועלכע כ'קען פארדינען א
שטיקל ברויט,

און בעסער מיר דער ליבער
וואלט אראפגעשיקט א יונגן טויט.

און ליגן ליג איך מיר אין דער
אקאפע,

און כ'היט זיך אויס פון א יונגן טויט,
די ערשטע קויל האט מיר געטראפן,
און געפאלן בין איך ווי א שטיין.

3*

דער פריזיוון.

א.

דער 14-טער יאר איז געקומען,
פאר א זעלנער טן מיר צוגענומען,
דריי טעג אין קאזארמע בעלען,
און קיין עסן ניט געגעבן.

ב.

דריי זיינען פון פאלק אנטלאפן,
די ערשטע קויל האט מיר געטראפן,
ווער וועט גיין נאך מיין לוויה,
נאר דער פערדל, דער געטרייער.

ג.

ווער וועט נאך מיר וויינען און
קלאגן,
ווער וועט נאך מיר קדיש זאגן,
צווישן וועלדער, צווישן פעלדער
ליגט דארטן א געהרגעטער זעלנער.

ד.

מיין מאמע האט צום רויען קרייץ
געשריבן,
אז איר זון איז אין פעלד פארבליבן,
גלייכער וואלט איך נאך אמעריקע
געפאָרן.

ווען זי דערזעט דעם זון אן די
רעכטע האנט.

אן די רעכטע האנט איז זייער ביטער,
ביטער, מאמעניו, אוי ווי דער טויט,
איך וואלט וועלן ארויסגיין אין גאס
פארדינען

אויף מיין שטיקל טרוקן ברויט.

פארשריבן אין ווילנע 1921

2**

וואר.

דעם ערשטן טאג פון דער מאַביליזאציע
איז געוואָרן אַ ברויס געוויין,
אויפן צווייטן טאג פון דער מאַביליזאציע
זיינען אלע פאבריקן געבליבן שטיין.

און וויי צום פאָטער און וויי צו
דער מוטער,
וואָס זיי האָבן אַ זון אַ זאפאָסנאָי,
מע טוט אים אָן די סאָלאַטסקע
קליידער,
און שיקן שיקט מען אים אין באַי.

און ווי ער איז אויף דער פאָזיציע
געקומען,
דריי מאַנאַטן אין אַיין העמד;
און ווי ער איז אויף דער פאָזיציע
געקומען,
גלייך האָט דער פּייער אים פאַרברענט.

און ליגן ליג איך מיר אויף מיין
בעטל,

און טויב בין איך ווי די וואַנט,
כ'קען אייך שרייבן, מיינע ליבע
עלטערן,
אז זעלן פעלט מיר די רעכטע האנט.

ניט קיין ארון, ניט קיין מיטה,
אוי וויין

ניט קיין פאטער, ניט קיין מוטער,
אוי וויין

ניט קיין פאטער, ניט קיין מוטער,
אוי וויין

ווער וועט נאך מיר קריש זאגן,
אוי וויין

ווער וועט נאך מיר ווייגען אין
קלאגן,
אוי וויין

5*

אויפן שלאכטפעלד.

אין א ווינטערדיקע נאכט א קאלטע,
אויפן שלאכטפעלד שיקט מען מיר
ארויס,
די פארסטע פולע האט מיר גע-
טראפן,

געפאלן בין איך ווי א שטיין.
און ווי איך בין ווי א שטיין
געפאלן,

אויף מיין בעטעלע האט מען מיר
ארועקגעלייגט,
צוויי דאקטוירים מיט א סעסטריצע,
זיי ווילן מיר ראטעווען פון טויט.

ליגן ליג איך אויף מיין בעטעלע.
מיין מאמע זי קומט דאך צו מיר,
דער דאקטאר האט אביאזועט,

אז קיינער טאר ניט צווייגן צו מיר.
ליגן ליג איך אויף מיין בעטעלע,

איידער כ'האב פארשפילט מיינע
יונגע יארן.

4*

דער 14-טער יאר.

דער 14-טער יאר איז אנגעקומען,
אוי וויין

דער 14-טער יאר איז אנגעקומען,
האט מען מיר אין זאפאט גענומען,
אוי וויין

אין די קאזארמעס זייגען מיר גע-
זעסן,

ניט געטרוקען, ניט גענעסן,
אוי וויין

אויף די קארפאטן זייגען מיר גע-
קראכן,
דער ערשטער קויל האט מיר גע-
טראפן,

אוי וויין

אך, איר ווילדע, גרינע פעלדער,
איר ליגט באשאטן מיט קוילן, מיט
זעלנער,

אוי וויין

איר ליגט באשאטן מיט א יידישן
זעלנער,

אוי וויין

און דער אויער ביי אים צעריסן,
אוי וויין

אין דער אויער ביי אים צעריסן,
פון זיינע וואונדן טוט בלוט פליסן,
אוי וויין

פאר אונז איז דאס א בלוטיקער
שפאס.

ג.

אין קאמיטעט נאך די ברויט
עס קומט אן מיט דעם טויט,
ווען מע פארשפעטיקט אויף 15
מינוט.

מע גיט אייך צו ערקלערן,
אז מע פארשפעטיקט וואס קען ווערן,
אז ס'גיט זיך אין פנים דאס בלוט.

ד.

דו מוזט היטן די צייטן,
אויב דו ווילסט זיין גלייך מיט לייטן,
ווען דו ווילסט זיצן מיט אלעמען
ביים טיש.
דו דארפט אויף קיינעם גיט קוקן,
פאר קיינעם זיך גיט בוקן,
אפילו ווען מע טרעט דיר אויף די
פיס.

ה.

אין קיך נאך די זופ,
עס הערט זיך עס פעלט בולבע, עס
פעלט קרופ,
אזא מול אויף זיי וואס פאר א זופ.
דארט האט זיך איינגעשעפעט איינער
ווי א פיאווקע,
גיט מיר א ביסל א דאבאווקע,
דארט איז געווארן איינעם גיט גוט.
ו.

דארט שטייט אונזער שינפאנפאנטשיק,
דער ארויסגעבער פון די מיטאגן
אבראמטשיק,
ער שטייט און קלערט וואס איז דאס
פאר א וועלט,

מען קען קיינמאל די יידן
גיט שטעלן צופרידן,

מיין פלה זי קומט צו מיר,
לייב צו דיין אויער צו מיין הארצן,
וועסטו הערן ווי די פולע ליגט
אין מיר.

שטארבן שטארב איך אויף מיין
בעטעלע,

און מיטגעמען וועל איך דיר גיט,
אין דרערד וועט פוילן מיינע ביי-
נער,

און דיר פאר א צווייטן וועט זיין
גוט.

וואס טויב מיר דיר פאר א צווייטן,
אז דו שטארבסט דאך אוועק,
דריי יאר ווי מיר שפילן א ליבע,
דריי יאר ווי איין טאג.

6.

דאס ליד פון די קאוונער
גרושים.

א.

אין שוסטערשע קלייזעלע
דארט איז אונזער הייזעלע,
דארט איז אונזער גאנצע שטוב.
מיר זייגען פון שטוב פארלארן
פארוואגלט געווארן.
אזוי ווי אין א פינסטערע גרוב.

ב.

עס קומט יעדער טאג דער שמש,
ער טרייבט אונז צו די מאמעס
ער שטראסעט און בעט ביי אונז דעם
פאס.

פאר אים איז א פארבעניגן,
ווען ער טוט זיך מיט אינז קריגן,

אויף מאַרנן פרי טרען מיר גיין צו
 דער אַרבעט,
 דער טאָג ערוואַכט גאַנץ זייער הייס,
 ווי מיר האָבן גענומען די לאַרעס
 שיטן,
 אזוי האָט זיך גענומען גיטן
 טייכן שווייס.

ווי מיר האָבן פיר לאַרעס אָנגעשאַטן
 אזוי זיינען מיר פאַרבליבן שטיין,
 דאָ איז אָנגעקומען דער פעטפעבל
 און אַ פּאָרע מאַכן מוזן מיר גיין.

ווי מיר זיינען אין בודע געזעסן,
 די האַרץ האָט אונז פאַרקוועטשט ווי
 אַ שטיין,
 דאָ איז דאָך אָנגעקומען דער פעט-
 פעבל,
 אז צו דער אַרבעט מוזן מיר וויי-
 דער גיין.

ווי מיר זיינען צו דער אַרבעט
 געגאַנגען,
 ערד איז פאַראַן זייער פיל,
 דאָ איז דאָך אָנגעפאַרן דער פעט-
 פעבל,
 אז 18 ליאַרעס איז אייער ציל.

אויף מאַרנן פרי איז אַ רעגן און
 אַ בלאַטע,
 און די 18 לאַרעס מוז פול זיין,
 גאָט דו ליבער, גאָט דו טרייער,
 ווי קענסטו צווען פון אונז דעם פיין.

אויב די שטרעקע וועט פאַרטיק ווערן,
 אייסזען וועט זי ווי אַ זידן קלייד,
 און מיר וועלן ליגן אין די בעטלעד

אַפילו ווען עס קאָסט גיט קיין געלט.
 ז.

ביי רעספּיציענען אין קעלער,
 מען קען דאָרט באַקומען אַ פעלער,
 עס ריגט און קאַפעט פון די ווענט,
 עס הערט זיך געשרייען,
 גיט טיי, רב חיים,
 מען רייסט און מען כאַפט פון די הענט.

ליד פון די קאָווער גרושים גע-
 שאַפן געוואָרן אין ווילקאַמיר אין
 יאָר 1915.

7*

ליד פון דער צוואַנג-אַרבעט.
 (פאַר דער צייט פון די דייטשן).
 שילטן שילט איך דעם טאָג פון מיין
 געבאַרן,
 שילטן שילט איך אים גאַר אַצינד,
 ניכיי וואָלט מיר מיין מוטער באַגראַבן,
 בשעת איך בין געוועזן אַ קליין קינד.

בשעת איך בין אַ קליין קינד געוועזן,
 פון אַ שטערקע מאַכן האָב איך
 גיט געוואוסט;
 היינט, אז איך בין עלטער געוואָרן,
 פון צעשטערקאָרע האָב איך
 זיך דערוואוסט.

ווי איך בין אין צעשטערקאָרע
 געקומען,
 אין די באַראַקעס האָט מען אונז
 אַריינגעפירט;
 אזוי האָבן מיר זיך גענומען באַטראַכטן,
 אזוי ווי אַרעטטאַנטן זיינען מיר
 אַרעסטירט.

דער ארבעט, איר וואָס פּרעסט אונזער זאָלץ און ברויט. אַך, ווי קאַנען מיר צו דער אַרבעט גיין, ווען מיר שפּירן שוין דעם טעם פון טויט.

היימאַט, היימאַט, מיין פאַמיליע, ווי קענט איר מיר פון זינען אַרויס. ביי מיין טרינקען און עסן קאַן איך ווייל מיין האַרץ איז אין מיר פאַר-שטיינט.

אַך, ווען וועט שוין די זון פאַר אונז אויפשטיינען, און ווען וועלן מיר קענען פון פּלען אַרויס, די זון זי וועט פאַר אונז אויפשטיינען, און ווען וועלן מיר קענען פון פּלען אַרויס, די זון זי וועט פאַר אונז אויפ-שטיינען.

און ווען וועלן מיר שוין קאַנען די היימאַט זען.

עמלקים איר טיראַנען, וועלכע האָבן אונזער פּרייהייט גע-רויבט, פאַרניכט זאָל ווערן זייערע לענדער, און צושמעטערט זאָל ווערן זייער קייסערס קרוין.

א ד ע ל מ אן.

9*

דער דייטשעל.

18 גאַט וועט געבן עס וועט זיך

קראַנקע און ראַנגלען וועלן מיר זיך מיטן טויט.

אויב מיר וועלן אַמאָל שטאַרבן, פּירן וועט מען אונז פאַרביי דעם הויפטמאַנס טיר, אַ צוויי דריי טריט וועט ער אונז באַגלייטן און אומקערן וועט ער זיך אויף זיין קוואַרטיר.

ו ו י ל נ ע 1920.

8

אַ ליד פון צוואַנג-אַרבעט.

דאַרט אין ניישטאַט אין די באַראַקן. דאַרט ליגט דער צוואַנגס-אַרבעטער און וויינט, צו זיין גרויסן אומגליק איז ניטאָ קיין בלייבן. ווייל זיין האַרץ איז אין אים פאַר-שטיינט.

ווי מען האָט אים פון זיין היים, אַרויסגעטריבן,

און קיין ניישטאַט אין פּלען גע-בראַכט,

צובראַכן זיין האַרץ און זיינע גע-פילן,

און פון זיין קערפּער איין סקעלעט געמאַכט.

ער לייגט זיין קערפּער אויף די האַרטע גאַרע,

וועלכע ס'דריקט זיינע ביינער אויס,

צי זאָל ער אַרומגיין, קען ער אויף די פּיס ניט שטיין,

אַך לויט שרייען די מערדער-מאַ

און פאר א דייטשל האסטו מיר
פארביטן.

אויף כפרות דארף איך זיך מיט דיין
דייטשל
פאר אן ארנטלעכע וועל איך אויס-
לעבן מיין וועלט,
אוי, איך קוק שוין ניט אויף דיינע
קליידער,
איך דארף שוין ניט דיין געלט.

XVII. פארשיידענע.

1*

בין איך מיר א יידעלע ווי אלע יידן,
בין איך מיר א יידעלע מיט אלעמען
גלייך,
בין איך מיר א יידעלע מיט זיך
צופרידן,
סיי בין איך אריים, סיי בין איך רייך.

2**

בארען באראן,
צען קישקעס נדן,
א טלית און קיטל
א פארך אונטערן היטל.
אסיפאָוויטש, מינסק. גוב.

3*

בתולה נשאת,
גיב א פלאשו
נאָר אינגאנצן
לאַמיר טאנצן,
לאַמיר זינגען,
לאַמיר שפּרינגען,
ביון העלן טאָג,
דער רבי זאָגט—

ענדיקן די מלחמה,
עס וועט זיך עפענען פאר מיר אלע
וועגן,
אוי אין שטאמבל* מאמע וועל איך
אוועקפארן,
איך וועל געפינען ביי מיין ווייבל
א פארמעגן.

און ווי איך בין אין שטאמבל געקומען,
בין איך געבליבן שטיין ביי דער באַן,
אוי, א גוטער ברודער האָט מיר
באגענוגט,
מיין ווייבל האָט א דייטשל פאר א
מאן.

און ווי איך בין צו איר אריינג-
געגאנגען,
אזוי בין איך געבליבן שטיין ביי
דער טיר,
אוי, די יענער מיט די די דינער
טוען פּרעגן, וואָס וויל דער אַרימאָן
פון איר.

אין ווי איך בין צו איר צוגעגאנגען,
אזוי האָב איך איר גיט דערקענט.
אוי, זי ווארפט זיך אין די זיידענע
כאלאטן.

און גאלד און זילבער טראַגט זי
אויף אירע הענט.

טו, קום צווער, דו קעצעלע מיינע,
צו דען האָסטו פאר מיר אזוי פיל
געליטן,
און דריי יאָר אין די אַקאָפּעס אַפּ-
געלעגן.

(*) גיט דייטלעך.

מע מאגא

מערעטש 1913

4*

צווישן בע-ב און טאָלן
 שטייען צוויי וואַנשאַלן
 און מאַלן און מאַלן.
 אַ באַנצע נאכט
 ביז זייגער אכט.
 גייען צו באַזאכט
 צוויי שקצים
 אַנגעטאָן ווי פּריצימ.
 אין מייטקעס שמאַלע
 מיט אַ קירצע פּאַלע
 און מאַכן אַ התחלה
 אויף אַ פּולע פּלאַש
 פּול מיט ייִש.
 אַ קלעצל אַרײַן
 אַ קלעצל אַרויס.
 די מעשה איז אויס.

מערעטש 1912

5*

ווייל איך עסן,
 עסט מיין ווייב,
 ווייל איך טרינקען,
 טרינקט מיין ווייב,
 א. א. וו.

מערעטש, ווילנער גוב. 1912

6*

צוואַנציק קאַפּיקעס האָב איך,
 און צען וועל איך לייען,
 מיר וועלן נעמען אַ װאַרשטשיק
 און וועלן זיך קאַטאַיען.

7*

אין טראַקטיר איז אויך פּיל בעסער,
 עס קומען אָן זויפּער, פּרעמער,
 מיַעסט קאַטלעטן, בראַנפּן, ביר
 און באַצאַלן - איז דורכן הינטערטיר.
 ש. ש א ר א פ א ן.

8*

איך דאַרף אין טעאַטער ניט לויפּן
 איך דאַרף קיין בילעטן ניט קויפּן,
 איך גיי אַרײַן צו זיך אין שטוב
 האָב איך אַ טעאַטער;
 איין קינד קריטשעט,
 דאָס אַנדערע קרויטשעט,
 איך האָב זיך אָן אייגענעם טעאַטער.

ביוטו, מיין קינד אַ זאַטער -
 טאָ זען זיך תהילים זאָגן,
 וואָס דאַרפסטו דעם טעאַטער?
 זאָל ער גיין מיט אַלדע קלאָגן.
 מ'נעמט אַ יידישע שטוב
 און מ'רייסט אַראָפּ די מזוזות,
 און מ'גיט אַ נאַמען קלוב
 און מ'זיצט מיטן היילן קאַפּ.

9*

— חיה שרהלע, חיה שרהלע,
 וואו ביסטו בעוועזן?
 — איך בין בעוועזן אין באַרטן.
 — חיה שרהלע, חיה שרהלע,
 וואו ביסטו בעוועזן?
 — איך האָב בעשפּילט מיט משה
 מאַטקען אין קאַרטן.

 דאַמבראַוויץ, וואַל, גוב. מו ש ע ר.

• • • • •

12***

די קצבטע פון יאטקע
 האט א מיידל ביילקע,
 טראגט זי א רויטע קליידל
 מיט א רויטע פאטשיילקע.
 — הער, ביילקע, איך וועל דיר
 עפעס פרעגן,
 ווער איז דער בחור, וואס שטייט
 אנטקעגן?
 געהערט פון לאה ת.ם.

13

פּאָלקע באַפּאַצקע.

(די יידישע ווערטער פון דעם טאנץ)
 צו חוקען זאָגט די מאמע:
 וואָס ביטטו מיר געוואָרן פאר א
 דאמע,

דו גייסט ארום שפּאַצירן
 מיט פרעמדע קאוואלירן,
 חוקע די מערזאווקע,
 מיט די שליאַפּקע אָן אַ זייט,
 דו גייסט ארום שפּאַצירן וואָס
 מיט פרעמדע יונגע לייט.
 ס'ע גייע ב'ן.

14*

פּאָלקע טאַנצן.

פּאָלקע טאַנצן בין איך גערן,
 האָב איך גיט אַזעלכע הערן,
 אַזעלכע הערן זאָ ווי דו,
 טרעט איך מיטן קנאַפּל צו.
 הערן, וואָס גייען ווייסע האַנטשן,
 מיט די גיי איך אַ פּאָלקע טאַנצן.

וואַר. א—ן "פּאַקס" 1-6

10*

אַמאָל איז געגאַנגען אַ יידענע דורכן
 טויער,
 האָט זי פּאַרלאָרן אַ קאַשיק מיט
 אייער.
 זי איז געגאַנגען און געקלאָגט
 און קיינעם האָט וועגן איר גיט
 געאַרט,
 דערבאַך האָט זי זיך פּונאַנדערגע-
 לאַכט,
 טראַ לאַ לאַ לאַ לאַ לאַ לאַ.

אוי, איר מיידעלעך, איר ליידאַטש-
 קעט,
 גיט מיר אָפּ מיינע פיינע צאַצקעס,
 טראַ לאַ לאַ לאַ לאַ לאַ לאַ.

איך קען דיר שווערן אויף מיינע
 באַמנות,
 צו דעם רבינס ייִבל איז געלעבן
 קראַנק אין טויט סכּנות,
 איך קען דיר שווערן אויף מיין
 געוונט,
 צו מיין ליבער קינד איז שוין גע-
 וונט.

• • • • •

11**

גייט אַ מיידעלע גאַנץ באַזאַכט,
 איינס, צוויי, דריי—
 טיילצו!
 און דאַר איז זי ווי אַ שפּאַן,
 און אין ברזים טראַגט זי קליידער אַ?
 איינס, צוויי, דריי—
 טיילצו!

טא בני מיט אלדע קלעגן

19*

האָפּ טשיק בריינע,
איך האָב צו דיר אַ טענה,
דו ביטט ביט מיינע,
איך בין ביט דיינע!

שלום עליכם, "יאָסעלע סאַלאַוויטש"
וואַר. "כהן"

20

בעיטע, שילער אונט איך,
ווי פאסט זיך דאס צוזאנן?
בעיטע שרייב שיינע בעדיכטע,
שילעך שרייב שיינע בעשיכטע,
און איך האָב שיינע בעזיכטע.

באַרנשטיין, קראָקע.

געזעצט פון אַ 42 יאַריקער
"ידישער פרוי."

די אָנגערופענע דייטשע שריפט-
שטעלער זיינען זייער פאַפולעך אין
באַליציע.

21*

איך קען אַ מיידלע יענטע,
זי האָט אַ שמאַלע פענטע,
זי דרייט זיך הין און הער,
מע רופט איר סאַנטע קלעך.

22

וואָס לעב איך אויף דער וועלט
פינף דעם זיינער פאַרטאָג
בין איך צו די וואַסער בעשטעלט.
פול די פלים וואַסער,
אַז די רייפן פאַלן אַראָפּ.

15*

ביי דעם עסן גיב איך אַ שטאַך,
ביי דעם טרינקען אַדאָי,
איך לעב מיר אָפּ די גאַנצע וואָך
מיט דער שענסטער מאַדע.

• • • • •

16*

אַ.
קוקרעקו איז אַ האָן,
ווי די מעשה הויבט זיך אָן,
אייכאַ גיעקאַוואַג,
טשאַרנאַ יאַסנאַ האַלקאַ,
טשיסטאַ מאַיאַ פאַלקאַ.

ב.

טאַטע מאַמע, קויף אַ פאַן,
וועלן מיר טאַנצן אין איין קאַן,
אייכאַ גיעקאַוואַג,
טשאַרנאַ יאַסנאַ האַלקאַ,
טשיסטאַ מאַיאַ פאַלקאַ.

17*

אַרויס אַ נייע מאַדע.

אַרויס אַ נייע מאַדע
זייענע טיכלעך אויפן האַלז,
די לייטישע מענטשן טאַר מען ניט
בלויבן,
זיי זיינען אַלע פאַלש.

• • • • •
• • • • •

וואַר. ד. א-ן 7 "פּונקט"]

18*

וויילסטו זיין אַ זאַטער,
טאַ זעץ זיך מהלים זאַגן,
וויילסטו גיין אין טעאַטער,

דעם טשאטאָוואָזי דירה-געלט.
דעם גאַרדאָוואָזי דירה-געלט
מוז מען צאָלן.

וואַר. — בהן.

25*

שניידערל.

בין איך מיר אַ שניידערל אַ גוטער,
נײַ איך מיר און נײַ אַ פוטער,
זרײַ איך מיר אַזער, זרײַ איך מיר
אַהין.

געם איך אַ האַלב אַרשין.

בין איך מיר אַ שניידערל אַ גוטער,
נײַ איך מיר און נײַ אַ פוטער
כ׳געם אַרויס די גוטע וואַטע,
נײַ אַרײַן אָן אַלטע שמאַטע.

(פאַרשריבן בײַ די ווילנער קינג
דער, וואָס זײַנען געוועזן אין וואַר-
שעווער אינטערנאַט).

26***

אַ שמיסער אַ דיקער,
אַ גרויסער שפור, איז אין וואַרשע בעפאַרן,
האַט ער דעם וואַגן פאַרלאָרן,
איך בין אַ בעל-עגלה,
איך קלאַג מיט אַ יללה,
וואָס מ׳האַט מיר די פּרנסה געגעבן,
מסתמא בין איך ווערט,
עס איז מיר באַשערט.

27

ווי עס קומט נאָויראַק,
געוואָרן בראַנפן אַכט גראַשן אַ
קרוטשאַק.

סטייעט פאַר אײַגעם קיין וואַסער ניט,
קריג איך אין קאַפּ.

לונסקיי.

23***

אַ שמחת-תורה קדיש.

(צו זינגען מיטן ניגון פון קדיש
של געילה)

אַז מיר וועלן גוט זיין
און מיר וועלן פרום זיין,
וועט מען אונז ניט שמייסן.
אַבער אַז מיר וועלן ניט גוט זיין
און ניט פרום זיין,
וועט מען אונז יע שמייסן.
דעריבער מוז מען גוט זיין
און פרום זיין
מע וואָל ניט שמייסן

בעהערט פון אליעזר בן
שמאַרגאַן, ווילנ. גוב.

24***

(אַ ווילנער לידל, וואָס די קאַטע-
רייבטשיקעס פלעגן אַמאַל שפילן
אויף די הויפן).

הערט אויס בריינע,
איך האָב צו אײך אַ טענה,
אַז איר צאָלט ניט קיין דירה געלט,
איז די דירה מיינע.

גײט אַרײַן דער באַלעבאַס,
געמט אַראָפּ די שליאַפע,
אַז מע צאָלט ניט קיין דירה-געלט,
וואַרפט מען אַרויס די קאַנאַפע.

דירה-געלט,
דעם באַלעבאַס דירה-געלט.

אויף דער גלעזעלע בראַנפן
מאָכן מיר „ה' אלהינו";
אזוי האָבן אונז געהייסן
אונזערע אבות אבותינו.

אויף דער גלעזעלע בראַנפן
מאָכן מיר „מלך";
אזוי האָט אונז געהייסן
דער זיידע מתושלח.

אויף דער גלעזעלע בראַנפן
מאָכן מיר „העולם"
ווער עס טרינקט שמחת-תורה קיין
בראַנפן גיט,
איז אַ ליימענער בולם.

אויף דער גלעזעלע בראַנפן
מאָכן מיר „שהכל נהיה בדברו"
ווער עס טרינקט שמחת-תורה קיין
בראַנפן גיט,

טויג אויף אַ פּפּרה.
וואַר. ג. — מ.

30*

ליד פון דער משקה.

משקה לאַמיר טרינקען, ברידער,
מיר זאָלן זוכה זיין צו טרינקען
ווידער,

לאַמיר ברידער טרינקען משקה,
מיר לעבן גאַר פון איר לאַסקע.

ווען די משקה וואָלט אונז געפּעלט,
וואָס וואָלטן מיר געטויגט אויף דעה
וועלט,

די משקה טו איך ערלעך האַלטן,
איך שטיי פאַר איר ווי פאַר אַן
אַלטן.

עס קאָכט אין די גאַסן ווי אין
אַ קעסל,
יעדערער געלאָפּן מיט אַ פּלעשל.

28***

אויף די גלעזעלע בראַנפן.

אויף די גלעזעלע בראַנפן מאָכן מיר
„ברוך",
אזוי שטייט דער דין אין שלחן ערוך.

אויף די גלעזעלע בראַנפן מאָכן מיר
„אתה",
בראַנפן האָט געטרונקען אברהם
אונזער טאַטע.

אויף די גלעזעלע בראַנפן מאָכן מיר
„אדיישעם",
יער וואָס טרינקט גיט קיין בראַנפן,
זאָל זיגן אין אַ קאַליישעם.

אויף די גלעזעלע בראַנפן מאָכן מיר
„אלהינו",
בראַנפן האָבן געטרונקען אונזערע
אַבות אבותינו.

אויף די גלעזעלע בראַנפן מאָכן מיר
„מלך",
בראַנפן האָט געטרונקען אונזער
זיידע מתושלח.

וואַר. ג. מ. 370.

29**

אויף דער גלעזעלע בראַנפן
מאָכן מיר „ברוך אתה";

ווער עס טרינקט שמחת-תורה קיין
בראַנפן גיט,

איז דאָך אַ שוטה.

האב איך צו משקה בעקראָנג אַ לוסט,
איך האָב שוין ניט געוואָלט עסן די
מאמעס קאשקע,
איך האָב נאָר געוואָלט טרינקען
משקה.

צו מיין בר-מצווה האָט מען מיר
בעהייסן טרינקען אַן אַ שיעור,
ווייל די מצווה איז דאָס די ברעסטע,
צו טרינקען משקה נאָר דאָס בעסטע.

ווען איך טרינק מיר אויס אַ גלעזל
דריי,
דאָן בין איך פון אלע מצוות פריי,
ווען מ'וויל מיר פאר עפעס שטראָפן,
זאָג איך, איך בין נאָך ניט אויס-
געשלאָפן.

בשעת מ'האָט מיר צו דער חופה
געבראַכט,
— וואָס דאַרף איך די צרה? — האָב
איך געטראַכט.
מ'האָט באלד די משקה געבראַכט צו
טראָגן,
די זיבן ברכות אויף משקה צו זאָגן.

זאָג מיר, דו משקה, די קלוגע
דבורים,
שטיי רואיק ביי דער חופה און האָב
ניט קיין יסורים,
ווען דיין ווייב פארדרייט דעם גאָז,
טרינק נאָר אויס אַ גרויסע גלאָז.

ווען דיין ווייב ניט אַ געשריי,
טרינק נאָר אויס איינס און צוויי.
זאָל זי שרייען און ניט אויפהערן,
דו זאָלסט די משקה אריינקערן.

ווייל זי האָט געקענט מיין עלטער-
באָבן,

די באַבע פלעגט דאָס אויך לייב
האָבן,
ווען דער שדכן איז געקומען צו
מיין זיידן,
דעם טאָטן מיט דער מאמען אַ שידוך
ריידן.

מ'האָט גערעדט און גערעדט און
ס'איז געוואָרן נישט,
ביז וואנען די משקה האָט זיך ניט
אַריינגעמישט.

צוליב דער משקה איז דער שידוך
געוואָרן געשלאָסן,
דער טאָטע איז געוואָרן דער מאמעס
אַ חתן.

פון ביידע צדדים איז גון געווען,
צען טעפ משקה מיט אַ גילדן צען.
מ'האָט באלד די חתונה געמאַכט,
מ'האָט געטרונקען משקה אַ גאַנצע
נאַכט.

אוליב דער משקה האָט דער טאָטע
די מאמען גענומען,
און צוליב דער משקה בין איך אויף
דער וועלט געקומען.

איך געדענק אויף מיין ברית,
איז די משקה ניט אַראָפּ פון טיש.
אלע האָבן געשריען מזל טוב,
דאָס קינד זאָל לעבן און זיין אַ רב,
דעריבער טרינק איך אַ רוב פוס,
דאָס רוב טרינק איך גאָר אַן אַ מאָס.

בשעת מ'האָט מיר אנטווייגט פון
מיין מוטערס ברוסט,

דורך משקה ווערט יעדערער שטאָלץ
און פריילעך,
פון אן אונטער שמש ווערט אַ מלך,
דורך משקה האָט לוט גענומען
זיינע טעכטער,
און האָט געמאכט פאר דער וועלט
אַ געלעכטער.

31***

ברוך אלהינו שבראנו לכבודו
טוען מיר אלע טאָג באַנייען,
אַ גאנצע וואָך האַרעווע איך דאָך
און אויף שבת ביי איך לייען.

און צו לייען און צו לייען און צו
לייען.

אבי ניט ביי אַ דלפון,
אָן ברויט קען מען זיך באַנייען
אַבער ניט אָן בראַנפן.

און די בראַנפן און די בראַנפן און
די בראַנפן,

דאָס איז מיין נחמה,
אַז איך מאַך אַ שנאָפס נאָך אַ שנאָפס,
דערקויק איך מיין בשמה.

און די נשמה און די נשמה און די
נשמה,

זאָל זיין ביי מיר אינגאָנצן,
אַז איך מאַך אַ שנאָפס נאָך אַ שנאָפס,
ביי איך אַוועק טאַנצן.

און צו טאַנצן און צו טאַנצן און צו
טאַנצן.

אין דערצו טו איך טויגן,
אַז איך מאַך אַ שנאָפס נאָך אַ שנאָפס,
עפנט זיך ביי מיר די אויגן.

אַט צווי איז אויך פאַרציטן געווען,
וואָרים דער עץ-הדעת איז אַ ווייב.
שטאָק געווען,

חיה האָט אדמען אַיינגערערט,
אַז טרינקען משקה איז ניט קיין חטאָ.

ווען אדם וואָלט חלילה תוהן ניט
ליבן,
וואָלט ער איר באלד אַרויסגעטריבן,
ווען עס איז די צייט ניט גוט,
טרינק נאָר משקה און פאַרליר ניט
קיין מוט.

מיר האָבן דערציילט אַלטע לייט,
אַז גוט וועט נאָך זיין אין משיח
צייט,
די משקה וועט זיין פאַר אַרים און
רייך,
די משקה וועט זיין אין יעדער טייך.

איך האָב ליב די משקה מיט איר
זיסן לשון,
אמת, איך גיב פאַר איר מיין לעצטן
גראַשן,
נאָר זאָל שוין זיין ווי עס איז,
איך וויל טרינקען משקה און צאָלן
אַקציו.

אַ, זאָל די משקה ווי טייכן וואַסער
לויפן,

איך קען מיר די משקה אין רע-
סטאָראַן קויפן,
די מצוה פון דער משקה בין איך
תמיד מקיים,

און מאַך מיר אַלע וויילע לחיים!
לחיים!

און אז די צימבלענדיקע צימבלעך
האָבן צימבלענדיק געצימבלט
האָבן צימבלענדיק געצימבלט האָבן זיי.
(צוויי מאל)

אז דער רבי אלימלך און אַז. וו.
האָט ער אָפּגעמאַכט הברלה און דער
שמשל נפתלי
איז געבאָנען נאָך די פּיילעך די צוויי.

און אז די פּיילענדיקע פּיילעך
האָבן פּיילענדיק געפּיילט
האָבן פּיילענדיק געפּיילט האָבן זיי.
(צוויי מאל).

באמערקונגען:

- (1) דערצו איז פאַרצן זייער אַ
שיינע מעלאָדיע.
- (2) באַקומען פון איינער אין
רעטן-רוסלאַנד אין יאָר 1921.

33****

ווי נאָט האָט באַשאַפן
הימל און ערד,
אזוי האָט ער באַשאַפן
גראַז אויף דער ערד.

ווי ער האָט באַשאַפן
גראַז אויף דער ערד,
אזוי האָט ער באַשאַפן
אָדמען אויף דער וועלט.

ווי ער האָט באַשאַפן
אָדמען אויף דער וועלט,
אזוי האָט ער אים געלאָזן
אויפן פּרייען פעלד אליין.

און די אויגן און די אויגן און די
אויגן,
זאָל זיי ניט שאַטן קיין עין-הרע,
אז איך מאַך אַ שנאַפּט נאָך אַ שנאַפּט,
מאָך איך שהפל נהיה מדברו.

און שהפל און שהפל און שהפל,
אַכּי ניט אויף מים,
אז איך מאַך אַ שנאַפּט נאָך אַ שנאַפּט,
זאָג איך מיר לחיים.

- באמערקונגען:
(1) ס'זינגט זיך אין מאַהיליעווער
גוב. (ווייטרוסלאַנד).
- (2) געהערט פון אַ געקומענעם
פון אוקראַינע.

32****

אז דער רבי אלימלך איז געוואָרן
זייער פּריילעך,
איז געוואָרן זייער פּריילעך אלימלך;
(דריי מאל)

האָט ער אויסגעטאָן די תּפּילין, און
האָט אויסגעווישט די ברילן
און געשיקט נאָך די פּירלעך די צוויי.
און אז די פּירלענדיקע פּירלעך
האָבן פּירלענדיק געפּירלט,
האָבן פּירלענדיק געפּירלט האָבן זיי.
(צוויי מאל)

אז דער רבי אלימלך און אַז. וו.
האָט ער אויסגעטאָן דעם קיטל און
האָט אָנגעטאָן די היטל
און געשיקט נאָך די צימבלעך
די צוויי.

גאָט דו ליב
גאָט דו מיין,
ניט איך בין שולדיק.
מיין פרוי חוה רעדט מיר ציין.

איז גאָט אַראָפּ
מיט גרויס ברומען;
—אך דו ביזע חוה,
ווי טוסט זיך דאָ געפינען?
דערפאר זאָלסטו דינע קינדער שווער
געווינען.

34

דאַרטן אין טורמע הינטער די גראַבע
וועגט
זיצט געבעך אַ מאַן אַיינער אַליין,
די קאָפּ אַנגעשפּאַרט אונטער די
דאַרע הענט
און ער זינגט אַ ליד, וואָס די
האַרץ קען צוגיין.
אוי, די פּרייע וועלט איז פאַר אים
פאַרשטעלט,
ער קען ניט אויפן גאַס אַרויסגיין,
דער הייליקער גייסט, ער לאָזט אים
ניט רוען
אפילו אין קאַרצער אויך.
שטענדיק קומט ער צו אים צופליען
און צומישט אים זיינע רעיונות מיט
זיין מוח.

שטעל איך זיך מיט מיין גייסט-
לעכער שטימע

פּראָסטראַנסטרוואַ איז פאַר אים צו קליין,
פאַרדינען.

אזוי האָט ער אויסגעשניטן
זיין פרוי חוה פון זיין ביין.

ווי גאָט האָט אויסגעשניטן
זיין פרוי חוה פון זיין ביין,
אזוי האָט זי אַנגעהויבן
צו שפּילן און צו לאַכן.

ווי זי האָט אַנגעהויבן
צו שפּילן און צו לאַכן,
האַט זיך אַדם אַנגעהויבן
פון שלאָף אויפצוואַכן.

אַדם דו ליב,
אַדם דו מיין,
קום, לאָמיר גיין
אין גן-עדן שפּאַצירן אַריין.

ווי זיי האָבן אַפּגעשלאָסן
דעם ערשטן שליסל,
האַבן זיי דערזען
אַן עפל אַ זיסן.

ווי זיי האָבן פאַרוזכט,
ווי דער עפל איז זיס;
אזוי האָבן זיי פאַרשטאַנען,
ווי נאַקעט זיי איז.

איז גאָט אַראָפּ
מיט גרויס ברומען;
—אך דו בייער אַדם,
ווי טוסט זיך דאָ געפינען?
דערפאר זאָלסטו דיין ברויט שווער
פאַרדינען.

ווינקלען, א פינפטער גייט צו צו יע-
 דערן פון זיי און פרעגט:
 קאמער, קאמער,
 קאמער הויז?
 יעדערער שיקט אים אפ מיט אן
 צנטפער:

שייטער פייטער
 יענער הויז!
 אין דער צייט ווען ער קערט
 זיך אפ צו אן אנדערן, בייטן זיך
 דערווייל די הינטערשטע מיט די
 עהטער. ער דארף דאס האבן אין
 זינען און זיך פארקאפן אן ארט.
 אויב דאס גיט זיך אים אײן, בלייבט
 אן אנדערער אויסן און יענער דארף
 ביין פרעגן.

זע נומ. 6.

3**
 וואר. צום נומ. 1 פון די קינדערלידער.
 קאראהאד, קאראהאד,
 עפנט זיך דער טויער.
 ווער פארט, ווער פארט?
 דער קיסר מיט די קינדערליך.
 אין וואס גייען זיי אנגעטאן?
 אין גאלד און אין זילבער.
 אויבן אן
 שטייט דער האן,
 אין די לאפטשעס
 אנגעטאן.

2-טער וואר. 4**
 קאראהאד, קאראהאד,
 עפנט זיך דער טויער,
 ווער פארט, ווער פארט?
 דער קיסר מיט די קינדערליך.
 אין וואס גייען זיי אנגעטאן?

צום עשאפט וועל איך גיין.
 א ברוכשטיק פון א ליד.
 וואריאנטן אין דער זאמלונג „אר-
 בעט און פרייהייט“ פון ש. לעמאן
 אפמט. VI.

צוגעקומען אין משך פון זעצן.
 שפילן. * 1
 א פייגעלע פליטן..
 (א שפיל פאח קלענערע קינדער).
 אלע אנטזיילבמער זיצן ארום טיש,
 און האלטן אויפן טיש דעם אנוויי-
 זונגס-פינגער.

איבער הייבט אן:
 א פייגעלע פליטן—
 זאגט ער גיך און הייבט אויף
 דעם פינגער אינדערהיין.
 אלע טוען אים נאך און הייבן
 אויף אינדערהיין די פינגער.
 א באווייז, אז זיי זיינען מספים מיט
 דעם, וואס ער זאגט.
 א מענטש הערט—זאגט דער ער-
 שטער נאך גיכער ווי פריער.
 די פינגער הייבן זיך ווידער אינ-
 דערהיין.

— א טאפ לאקשן פליטן!
 ווידער הייבן זיך די פינגער
 אינדערהיין. איצט קומט דאס שוין
 פאר פון האסט. דער ערשטער רופט
 בפיוון אן אויף גיך די נעמען פון
 די בעגנשט. און דער עולם באווייזט
 גיט צו באטראכטן.

2*
 קאמער=קאמער הויז.
 פיר קינדער שטעלן זיך אין פיר

אלאנגע מעשה.

א הון מיט א האָן,
 די מעשה הייבט זיך אָן,
 א קו מיט א קאלב,
 די מעשה איז האלב.
 א קאָץ מיט א מוין,
 די מעשה איז אויס.
 גייט אלע אַרויסו
 וואַר כהן II
 היי, היי, יאַסטע,
 וויפל טויבן האַסטעז
 איך האָב איינע,
 די איינע גיט מיר שטרוי,
 די שטרוי גיב איך די קו.
 די קו גיט מיר מילך,
 די מילך גיב איך די קעצעלאַך,
 די קעצעלאַך גיבן מיר פעלכעלאַך,
 די פעלכעלאַך גיב איך דעם גארבער,
 דער גארבער גיט מיר מעל,
 די מעל גיב איך דעם בעקער.
 דער בעקער גיט מיר ברויט.
 די ברויט גיב איך די הינדעלאַך,
 די הינדעלאַך לייגן מיר אייעלאַך,
 די אייעלאַך פאַרקויף איך,
 די געלט פאַרוויף איך.

וואַר. — ג-מ. 102; כהן II—115,
 134; „פּנקס“ רעד. ניגער—22;
 אונזער זאַמלונג, „פאַרשיידענע“ 9.

אין גאַלד און אין זילבער.
 אפן אויוון זיצן זיי,
 אונטערן אויוון שוויצן זיי,
 שוועבעלעך רייבן זיי,
 קאַטשקעלעך פאַרטרייבן זיי,
 די שעפּטעלעך מאַכן מע.

צײלענישן.

1****

מודה אַני,
 זאָסיפּאַני,
 פּאַני זאָסי,
 קופּי באָסי,
 באָסי קופּי,
 סאַלי לופּי,
 לופּי סאַלי,
 חתן-פּלה,
 פּלה-חתן,
 רבי נתן,
 נתן רבי,

טשאַרט נאָ טעבע.

באַמערקונג: אַן אויסצײלעניש אין
 טשערניגאָווער גוב. (אוקראַינע).

2****

איינס, צוויי, דריי,
 אַדער לידער ליי,
 דער קיניג גייט פאַרביי,
 דער זיגער שלאָגט שוין דריי.

לידער, וואס זיינען צוגעקומען אין משך פון דרוקן.

1 קינדערלידער.

•1

אליין, אליין,
קינדעלע גיין!
(ווען א קינד הייבט אן צו גיין).

•2

באָפּינקע, באָפּינקע,
גיי ארויס פון אייגעלע,
אניט וועל איך געבן מיט א שטעקעלע,
פוי-פוי!
(ווען א קינד פארטרייסלט אן אויג).

•3

ענדע, פענדע, צענדע, מע,
אבל, פאבל, דע מינע,
איקע, פיקע, גראמאטיקע,
איינע, קליינע זאנס.
איינס צוויי דריי,
דו ביסט פריי.

•4

משה רבינוס קיעלע,
זעץ זיך אויף מיין קניעלע,
מאך נישט אן קיין טומל—
פלי דיר גלייך אין הימל.

•5

אונדז אין דער הייך,
זיי אין דער נידער,
מאָרגן צען ווידער.

א הרוץ שמידט (הארטאָק)

•6

א זון מיט א רעגן,
די פלה איז געלעגן.
וועס העט זי געהאט?
א יינגעלע.
ווי אזוי העט עס געהייסן?
משהלע.
ווי העט מען עס געוויגט?
אין א וויגעלע.
ווי העט מען עס באגרעפן?
אין א גריבעלע.
(פון „ווינטשפיינגערל“ ממ"ס)

•7

העץ, העץ, העץ,
לעבעדיק פריילאך אלע,
מאמע באקט די חלה!
העץ, העץ, העץ,
דער טאטע גיט געלט,
די מאמע קוועלט.
— קינדער, צום טיש!
נאט אייך יויך א שיסל,
פון א הון א פיסל,
פון א הערינג א קעפל,
און א קוגל פון עפל!
העץ, העץ, העץ!
חנה, לאה, צפורה.
העץ, העץ, העץ,
אסתר, שרה, דבורה!
(פון „ווינטשפיינגערל“ ממ"ס)

(2) ליבע=לידער.

1.

קום אהער צו מיר, מיין לעבן,
קום אהער צו מיר, מיין טרייסט,
א קישעלע וועל איך דיר געבן,
אן אַנדענקונג האַסטו פון מיר...
(אַיין פּערז פון אַ גרעסערן ליד)

2.

און אז די מילן מאַלן זיך,
דרייען זיך די שטיינער,
און אז יאָסל קישט זיין כּלה,
זעט דאָך נישט קיינער.

אזא קליינער לאַבוס
פירט דאָך שוין אַ ליבע,
אזא קליינער שטשעניוק
פירט דאָך שוין אַ ליבע.
(ניט פאַרענדיקט).

איבערגעגעבן פון היים וואסערטרעגער.

3.

זאָג מיר נאָר, דו מיידעלע,
וואָס איז מיט דיר דער מער,
ווען איך גיי צו דיר,
גיסטו זיך אַ קער.

אפשר איז דיין מאמע
פון מיר ניט צופרידן,
אפשר האלט זי מיר
ניט פאר קיין יידן.

איך גיי ארום ביינאכט
לעבן דיין ארט,
אפשר וועל איך דיר געפינען
און הערן פון דיר א ווארט.

געדענקסט ווען מיר האָבן ביידע
אין וואַלד זיך דערקענט,
געדענקסט ווען מיר האָבן ביידע
זיך געפירט פאַר די הענט ?
דו האַסט פּילייכט פאַרגעסן,
וואָס עס איז געווען דאָן,
דו האַסט מיר צוגעזאָגט
נעמען פאַר אַ מאַן.

די מאמע קאָן דיר ניט ליידין,
ווייל דו ביסט אַ שאַרלאַטאַן,
און איבער דעריבער
קאָנטו ניט זיין מיין מאַן.

מערעטש. 1913.

4.

אוי איז מיר, מאמעניו,
דער קאַפּ טוט מיר וויי,
— האַרצעניו ליובעניו,
זאָרג ניט אַזוי.

ווי אַזוי זאָל איך ניט זאָרגן,
אַז ער פאַרט אַוועק,
און פון מיין זיס לעבן
איז דאָך גאָר אַן עקי.

ער פאַרט אַוועק
און גלייך קיין אַרעס,
אַז איך האַלט עס אויס,
איז אַ גרויסער נס.

דו פאַרסט אַוועק
און איך אַליין בלייב,
האַרצעניו, לובעניו,
אַ בריוועלע כאַטש שרייב.

7.

די לבנה שייגט אין מיטן דער נאכט,
און אסתרל שטייט ביי דער טיר,
זי זיפצט, זי קרעכצט, זי איז
פארטראכט,

אוי, א ווייטאָק איז איר!

האַדי שוין טראַכטן, האַדי דאָס געוויין,
צו קלערן לעז זיין שוין גענוג,
אזא שייך האַרץ ווי יאָנקלס איז
געווען,

ער וועט שוין ניט קומען צוריק.

צו וויינען וועל איך האַבן,
מאַמע לעב,

אזוי ווי איינער וויינט אויף אַ קרבן,
איינריידן וועל איך מיר אין האַרצן,
אז מיין זיס לעבן איז שוין געשטאַרבן.

8.

שיין ביסטו, הדס-לעבן,
אזוי העל ווי די זון,
מיט מיר טוסטו ריידן,
אן אנדערן האַסטו אין זיין.

מיט מיר טוסטו ריידן,
אז דו וועסט זיין מיין,
ניין, ניין, הדס-לעבן,
עס קען אזוי ניט זיין.

איך וועל אנטלויפן
אין דער ווייטער וועלט אריין.

(3) פאַמיליענלידער.

1.

נישט קיין בתולה, נאָר אַ פרוי,
אי ליו ליו ליו-האַבער, שטרוי!

אַ ברייזעלע וועל איך שרייבן,
נאָר גיט צו דיר.
— האַרצעניו ליובעניו,
פאַרוואָס קומט עס מיר?..

(II) "לערנער", הויזפריינד

5.

און אז מע וועט דיר פרעגן,
וואָס איז היינט אזוי שפעט?
וועסטו זאָגן אַ תירוץ,
אז דו האַסט ביז אַהער גענייט.

איין תירוץ וועל איך זאָגן,
אז איך האָב געאַרבעט שפעט,
דעם צווייטן וועל איך זאָגן,
אז איך האָב געבלאָנדשעט אין וועג.

דער דריטער תירוץ איז—
איך האָב מיך געבאָדן און געשוומען,
אַ שאַרלאַטאַן האַט מיך גענאַרט
און האַט מיך ניט גענומען.

6.

ביסט דאָך מיט מיר ברוגז,
איך ווייס דאָך פאַרוואָס,
דו גייסט ארום אַ גאַנצן טאָג
אַראָפּגעלאָזט די נאָז.

וויילסטו מיר ניט גלויבן,
אז איך האָב דיר ליב,
לאַמיר ביידע פאַרן צו אַ גוטן ייד.

פון אַ גוטן ייד
צו אַ גוטן חלום,
גיב זשע מיר דיין הענטעלע,
לאַמיר מאַכן שלום.

נעם איך מיר חנהן מיט ביידע קינדער
און גיי אין גאס צרייך שפאצירן.

די יאנטעוודיקע טעג גייען שוין אוועק,
הארצעדיקער טאטע,

ווידער נייען, ווידער שניידן,

און ווידער לייגן א לאטע,

ווידער גיין ארבעט זוכן,

ווידער שטיוול צערייסן,

זאג זשע מיר, חנה סערצע מיינע,

אפשר האסטו נאך פון יאנטעווי צו

פארבייסן .

(דער "יודעי" 1918, מיטגעטיילט

פון ה' אבעראצט ד"ר סאלאמאן

פרידעקער, טעקסט און מעלאדיע

אויפגעצייכנט אין כעלם 1915).

3

אויפן בארג שטייט א טייבעלע,

זי טוט מיט איר פאר ברומען,

איך האב געהאט אגוטן פריינד,

און קען צו אים ניט קומען .

בעכן טרערן טוען זיך

פון מיינע אויגן רינען,

איך בין געבליבן ווי א שפענדעלע

אויף דעם וואסער שווימען .

נאך די וועלט איז אף מיר געפאלן,

זייט איך בין געבליבן אליין,

זיך איך דאך טאג און נאכט,

יאמער איך און וויין.

סייכן טרערן טוען זיך

רינען פון מיינע אויגן,

איך זאל האבן פליגעלאך,

וואלט איך צו אים געפלוויגן.

אנדערע מיידלאך צוקער נאשן—

איך דעם קינדס ווינדעלאך וואשן.

אנדערע מיידלאך טאנצן שפרינגען,

איך וועל אי ליו ליו זינגען.

.

2

די יום-טובדיקע טעג.

די יאנטעוודיקע טעג טוען זיך

באווייזן ,

ווער איך ביי מיר א גדול,

איך לייג אוועק שער און איין

און ווי איך האב נאר א גדול.

אויפגעהערט ארבעט זוכן,

הארצעדיקער טאטע :

א גלעזעלע וויין פון יאנטעווי צו

פארווכן

איז בעסער ווי צו לייגן א לאטע.

די קינדערלעך זצט, ס'איז פשוט

א חיות,

זיי שפילן זיך עקער-מקה,

נאך דעם דאוונען מאך איך קדוש

און פארבייס מיט האניק-לעקאך.

צו די פיש האב איך קיין טענות,

בענוג געפעפערט און געזאלצן,

מע נעמט זיי אין מויל צרייך לעבן

זאל חנה,

ווערן זיי פשוט צעשמאגלצן .

ביי דעם עסן זאג איך מיר זמירות,

די קינדער לעך העלפן מיר אונטער,

נאך דעם עסן כאפ איך א דרעמל,

מיין חנה דרעמלט אונטער.

נאך דעם שלאף טו איך זיך א זיילן,

ווייל ס'איז שאד צייט צו פארלירן,

איר האט שוין ניט קיין ש פייזער.
 צינדט אן ליכט אין אלע פאלאצן.
 קלאגט זשע, קינדערלאך, וויינט זשע,
 קינדערלאך,
 איר האט שוין ניט קיין טאטן.
 וואר. — נח פריילוצקי „ידישע פאלקס-
 לידער" II ב. 113 — 110.

3) אַרבעטער-לידער.

א פ א ל ק ס ל י ד ו ו ע ג נ ה י ר ש
 ל ע ק ע ר ט. *

און ווען אין ווילנע איז דער פארד
 געוועזן,
 האט זיך הירשקע פון זיין לעבן אנטזאגט
 און ווען הירשקע איז פון שטוב ארויס-
 געגאנגען,
 געזאגט האט ער א גוטיניקע נאכט.
 און ווען הירשקע איז צום צירק צוגע-
 גאנגען,
 געקוקט האט ער גאר ארום זיך;
 און ווען הירשקע איז צום קאסע צוגע-
 גאנגען,
 א בילעט האט ער געבעטן, וואס גיך.

לייגט זיך, קינדערלאך, אלע ארום מיר,
 אייער טאטע איז פון אייך פארטריבן,
 קלייבע יתומים זייט איר דאך,
 און איך בין אן אלמנה-חיה געבליבן.

4.

די וועלט איז דאך קיילערדיק.

די וועלט איז דאך קיילערדיק,
 אזוי ווי אן איי, אזוי ווי אן איי,
 אפצופארן פון דער וועלט
 איז אך און וויי!
 דארטן ליגט א קראנקער מענטש
 איה א קראנקע בעט,
 גייט אריין א יונגע פרוי
 און בעט א תנאי-גט.
 א תנאי-גט
 וועל איך דיר ניט געבן,
 גיי אין בית-המדרש
 און בעט, אז איך זאל לעבן;
 צינדט אן ליכט אין אלע רערן,
 וויינט זשע, קלאגט זשע, קינדערלאך,
 זשאלעוועט ניט קיין טרערן.
 צינדט אן ליכט אין אלע הייזער.
 וויינט זשע, קינדערלאך, קלאגט זשע,
 קינדערלאך.

* הירש לעקערט איז געוועזן א יידישער ארבעטער, א שוסטער אין יאר 1902
 האט ער געשאסן אין דעם ווילנער גובערנאטאר פאן-וואל דערפאר, וואס דער לעצטער
 האט באפוילן צו שייסן די ארעסטירטע אויף דער מאי-דעמאנסטראציע.
 די משרתים פון דער צארישער רעגירונג האבן לעקערטן געשאסן.

אוי, איר טוט נאך, ליבע חברים, אוי
שלאָפן.
און מיט מיר טוט מען, וואָס מ'וויל.

די צווייטע שורה און
אַנמעקונג — די לעצטע צווייטע
שורות פון יעדן פּערז
חורן זיך ביים זיג-
גען איבער.

צוועלף אַ זייגער בייִדערנאַכט, ליג איך
מיר און טראַכט,
אַף וואַיעגע פּאַליע איז שוין דער טויער
געמאַכט, אוי וויי,
מיין האַרץ האָט מיר געזאָגט, אַז דאָס
איז שוין מיין לעצטער טראַכט,
אוי וויי איז מיר

אייבס אַ זייגער בייִדערנאַכט, ליג איך
מיר און טראַכט,
אַף וואַיעגע פּאַליע איז שוין די תּליה
געמאַכט, אוי וויי.

מיין האַרץ האָט מיר געזאָגט, אַז דאָס
איז שוין מיין לעצטער טראַכט, אוי וויי
איז מיר

צוויי צווייגער בייִדערנאַכט, ליג איך מיר
און טראַכט,

אַף וואַיעגע פּאַליע איז שוין מיט קאָ-
זאַקן פּאַרוואַכט, אוי וויי.

מיין האַרץ האָט מיר געזאָגט, אַז דאָס
איז שוין מיין לעצטער טראַכט, אוי וויי
איז מיר.

דריי צווייגער בייִדערנאַכט, ליג איך מיר
און טראַכט,

און ווען הירשקע איז אויף גאלעריי
אַרויפגעגאַנגען,

געסקריעט האָט ער מיט די ציין ;
אוי, ווי דערלעבט מען שוין צוועלף אַ
זייגער
און די פּובליק זאָל שוין נעמען גיין
אַהיים.

דער זייגער האָט שוין צוועלף געשלאַגן
און די פּובליק האָט גענומען גיין אַהיים ;
און ווען הירשקע האָט דעם גרבערנאַ-
טער געשטאָן,
געטראַפּן האָט ער אים אין פּוס אַן אין
זייט.

און ווען הירשקע איז פון גאלעריי
אַרעפּגעלאָפּן,

געפּאַלן איז ער צו דער ערד ;
די זשאַנדאַרמען, זיי האָבן אים אַביסקע-
וועט, געפּונען האָבן זיי דעם איינציקן
רעוואָלוער.

און הירשקען טימען אין פּערצנטן נו-
מער אַריינגעפירט,

אַ קליין לעמפעלע שמייגלט זיך אָפּן וואַנט ;
דאָ טיזיך הירשקע גענומען באַרעכענען,
אַז דאָ איז ער אַן אייביקער אַרעסטאַנט.

די ליבע חברים, זיי האָבן גענומען
טרייסטן,

אַז שיקן וועטן אים אין סיביר ;
און ווען דער זייגער וועט שלאַגן אוי פּיר
גיין וועלן מיר גלייך מיט דיר.

דער זייגער האָט שוין פּיר געשלאַגן,
אַרום און אַרום איז גאַנץ שטיל ;

דער דונער קנאלט, די פעסטונג פאלט,
פארט-ארטור איז שוין גענומען,
אדיע, ראסיי, מאך פיס אין גיי,
די קלעפ זאל דיר וואויל באקומען.
פארטראג דעם גזר, פארשוויג דיין צער,
דו האסט פארדינט אים ערלאך,
ווייל פון יידיש בלוט ווערט שטארק
ניט גוט.
די שפיל איז צו געפערלאך.

מיטגעטיילט — נ. ווירשופ.

3) דער אַרעמער פּראָלעטאַריער.

ניט קיין הויז און ניט קיין היים,
דער פארמעגן — שמאטעס,
לעב נאר לוסטיק און אָן זאָרג,
קוק ניט אָף די לאטעס.
מיט די רייכקייטן דער גביר
קען דאָך רואיק ניט שלאָפן
און דער שלעפער אין דער הויל
זינגט זיך פריילאך — „האָפן“

ער שפאצירט מיט געזונג
און דער וויגט זינגט אונטער,
טראַגט זיך, רייכע, פון דעם וועג,
אַרימקייט גייט אונטער !

קאַרן וואַקסן פיל אַרום,
עס לייגן זיך די זאָנגען,
זעט זשע, ברידער, קוקט זיך צו,
הערט זיך צו די קלאַנגען.

ווילסטו וויין, ווילסטו ניין,
ווער וועט זען דיין קלאַנג,
פאל אַראָפּ נאָר ביי זיך,
וועט אַ הונג דיך פלאַנג.

אוי, מע האָט מיר שוין די שוואַרצע קאַ-
רטקע געבראַכט, אוי וויי.

מיין האַרץ האָט מיר געזאָגט אז דאָס
איז שוין מיין לעצטער טראַכט, אוי וויי
איז מיר.

פיר אַזייגער ביידערנאַכט, ליג איך
מיר און טראַכט,
אוי, מ'האַט מיר שוין אָף וואַיענע פאַ-
ליע געבראַכט, אוי וויי.

מיין האַרץ האָט מיר געזאָגט, אז דאָס
איז מיין לעצטער טראַכט, אוי וויי
איז מיר.

רבי: ניי זיך מתווה און זאָג שוין אַפּעט
ווידוי אָף גיך.

הירשקע: אַוועק דו, פּאַלשער מערדער, און
טוט מיר שוין אַפּעט מיין רעכט.

פאַרשריבן רוטשטיין ווילנע 1921
באַקומען פון ע. מאַרגאָלין.
וואַר. „אַרבעט און פרייהייט“
ש. לעמאַן.

2) צאַרנלאַנד, באַרבאַרנלאַנד...

(פון דער צייט פון דער רוסיש-יאַפּאַני-
שער מלחמה אין יאָר 1905—1904)

צאַרנלאַנד, באַרבאַרנלאַנד,
וואו ביסטו איצט טיף געזונקען.
ווער האָט דיר דיין מאַכט צעקלאַפּט,
און דיין בלוט געטרונקען ?

אין הימל הויך, דורך וואַלקן רויך,
דאַרט שיינט דאָך די לבנה,
דיין אַדל ליגט אַראָפּגעהאַקט
אין טויט שרעק און סכּנה.

און אז די קויל וועט מיך טרעפן,
ווער וועט דיר א ידיעה געבן,
זאלסט קיין עגונה ניט בלייבן?
עס כאפט מיך אן א געוויין.

2.

פליט דאס פייגעלע איבער אלע ימים,
לאז געריסן מיין געטרייע מאמען.
פליט דאס פייגעלע איבער אלע פאלאטן
לאז געריסן מיין געטרייען טאטן.
פליט דאס פייגעלע איבער אלע בלומען,
לאז געריסן מיין געטרייע מומען.
פליט דאס פייגעלע איבער אלע בלעטער
לאז געריסן מיין געטרייען פעטער.
ש. שאראפאן.
די ווערטער „פליט דאס פייגעלע“
חורן זיך איבער ביים זינגען 2 מאל.

(5) מלחמה=לידער.

אף די גרינע פעלדער, וועלדער
וויי וויי 1
אף די גרינע פעלדער, וועלדער
ליגט מיט קוילן באדעקט א זעלנער
וויי וויי 1
ליגט מיט קוילן באדעקט א זעלנער.
און זיין קערפער איז אים צעריסן,
וויי וויי 1
און זיין קערפער איז אים צעריסן,
פון זיינע ווונדן טוט בלוט פליסן
וויי וויי 1
פון זיינע ווונדן טוט בלוט פליסן.

4.

רבש"ע, דו ביסט דער פירער,
דער פירער, דער רעגירער
אויף דער גאנצער וועלט.
שטיינערנע הערצער האבן די באלעבאטים
זיי גלויבן ניט דעם ארבעטער
פון דאנען ביז אהין.
אז דער ארעמער ארבעטער נעמט א
ביסל ייש,
כדי צו פארגיסן די ביטערע הארץ,
רופט מען אים שוין פיאניצע אויפן
מיטן גאס.
און מע פארשאפט אים זייער פיל שמארץ.
פראסטע בראנפן, גיט קיין וויין,
א גאלדן בעכער, גיט קיין גלאז,
רבש"ע, פאר וואס?
מיטגעטיילט נ. ווירשופ.
(4) סאלדאטן=לידער.

אז עס וועט קומען די נאכט,
וועסטו זיצן פארטראכט,
וועסט קלערן וועגן מיר,
ווי אזוי איצט מיין מאן,
דא איז ער נאך פאראן,
ציי וועט ער נאך קומען צו מיר?
עלנט ווי א שטיין בלייב איך היינט,
ווייט פון עלטערן און גוטע פריינד,
פאר וועמען וועל איך מיין הארץ
אויסריידן?
אז איך וועל זיין מיט יסורים פול,
דער קאפ וועט מיר ווערן דול,
ווער וועט פארשטיין מיינע לידן?
אין א מלחמה בין איך גיט קיין פרייער.
איך וועל מוזן גיין אין פייער.

און זאָג אָן די מאַמען, אז איך בין געזונט;
וויי וויי !
און זאָג אָן די מאַמען אז איך בין געזונט.
פון דעם טויט זאָלסטו איר נישט זאָגן
וויי וויי !
פון דעם טויט זאָלסטו איר נישט זאָגן,
ווייל זי וועט נעבאָך וויינען און קלאָגן,
וויי וויי !
ווייל זי וועט נעבאָך וויינען און קלאָגן.
קומט דער פויגל צופליען אהיים
וויי וויי !
קומט דער פויגל צופליען אהיים
און טרעפט מיין מאַמען טרויעריק שטיין.
וויי וויי !
און טרעפט מיין מאַמען טרויעריק שטיין,
ווייל זי דענקט אָן איר זון באַשטענדיק
וויי וויי !
ווייל זי דענקט אָן איר זון באַשטענדיק,
אפשר איז ער נאָך לעבענדיק.
וויי וויי !
אפשר איז ער נאָך לעבענדיק.
ווען דאָס זאָמד וועט ווערן צעריבען,
וויי וויי !
ווען דאָס זאָמד וועט ווערן צעריבען,
וועט איר זון פון קריג אהיים קומען,
וויי וויי !
וועט איר זון פון קריג אהיים קומען.
אוי, דאָס זאָמד עס וועט נישט צעריבען,
וויי וויי !
אוי קיין זאָמד עס וועט נישט צעריבען,
זי האָט נישט קיין זון, ער וועט נישט קומען
וויי וויי !
זי האָט נישט קיין זון ער וועט נישט קומען
וויי וויי !

נישט קיין אַרין און נישט קיין מיטה,
נישט קיין פאַטער און נישט קיין מוטער,
וויי וויי !
ניט קיין פאַטער און ניט קיין מוטער
נאָר דאָס פערד דאָס געטרייע,
וויי וויי !
נאָר דאָס פערד דאָס געטרייע—
דאָס באַגלייט אים צו דער לוויה.
וויי וויי !
דאָס באַגלייט אים צו דער לוויה.
נישטאָ ווער עס זאָל נאָך אים
א קדיש זאָגן וויי וויי !
נישטאָ ווער עס זאָל נאָך אים א קדיש
זאָגן
און נישטאָ ווער עס זאָל נאָך אים א ליכט
אַפטרעגן
וויי וויי !
נישטאָ ווער עס זאָל נאָך אים א ליכט
אַפטרעגן.
קומט א פויגל אָן צו פליען
וויי וויי !
קומט א פויגל אָן צו פליען
אויף זיין קבר זיך אַפרוען
וויי וויי !
אויף זיין קבר זיך אַפרוען.
אוי, דו וואָרען, שוואַרצער פויגל,
וויי וויי !
אוי, דו וואָרען שוואַרצער פויגל,
נאָ דיר די הענט, לאַז אָפּ די אויגן
וויי וויי !
נאָ דיר די הענט, לאַז אָפּ די אויגן.
אוי, דו פויגל, פלי געשווינד,
וויי וויי !
אוי, דו פויגל, פלי געשווינד,

6) סאטירישע לידער.

1.

דאס דאווען.

א מצמע העט אמאל געזאגט צו איר זון:
"געם, מיין זון, א סידור אין דאזין".
האט דער זון גענומען א סידור און
געדאוונט אזוי:
מה טובו - א האץ,
ברוך שאמר - א קלאץ,
ברוך הוא - אהאי?
שמונה עשרי - א קאטאי,
עלנו - א שפי.

און אזוי האט ער אפגעדאוונט.

כץ אבא. ווילנע.

2.

וואס מע גייט א חתן מיט א
פלה נאך דער חתונה.

א חתן האט זיך אמאל איינגעקעקטנט,
אז ער וויל גיט חתונה האבן. פרעגט
מען ביי אים: פארוואס? זאגט דער
חתן: טאמער די ווייב וועט שטארבן,
וויל איך א פריער, מע זאל מיר
עפעס געבן.

האט אים דער שדכן אויסגערעכנט:

היום יום טרעצי דזיען,

יעווריסקא"א סובאטא,

איוואן דאנאן קבורות מאן,

א מגיד מראשית הוא,

ויתן ער זאל געבן,

איר זאלט זיך ביידע רייסן בייסן

ווי די הינט,

איר זאלט ווערן שווארץ

ווי טויט,

אל הבגדים—קליידער פון פאדים,
פינגערלעך פון בליי,
צרות ביי דערביי,
העמדער מיט שפיצן,
קראנקערהייט זאלסטו פארניצן.
אין דאָס איז פאר דיר, מלה:
א האק מיט א קולאק,
מיט א פעטלע אויפן באק,
מיט א רימען
אנצונעמען צו פיאניסקע שיר,
א דירה אין אלטן הקדש,
פלאץ אויפן בית-חיים.

כץ אבא.

פארשיידענע לידער.

1.

אוי א צרה, אוי א גזרה!
איך האב פארלאָרן די רויטע פאטשיילע
מיט די גרינע ברעגן,
מיט די רויטע עקן,
בין איך זיי געגאנגען זוכן,
האב איך געפונען א קיכן,
האב איך זיך געזעצט עסן,
האב איך מיינע צרות פארגעסן.
"יידישע שפראך" פון ל. עלבע, אמעריקע.

2.

א ליד פון א גנב.

א ליד וויל איך אייך זינגען,
וואס אין אלע גאסן קלינגען,
א ליד פון זיך אליין.
איידער א גנב צו זיין
בעסער יונגעהייט אין דרערד אריין,
גוואלד, ברידער, א גנב איז ניט גוט!

טויב ווי די וואנט
 מיט די סאבלע אין האנט
 בין איך גלייך צו א טיר צו,
 איך האב געעפנט א טיר,
 איך האב געגבעט אן שיר,
 איך האב געמיינט, אז איך וועל
 גליקלאך זיין.
 מיטאמאל א טומל : „אי זלאדויעא
 טשימאיי“
 גוואלד, ברידער, איך האב שוין ניט
 די פריי.
 מע קוקט אויף מייע ווינדן
 ווי מע פירט מיר געבונדן,
 ווי מע פירט מיר אין קאמער אריין.
 ס'איז פארביי צוויי און דריי יאר,
 גוואלד, ברידער, פון דאנען קען איך
 ניט ארויס,
 די מאמע? פון זארגן איז די מאמע
 געשטארבן,
 געשטארבן איז זי צוליב מייע זינד,
 דער טאטע? פון זארגן איז דער טאטע
 טע געשטארבן,
 געשטארבן זייגען זיי צוליב מייע זינד.

ווען איך בין געוועזן קליין,
 ביי מיין טאטן מאמען אין דערהיים,
 אוי, וואס האט מיר דאן געפעלט.
 איך נעם זיך דערמאנען, ווען איך
 בין אין חדר געגאנגען
 און דער רבי האט מיר געלערנט שוין.
 מיין מאמע איז געגרייט,
 זי זעט מיר צו צו יעדער צייט
 אין חדר זעט זי מיר ניט מער (2 מאל)
 איך האב געארבעט אין א פראצעוויניע,
 אין א קאלטער לידאוויניע,
 איך האב פארדינט פער מיין ברויט,
 מייע חברים פלעגן מיר גיטן,
 אז איך זאל די ארבעט אויסבייטן,
 פאר ארבעטן זע איך אויס שלעכט.
 איינמאל ביינאכט האט מיר זיך אויס-
 געדאכט,
 אז גנבענען מוז איך שוין גיין.
 איך האב זיך געשטעלט אין א ווינקל
 און איך האב געווארט, אז ס'זאל
 ווערן טונקל,
 איך האב באמערקט ווי די קעכן
 גייט ארויס,

ב צ ר ק ו ג ע נ :

- זייט 29 — די שפיל „שעפסעלאך“ איז ניט פארענדיקט.
 " 47 — לאַמיר זיך איבערבעטן—וואר. ביי מ. קיפניס. די לעצטע 2 פערען
 זייגען ביי קיפניסן ניטע.
 " 48 — № 4 — וואר. פון ערשטן פערען ביי ג-מ. 211.
 " 50 — № 9 — וואר. צו דער צווייטער העלפט פון ג-מ. 229.
 " 90 — № 5 — ברוך שולמאן איז געווען א מיטגליד פון דער פ. פ. ס. ישער
 באַווינקע.
 אין יאר 1905 האט שולמאן דערהרגעט דעם ווארשעווער פאלי-
 ציימיסטער קאנסטאנטינאו, וואס איז בארימט געווען מיט זייןאמזיות
 זע וואר. פון דעם ליד ביי ש. לעהמאן „ארבעט און פרייהייט“.

זייט 118 דאס ליד פון דער משקה, וואָס איז על-פי-טעות אריינגעפאלן אין אונדזער זאמלונג, איז ניט קיין פאָלקסליד. דער מחבר פון דעם ליד איז דער פאָלקספּאָעט מיכל גאַרדאַן.

126 די ליבעלידער 4, 5, 6, 7, 8 און די פאמיליענליד 3 זיינען גע- נומען געוואָרן פון י. לערנערס אַרטיקל „די יידישע מוזע“ אין „הויזפריינד“ II.

צו אלע פריינט פון דער יידישער שפראך און פון דער יידישער פאָלקסשאפונג.

חברים און פריינט:

אין משך פון הונדערטער יאָרן האָט צווישן די יידישע פאָלקסמאַסן געשלאָגן דער קוזאל פון דער יידישער פאָלקס-שאפונג. א דור נאָך א דור האָט אריינגעטראַגן זיין אייגנס אין דעם גרויסן אוצר פון דער יידישער פאָלקסשאפונג.

בא אַלע אימות העולם זיינען די אַלע פערלעך פון דער פאָלקסשאפונג (פאָלקס-מעשיות, לעגענדעס, לידער, שפריכווערטער, ווערטער א. א.) שוין לאַנג צו- גויפגעזאַמלט און ווערן אָפגעהיט און אויסגעפאַרשט. און נאָר ביי אונדז, באַם „גע- שיכטע-פאָלק“, באַם „עס-הספר“ איז נאָך אויף דעם דאָזיקן געביט זייער און זייער הויבניק אויפגעטאָן געוואָרן.

אמת, פאַר דער לעצטער צייט קענען מיר שוין פאַרצייכענען אייניקע וויכ- טיקע אַרבעטן פון זאַמלער; צענויפגעזאַמלט איז אָבער געוואָרן נאָר א טייל פון דער רייכער יידישער פאָלקסשאפונג. דער גרעסטער טייל איז נאָך נישט צענויפגעזאַמלט. עס ליגט דעריבער אַ חוב אויף די אַלע, וועמען עס איז טייער די אַנטוויקלונג פון דער יידישער שפראַך, פון דער יידישער ליטעראַטור, נעמען זיך תיכף צו דער דאָ- זיקער וויכטיקער אַרבעט—צענויפזאַמלען די אַלע מאַטעריאַלן פון דעם יידישן פאָלקלאָר. די באדייטונג פון דער פאָלקסשאפונג איז אומגעוויינער גרויס.

אַ באַזונדער חוב זיך צו פאַרנעמען מיט דער דאָזיקער אַרבעט ליגט אויף די יידישע פאָלקס-לערער, וואָס געפינען זיך אין די שטעטלעך.

דאָרט אין דער פראַווינק, וואו עס זענען נאָך פאַרבליבן פיל שפורן פון דעם אַמאָליקן פאַטריאַרכאַלישן יידישן לעבן, קען מען אויף דעם אָנגעמערקטן גע- ביט זייער פיל אויפמאַכן.

אַ גרויסן אינטערעס שטעלן מיט זיך פאַר די מאַטעריאַלן, וואָס זיינען גע- שאפן געוואָרן פאַר דער צייט פון דער וועלט-מלחמה. אַלץ מוז פאַרגאַטירט ווערן. דער שרייבער פון דעם דאָזיקן אויפרוף פאַרנעמט זיך שוין אין משך פון

מארק

מאטעריאלן צום יידישן פאלקלאך

- געזאמלט אין דערקלערט פון ש. באסטאמסקי.
1. יידישע פאלקסרעטענישן — 3 טע אויפלאגע מיט א בילאגע פון ש. אג—סקי'ס רעצעניע.
 2. זאמלונג פון יידישע שפריכווערטער פאר שול און פאמיליע.
 3. ביים קוואל I באַנד — יידישע שפריכווערטער, זעט=לאך, רעזנסארטן, פארגלייכענישן, ווינטשענישן, ברכות, שבועות, קלות, חרמות, סימנים, סגולות און זאפאפאנעס.
 4. ביים קוואל II באַנד—יידישע פאלקלידער; (1 וויג=לידער (2 קינדעלידער; (א שפילן; (ב ציילענישן; (ג צוגע=מענישן, שפאטיאן זאאסלידער; (ד פארשיידענע קינדעלידער; (3 לידער פון חדר און פון דער ישיבה; (4 ליבעלידער; (5 באלאדנארטיקע לידער (אומטרייע און אומגליקלאכע ליבע א. א.); (6 חתן=פלה און חתונה לידער; (7 פאמיליע=לידער; (8 פריזיוו און סאלדאטגלידער; (9 הייט=טארישע לידער; (10 ארבעטער לידער; (11 יום=טוב לידער; (12 רעליגיעז=נאציאנאלע און חסידישע לידער; (13 יידישע לידער אין אנדערע שפראכן; (14 מלחמה לידער; (15 פאראיעס און רזולקט=הומאנעסקעט; (16 סאטירישע; (17 פארשיידענע.

אינגיכן ערשיינט:

1. דער נייער לערער—זאמלונג פון שריפטלעכע איבונגען
2. אריטמעטישער רעכנבוך—לעצטער טייל (פראצענטן, דיסקאנט, דרייבלל א. א.).
3. מעטאדישע אַבווייונגען צו די לעבעדיקע קלאנגען מיט 8 פרוו=פראגראם פון יידיש פאר דעם I לערניאר.
4. כרעסטאמאטיע פאר די עלטערע קלאסן.

עטלעכע יאָר מיטן זאמלען די מאטעריאַלן צום ײִדישן פּאָלקלאָר. אַ טייל פון די זאמלונגען איז פאַרעפנטלעכט געוואָרן מיט אַ פּאָר יאָר צוריק: „ײִדישע פּאָלקטרע-טענישן“, באַם קוואַל— זאמלונג פון ײִדישע שפּריכווערטער, ווערטער, ברכות, קללות, זאבאַבאַנעס און אַנד.

איצט ערשיינט דער צווייטער באַנד „באַם קוואַל“—ײִדישע פּאָלקלידער: קינדער-לידער, פּאַמיליענלידער, אַרבעטער-לידער א. א. די אַלע, וואָס האָבן באַ זיך וועלכע עס איז נישט קיין געדרוקטע מאטעריאַלן, ווערן געבעטן עס צוצושיקן. די נעמען פון די זאמלער וועלן פּאַרצייכנט ווערן.

די אויסגאַבע „באַם קוואַל“ ווערט פאַרוואַנדלט אין אַ פּעריאָדישער (יערלעכע) אין דער דאָזיקער אויסגאַבע וועלן פאַרעפנטלעכט ווערן די אַלע פּראָדוקטן פון דער ײִדישער פּאָלקשאַפּונג.

דער קלענסטער מאטעריאַל קען אַמאָל האָבן אַ גרויסן ווערט און דעריבער בעטן מיר זיך נישט שטערן מיט דער גרייס פון דער זאמלונג.

די אַלע, וואָס אינטערעסירן זיך מיטן ײִדישן פּאָלקלאָר, וואָס ווילן זיך פאַרנעמען מיטן זאמלען, ווערן געבעטן זיך צו פאַרשטענדיקן מיט דער רעדאַקציע פון „באַם קוואַל“.

חברים און פּריינט! לאַמיר זיך אַלע צוזאַמען אָפּגעבן דער דאָזיקער וויכ-טיקער אַרבעט און צענויפּזאַמלען דאָס גאַלדענע בוך פון דער ײִדישער פּאָלקשאַפּונג.

ש. באַסטאַמסקי.

אַדרעס פון דער רעדאַקציע „באַם קוואַל“:

S. Bastomski, Wilno, Stefanska 24 m. 28.

P. S. איך בעט אַלע ײִדישע צייטשריפטן אין פאַרשיידענע לענדער אי-בערדרוקן דעם דאָזיקן אויפּרוף. ש. ב.

אַכטונג. שילער און לערער!

אין פאַרלאַנג נייע ײִדישע פּאָלקסשול" איז ערשינען אַ נייע ײִדישע שפּיל צונויפּגעשטעלט פון ש. באַסטאַמסקי—

איַרֹוםמרירמע לאַטאַ. רעמענישײַ

טיט פאַשמעלונגען זיך ווענדן: ווילנע, סטעפּ. נאָם 24 וו. 28